

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय

साहित्य

संग्रहालय क्रमांक

७३

५५५

लेखक

शा.रा.रा. डॉक्टर

साहित्य

सन

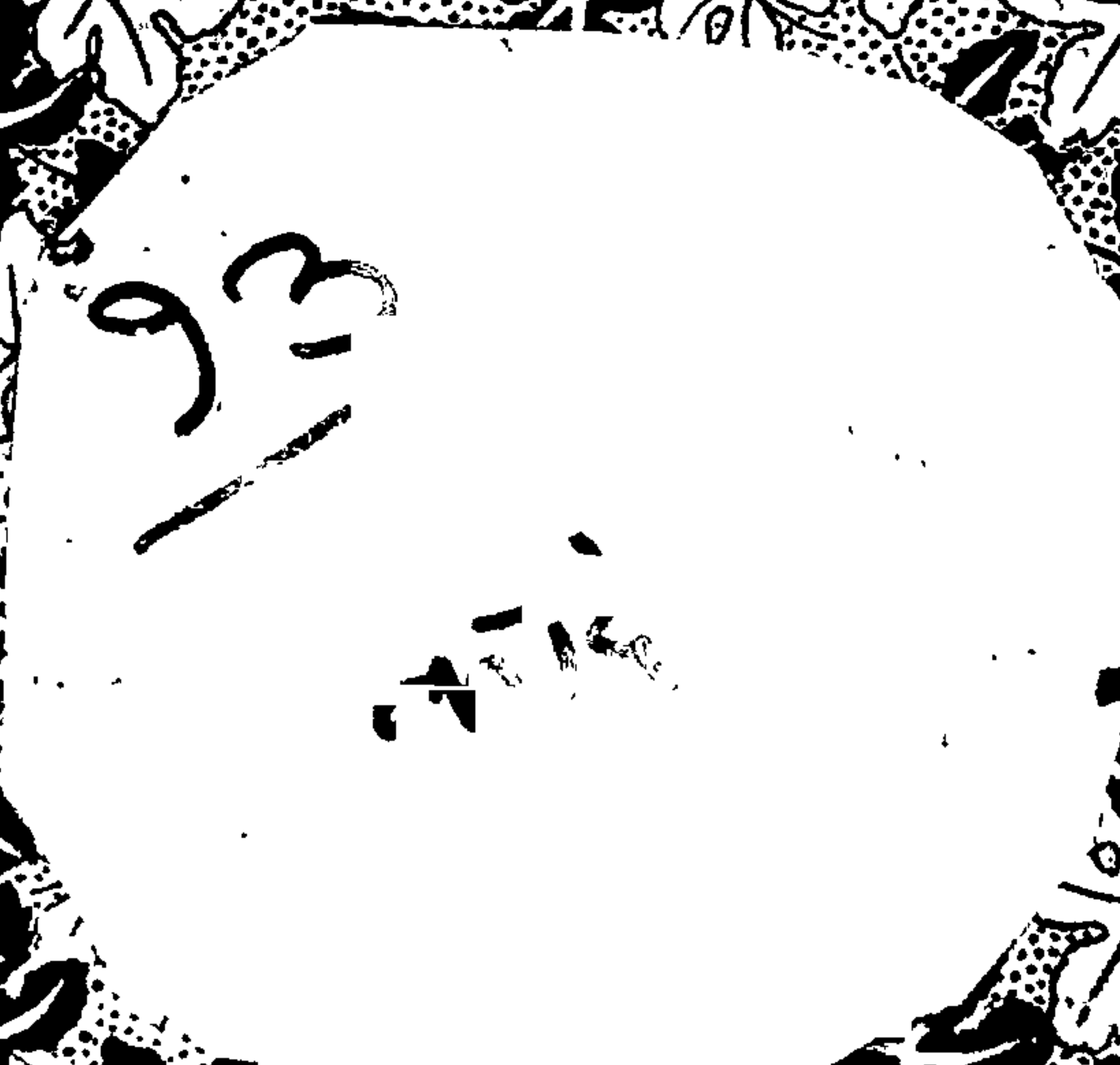
१९५७

१९५७

पुस्तकाचे नांव

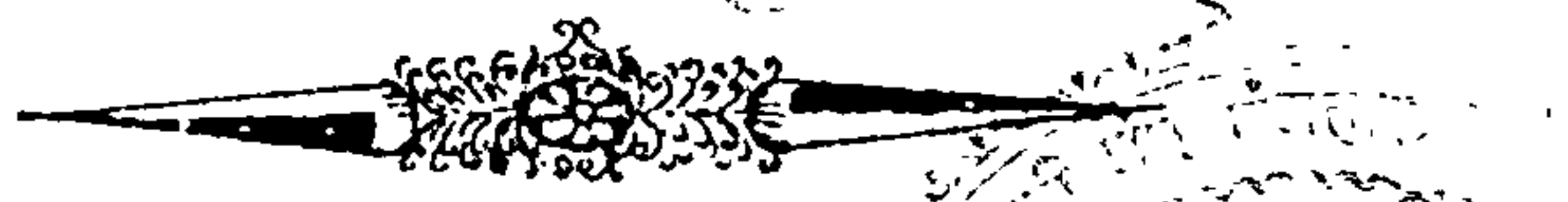
शुक्र वृद्धारो ग्रंथ

७३६

अथ शुकबाहातरीप्रथमः

जगद्गुरु
२३/१२

पुणे.

पेठ शनवार महेण पुरा येथे

रावजी श्रीधर गोंधळेकर

याणी

आपले "जगद्धिनेच्छु" छापवान्यांत छापून प्रसिद्ध

केला असे.

आवृत्ति ३ री.

तारिख १५ जान्यु आरी सन १८७१ इ.

पिंजरा.

पीपर.

प्रभावती.

श्री

प्रस्तावना.

पूर्वी चंद्रकला नगरीचे ठायीं विक्रमसेन राजा राज्य करीत असतां तेथें कोणी एक हरिदत्त नामें सावकार रहात होता, त्याची स्त्री शृंगार सुंदरी व पुत्र मदन व पुत्राची स्त्री प्रभावती ती सोमदत्त सावकाराची कन्या होती, मदन स्वस्त्रीचे ठायीं आसक्त होऊन व्यवहाराचा त्याग करिता जाहला, त्याणें व्यवहारा विषयीं दक्षता धरावी यास्तव त्याचा मित्र त्रिविक्रम त्याणें विदग्ध चूडामणी, या नामें शक, व मास्त्री नामें मैना या प्रमाणें दोन पक्षी मदनास आणून दिले, नंतर हरिदत्त सावकाराणें व्यवहार मनास आणावया विषयीं पुत्रास बहुत उपदेश केला, तेणें करून पुत्र क्रोधयुक्त होऊन त्याचे वचनाचा त्याग करिता झाला, आणि अनादर ही केला. हें पाहून एके दिवशीं विदग्धचूडामणी राजा मदनाप्रत बोलत आहे, हे मदना! माता, पिता, व वृद्ध तुझे हिताचा उपदेश तुला करीत असतां त्यांची अवगणना करितोस हे तुला उचित नाहीं. या पातकें करून देवशर्मा ब्राह्मण याची अवस्था कशी घडली ती कथा तुला सांगतो. श्रवण करावी.

कथा १ ली.

पूर्वी पंचपूर नामें नगर होतें; तेथें सप्तशर्मानामें एक ब्राह्मण रहात होला त्याची स्त्री धर्मशीला आणि पुत्र देवशर्मा तो पित्या पासून विद्याभ्यास करून गर्वास्तव माता पिता यांचा अनादर करिता झाला. आणि देशांतरास निघून गेला. तेथें एका अरण्यांत सिद्धस्थान पाहून तपश्चर्या करीत होलाता ब्रह्मतेज अधिक येऊं लागले. असें असतां एके दिवशीं स्नान करून संध्यावंदनास बसला आहे. इतक्यांत वरून एक बगळी जात होती तिचा शौच अंगावर पडला ह्याणोन सक्रोध होऊन वरतें पाहिलें तों बगळी भस्म झाली. तेव्हां देवशर्मा यास आपण सिद्ध झालों असा गर्व झाला. नंतर भिक्षार्थ फिरत असतां नारायण नामा ब्राह्मणाचे गृहाधत गेला; त्याची स्त्री पतिव्रता मर्यास भोजन घालीत होती, यास्तव किंचित् विलंब लागला; भोजन झाल्यानंतर भिक्षा घेऊन आली तों देवशर्मा याणें क्रोधें करून तिजकडे पाहिलें, मग ती पतिव्रता ह्याणाली कीं, स्वामी! आपण क्रोधें करून मजकडे पहातां परंतु मी ती बगळी नवे. स्वामी सैवेनिमित्त विलंब जाहला त्याचा मजकडे दोष नाहीं. हा धर्म आपणास विदित आहे. इतकें ऐकून ब्राह्मण विस्मययुक्त होऊन तिजला साहांग

नमस्कार करून प्रार्थना केली कीं, माते मजला ज्ञानोपदेश करावा, नंतर पतिव्रतेनें उतर केले कीं, मजला स्वामिसेवेत तत्पर असावे लागते यास्तव अंकाशनाही. तर आपण श्रीकाशी क्षेत्रीं जावे तेथें धर्मव्याध नामें एक मांस विक्रयी आहे तो ज्ञानोपदेश करील. तें ऐकून ब्राह्मण काशीस गेला, आणि धर्मव्याध याचें घराचा शोध लाऊन त्याचें घरीं गेला, आणि पाहिलें तों रक्तें करून हात भिजले आहेत, आणि मांस विक्रय करितो हें पाहून दूर बसता झाला, नंतर धर्मव्याध याणें मांस विक्रय करून माता पितरांची सश्रद्धा झाल्यानंतर ब्राह्मणास भोजन सामग्री दिली, भोजन केल्यानंतर धर्मव्याध ब्राह्मणास ह्मणाला कीं, आपणास पतिव्रतेनें पाठविलें आहे हें मजला समजलें त्यास मजला ज्ञान ह्मणजे काय हें ठाऊक नाही. माता पितरांची सेवा मात्र जाणतो, तेणें करून कांहीं समजतें. परंतु मी चांडाल यास्तव उपदेश करावया विषयीं अधिकार नाही. त्यास आपण माता, पिता वृद्ध मांस घरीं ठाकून सिद्ध व्हावया करितां बाहेर निघालां हें उचित केले नाही. तर आतां घरास जावे. आणि उभयतांची सेवा करावी. तेणें करून ज्ञान प्राप्त होईल, अन्यथा ज्ञान प्राप्त नहोतां दोष घडेल या अर्थां श्लोक.

नपूजयंतिये पूज्यं न मान्यं मानयंतिये ॥ जीवन्मृता-

श्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं न यांत्यपि ॥१॥

अर्थ— जे पुरुष पूजा करावया विषयीं योग्य ते पिता इत्यादिक त्यांतें पूजित नाहीत आणि जे अमान्य त्यांतें मानिताहेत, ते पुरुष जिवंत असतां मृतास मान व मरणानंतर त्यांस स्वर्गही प्राप्त होत नाही, यास्तव थोरांस मानावे. यासाठीं तुझीं घरीं जावे. हें धर्मव्याधाचें वचन ऐकून त्याची पितृभक्ती पाहून घरीं आला आणि माता पितरांची सेवा करूं लागला तेणें करून ज्ञानही प्राप्त झालें. ही कथा सांगून शुक ह्मणाला कीं, हे मदना ! तूं वृद्धांचें वचन अमान्य करून विषयासक्त होऊन व्यवहार टाकलास हें अनुचित आहे आपली वंश वृत्ति यास्तव व्यवहारे करून द्रव्य संपादावे, वडिलांची सेवा करावी, असें भाषण श्रवण करून माता पितरांस साष्टांगनमस्कार करिता जाहला. आणि आपली स्त्री प्रभावती परम सुंदर तारुण्यवती यास्तव विदग्धचूडामणी याचे स्वाधीन करून व्यवहारास्तव द्रव्य व नांव घेऊन द्वीपांतरास जाता जाहला. इकडे प्रभावतीस विरह अतिशय झाला त्याचें स्वरूप.

आहारोगरुलायते प्रतिदिनं हारोऽपि भारायते ॥ चंद्र

श्रृङ्गकरायतेमृदुगतिर्वातो ऽपिवज्रायते ॥ आवासो
विपिनायतेमलयजालेषस्फुलिंगायतेहाहंतप्रिय-
विप्रयोगसमयः संहारकालायते ॥ २ ॥

अर्थ— विरहिणी स्त्रियांस षड्स पदान्च भोजन विषतुल्यभासते. नित्यन
वीन पुष्पांचाहार तोही भार होतो; आणि सर्वास आनंदकारक चंद्र असून किर-
ण असतां उग्रकिरण जो सूर्य त्यासमान भासतो, तसाच मंदगमनें करून वा
यू शरीरास स्पर्श करितांच वज्रासारिखा दुःसह लागतो, निजमंदिर अरण्य-
तुल्यभासते, आणि मलय चंदनाची उठी तोही अग्नीचे कणासमान भासते.
या प्रकारें त्याचें दुःख वर्णवत नाहीं. यास्तव हा हंत हें कवी उच्चारून बोलत-
आहे कीं, प्रियापुरुषाच्या प्रवासानें जो वियोग घडतो तो विरहिणीस मलय
काला समान भासतो या प्रकारें निजला विरह प्राम शाला असें पाहून सर्वांज
नाहीं निजला व्यभिचारा विषयीं उपदेश करून मोहित केली कीं, हे प्रभावती !
तूं आपले शरीराचें सार्थक करून घ्यावें; नाहीतर दौवन व्यर्थ जाईल. असें सखि
जनाचें वचन श्रवण करून गुणचंद्र नामें राजा त्याचे पुत्रा सहवर्तमान रमावें; या
स्तव नाना प्रकारें शृंगार करून चालिली तों मालती मैना इणें विचार न करितां
प्रथम धिःकार करून निषेध केला कीं, तूं कुलीन स्त्री तुला हा विषय उचित-
नाहीं नंतर प्रभावतीनें विरहाचे आवेशें करून त्या शाकुंकीस मारावया करितां
विजय्यांतून बाहेर काढिली तों शाकुंकी उडोन गेली; विस्मय झाला ह्यणोन त्या
रात्रीस राहून दुसऱ्या दिवशीं निर्वेध मन करून कार्य सिद्धी व्हावी, यास्तव स्ना-
न, दान, व इष्टदेवतांस नमस्कार करून हातांत विडा घेऊन सखिजना सहवर्त-
मान मध्यरात्रीस बाहेर चालिली, ते समयीं शक हांसोन बोलिला, हे बंधुप्रिये!
आज त्यां शृंगार केला आहेस त्यास माझाबंधु मदन आला कींकाय ? ह्यणोन-
भोराचास जातेस किंवा अन्यत्र कोठें जातेस ? असें विचारिलें तेव्हां प्रभावती हां
सून लज्जेनें अधोमुख होऊन बोलिली कीं, हे विदग्धचूडामणी शक ! परपुरु-
षा सहवर्तमान रमावें यास्तव जायें हें ऐकून मालती नामें मैनेचा घनांत घनांत
आणून शक बोलता झाला, हे प्रभावती सरखें करून जावें, मीं तुला निवारण क-
रावयास समर्थ नाहीं परंतु तुजमध्ये लक्ष्मी सारखें चातुर्य असेल तर जावें.

गच्छयास्यसिरंतुंचेज्जारेणसहभामिनि॥ यदिवे
त्स्युत्तरंकर्तुंयथा लक्ष्मीः स्वभर्तरी ॥ ३ ॥

अर्थ- हें प्रभावतीनें श्रवण करून विचारिलें कीं, ही काय अपूर्व गोष्ट आहे. ती सांगावी. नंतर शकानें उत्तर केलें कीं, ही कथा मोठी आहे तूं किमर्थ विचारि तस ? आपले उद्योगास जावें. नंतर प्रभावतीनें आग्रह केला तेव्हां शकानें मनांत आणिलें कीं, ही शिळेवर बसल्यानें इच्या शरीरास शीतलता येऊन मदनाची शांती होईल. असा विचार करून सांगितलें कीं, ही शिळा पिंजऱ्या समीप आहे तेथें बसावें. मग आसन घालून प्रभावती शिळेवर बसली तेव्हां शक सांगतो कीं, पूर्वी चंद्रवती नगरीचे ठायीं, भोमक नामें राजा होता त्याचा पुत्र मोहन तो हरिदत्त नामें साधकार चाची स्त्री लक्ष्मी, इज बरोबर संभोग करावयास इच्छित होता; तेव्हां सामोपवासिनी नामें कुंटिणीस बहुत द्रव्य देऊन लक्ष्मी साध्य करावयाचा उद्योग आरंभिला; तिणें लक्ष्मीचे घरास जाऊन हरिदत्त बाहेर गेल्यावर मधुर भाषणें करून त्याची स्त्री लक्ष्मी आपल्या स्वाधीन केली; ती अति संतुष्ट होऊन सामोपवासिनीस बोलती झाली कीं, जें तूं सांगशील तें मी करीन, तेव्हां सामोपवासिनी ह्याणाली कीं, माझ्यासंतीं धास्तव आज मी सांगेन त्या पुरुषा बरोबर क्रीडा करावी. मग लक्ष्मी ह्याणाली कीं, आहीं कुलीन स्त्रिया आह्यांस हें सर्वथा उचित नव्हे, तथापि वचन दिलें- धास्तव एकवेळ पर पुरुष आणावा नंतर सामोपवासिनीनें मोहना करितां- रात्रीं लक्ष्मी स्वगृहा प्रती आणिली; तीं त्या समयीं राजपुत्र मोहन आह्या नाहीं, तिजला काम अधिक झाला तेव्हां कुंटिणीस सांगितलें कीं, या समयीं जो भेटेल तो घेऊन ये, मग सामोपवासिनीनें राजमार्गी जाऊन अविचारें करून तिचा भर्ता हरिदत्त घरीं जात होता तो आणिला आंत येतांच आपला भर्ता असें लक्ष्मीनें ओळखिलें इतकी कथा सांगेन प्रभावतीस शक ह्याणाली कीं, लक्ष्मीनें आपला भर्ता असें जाणून आपण व्यभिचारार्थ आलों हे परिस्फुट होऊं नदेतां स्वगृहास कशी गेली ? हें तूं अथवा ज्याणीं तुजला परपुरुष संयोगा विषयीं उपदेश केला त्या सरळ्यांनीं सांगावें. नंतर उत्तर केलें कीं, हें आह्यास समजत नाहीं. या कथेचा भाव तुझीं सांगावा. तेव्हां शकानें प्रभावती पासून आज पर पुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेऊन सांगता झाला, लक्ष्मीनें आपला भर्ता आला असें समजेन अकस्मात् उठोन हरिदत्ताची शेंडी हातीं धरिली आणि ह्याणाली कीं, अरे भर्ता ! मज्जवळनित्य बोलत असतोसकीं, तुजवांचून मजला दुसरी स्त्री

प्रिय नहीं, याची परिक्षा पहावया करितां आज मी येथें येऊन संधान करून पाहिलें असो परंतु हें उचित नाहीं असें बोलून अवलोकन करिती जाहली. तेव्हां हरि दत्तानें अपराध क्षमा करावा, असें बोलून आपली स्त्री लक्ष्मी तिचे संधान करून स्वगृहाप्रत जाता झाला आपल्यास चातुर्य नाहीं हें मद्य आणि लक्ष्मीचें चातुर्य श्रवण करून विस्मयानें करणार अशी कथा ऐकून सरबीजना सहवर्तमान प्रभावती त्या रात्रीस परपुरुषार्थ न जातां शयन करिती जाहली.

कथाशी.

दुसरे दिवशीं शुकस आदर पूर्वक विचारून जात असतां शुकबो लतो आणि प्रभावती श्रवण करिले.

राष्ट्रेष्टुंगच्छुसश्रीणियदियास्यसिसुंदरि ॥ यद्य
तरंसमर्था सि यशोदेवीवरसंकटे ॥ ४॥

ही श्लोक ह्मणून शुक बोलिला कीं, यशोदेवीचें वर्तमान जर मी तुला सांगेन तर तुझे गमनास विलंब होईल, तेणें करून सन्नोय होऊन माझ्या प्राणास अपाय करिशील यास्तव सांगत नाहीं, नंतर प्रभावती ह्मणाली कीं, सुद्धिकथा अतिमनोहर लागत्ये. ती ऐक्यावयास योग्य आहे यास्तव सांगणें, अशी तिची आज्ञा झाली नंतर शुक सांगतो. पूर्वीं नंदन नगरींत एक राजा राज्य करीत होता त्याचा पुत्र राजेश्वर, त्याची स्त्री शशिप्रभा तिच्या पाहून धनसेनाचा पुत्र वीरसेन कामज्यरें करून पीडित होऊन भान नाहींसें जाहलें आणि सकळ विषयांचा त्याग करिता झाल. त्या समयीं त्याची माता यशोदेवी इणें असंतोषाचें कारण विचारिलें असतां वीरसेन पूर्व वृत्तांत सांगता झाला नंतर माता यशोदेवी ह्मणाली कीं, राजपत्नी दुर्लभ ती कशी प्राप्त होईल. नंतर वीरसेन ह्मणाला कीं, ती शशिप्रभा प्राप्त न झालीतर मरण होईल. इतकी कथा सांगोन शुक बोलिला कीं, हें प्रभावती! राज स्त्री शशिप्रभा ती परम दुर्लभ आणि तिचे प्राप्ती बोलून त्याचेंहि जीवन राहाणें कठीण. असें असतां ती प्राप्त होऊन वीरसेनाचा संतोष कसा झाला! ही युक्ती कशी? तूं परपुरुष समागम करणार यास्तव चातुर्ये करून मजला सांगावी, असें बोलिला त्या नंतर प्रभावती ह्मणाली कीं, हें मजला समजत नाहीं, तूं सांगणें तेव्हां तिज पासून मी आज परपुरुषांकडे जाणार नाहीं. अशी शक्य घेववून शुक सांगतो.

हे प्रभावती! वीरसेन याची माता यशोदेवी इणें एक कुतरीला अन्नोदकें करून आपले सन्निध राहावयास अभ्यास करविला आणि तिचे कंठाचे वायीं रत्नें भूषणें घालून आपले बरोबर तिजला घेऊन राजपुत्राची स्त्री शशिप्रभा तिचे समीप जाती झाली. नंतर शशिप्रभेनें विचारिलें कीं, ही कुतरी बरोबर घेऊन यावयाचें कारण काय? तेव्हां यशोदेवी हांस्य वदनें करून ह्याणालीकी, कथा अपूर्व आहे परंतु एकांतीं मी सांगेन असें बोलून एकांतीं शशिप्रभेस नेऊन तिज प्रती बोलत आहे; हे सखे शशिप्रभे! पूर्व जन्मी, तूं, मी, आणि ही कुतरी या तिची जणी बहिणी होती. तेशें मी निःशंक होऊन परपुरुषाचे मनोरथ पूर्ण केले; कुत्रीनें पुत्रा बरोबर संग केला. आणि तूं कोणाचेही मनोधरण केले नाहींस. तेणें करून तुजला या जन्मीं स्मरण नाहीं, मजला या जन्मी अखंडित भोग आणि जाति स्मरण आहे. कुत्रीस जाति स्मरण न राहून भोगाचे अंतीं विद्ये बहुत आणि नीचघोनी प्राप्त झाली; तुजलातर जातिस्मरण नाहीं; यास्तव मी तुजवर कृपा करावी ह्यापून मागील जन्मींची ही कुतरी तुला भेटवून पूर्व वृत्तान्त सांगावा या अर्थी ही कुतरी घेऊन माझे घेणें झालें, तर तूं तरुण सुंदरपुरुष याचे मनोरथ पूर्ण करावे, ह्याणजे तुजला दुसरे जन्मीं स्मरण इत्यादिक उत्तम फळ प्राप्त होईल. न केल्यास प्राण होणार नाहीं; हें यशोदेवीचें वचन श्रवण करून जन्मांत रींचीकथा सत्य असेल असें मनांत मानून तिजला आलिंगन देऊन प्रार्थना करिती झाली. कीं, हे मम सखे परिश्रित असें जन्मांतरींचें वर्तमान आहे तर मजला पर पुरुष आपून द्यावा; नंतर यशोदेवीनें आपले पुत्रास स्त्रीचा वेध देऊन ही आपली सून असें राज गृहीं विदित करून शशिप्रभेबरोबर योजिती झाली; वीरसेन प्रति दिवशीं स्त्री वेधें करून जाऊन तिचा उपभोग करूं लागला. अपूर्व वस्तु तिजला आपून द्यावी. आपणही द्यावी; या प्रमाणें व्यवहार चाटना जाहला. हें शशिप्रभेचा भ्रतार शेखर याणें पाहून ही कोणी आपले स्त्रीची सखी आहे. असें जाणून तिचे निवारण केले नाहीं. या बुकी करून यशोदेवीनें आपले मनोरथ पूर्ण केले. अशी कथा प्रभावतीस सांगून शुक ह्याणालीकीं, हें चातुर्य तुला असेल तर पर पुरुषाचा समागम करावा. नाहींतर व्यर्थ आपली विटंबना करून न द्यावी यांत काय फळ आहे? इतकी कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा श्री.

तिसरे दिवशीं प्रभावती शकवास विचारून जात असतां शकानें उत्तर-
केले कीं,

गच्छतत्राद्यशीघ्रत्वं यत्र ते रमते मनः ॥ नृपवद्यदिजा
नासि परित्राणं त्वमात्मनः ॥ ४ ॥

अर्थ.— तुझे मन ज्या पुरुषांकडे लागेल आहे त्याजकडेस लवकर जा परंतु ज्या सारिखें आपलें रक्षण करावें असें तुझे ठायीं चातुर्य असल्यास जा हें का-
य आहे ह्मणून प्रभावतीनें विचारिल्या नंतर शक सांगतो आहे. पूर्वी शिला-
नगरीचे ठायीं रुदर्शन नामें राजा राज्य करीत असतां तेथें विमल नामें वाणी र-
हात असे. त्यास दोन स्त्रिया परम सुंदर असत. त्यांचा एका धूर्तानें लोभ ध-
रून श्री अंबिकेची आराधना केली. आणि देवी प्रसन्न जाहली. तेवेळीं विमला
वाणी या सारिखें स्वरूप आपल्यास प्राप्त व्हावें असा वर मागितला तो देवी
पासून आपण विमलवाणी या समान होता झाला नंतर कोणी एके दिवशीं वि-
मलवाणी देशांतरास गेला. ती संधी राखून आपण त्याचे घरीं जाऊन विमला-
प्रमाणें स्वामित्व करूं लागला. तेव्हां घरांनील मनुष्यानी. विचारिलें कीं, तुझीं
प्रवासाप्र जाण्याकरितां निघून गेलां. आणि कोणते कारणस्तव परतोन आलां?
त्यास उत्तर केले कीं, मार्गाने उपद्रव बहुत या करितां जाणें घडलें नाही असें सां-
गून स्वस्थ राहिला. दान धर्म बहुत लोकांस केला व सेवकांस द्रव्य अलंका-
रादिक देऊन संतुष्ट केले. आणि विमलाच्या स्त्रियांच्या उपभोग करूं लागला.
नंतर लोक ह्मणूं लागले कीं, विमल याणें शरीर अनित्य क्षण भंगुर असें-
जाणून धर्मादिकें करून द्रव्याचा यथार्थ व्यय केला. कांहीं दिवशीं सत्य विम-
ल घरास आला. तो हार पालयांस धूर्त विमल याणीं सांगितलें होतें कीं, मा-
झे आज्ञे वांचून कोणास गाड्यांत न येऊं देणें. त्याज वरून त्याणीं निषेध क-
ला तेव्हां बाहेर उभा राहून पुकार करून श्वासोश्वास पूर्वक ह्मणूं लागला
कीं, कोणी धूर्तानें वंचना केली असें ऐकून लोक कौतुक पहावयास मिळा-
ले. नंतर रुदर्शन राजा जवळ वाणी जाऊन हाहाकार करूं लागला कीं, आ-
ह्यास कोणी धूर्तानें जातींत वर्ण संकर केला नंतर राजानें धूर्त विमलास-
पहावया करितां दूत पाठविले. त्यांस धूर्तविमलानें द्रव्य देऊन वशा केलें तेव्हां
त्याणीं जाऊन राजास सांगितलें कीं, विमल वाणी तो घरास आहे हा

कोण धूर्त आला आहे. राजानीं पहावे मग राजानें त्या धूर्तास यरास बोलाऊन आणि लें आणि दोघांस एकत्र बसविलें. तों सत्य कोण व धूर्त कोण हा निश्चय न जाहला. मग राजा साशंकित जाहला. कारण मीं प्रफ्फ यापें दुष्टांचा निग्रह आणि साधूंचें वंदन, दरिद्री यांचें पालण करावे तें पें करून स्वर्ग प्राप्ती आहे.

प्रजापीडनसंतापसमुद्भूतो हुताशनः ॥ राज्ञां कुलश्रियं प्राणान् दग्ध्वैव विनिवर्तते ॥ ५ ॥

अर्थ— राजानें प्रजेस उपद्रव दिला असतां त्याचे संतापा पासून उत्पन्न जाहला जो अग्नी तो राजाचें कुल, लक्ष्मी आणि प्राण यांचें भस्म करून शांत होतो यास्तव प्रफ्फनें प्रजेचें पालन पुत्रा प्रमाणें करावे. न्याय यथार्थ करावा. असा विचार करून राजानें एकांतीं बसून उपाय योजिला तो असा कीं, विमलाचे स्त्रियांस पृथक् पृथक् नेऊन त्यांचे विवाहा पासून कथा विचारिली. नंतर सत्य व धूर्त विमल या उभयतांस पृथक् पृथक् विचारिलें ते सत्य मयीं खरा विमल वाणी यापें स्त्रियांनीं सांगितल्या अन्वये चथास्थित सांगितलें. आणि धूर्त विमल मोहित होऊन उगाच राहिला. नंतर राजानें त्या धूर्ताचें शासन करून गर्दभावर बसवून राज्या बाहेर काढून दिला. सत्य विमल वाणी होता त्यास स्त्रिया घर व द्रव्य देऊन सर्व लोक संतुष्ट केले. तेव्हां लोकांत राजा परम बुद्धिवान् विचारवंत न्याय यथास्थित करितो अशी कीर्ती जाहली. ही कथा सांगून शक ह्यणाला कीं, या प्रमाणें विचार व बुद्धि तुजला असेल तर परपुरुषाचे घरीं जावे. हें शकाचें वचन ऐकून प्रभावती स्व गृहीचं शयन करितो जाहली.

कथा ४ थी.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शकास विचारून जात असतां शक बोलिला कीं, माझी अवज्ञा करून जावे हें तुझा उचित नाही. बालकाचें वचन हितकारक असल्यास त्याचें वृद्धाचें वचन तर कदापि अमान्य न करावे. केल्यास अनर्थ प्राप्त होतो. या विषयीं कथा सांगावयाकरितां हा श्लोक सांगत आहे.

कृता वज्रः परं देवि वृद्धवाक्यपराङ्मुखः ॥ पति-
तो ब्राह्मणः कृच्छ्रे विषकन्याविवाहनं ॥ ६ ॥

अर्थ— ही कथा कशी आहे ह्यापून प्रभावतीनें विचारिलें असतां शक बो

लतो, पूर्वी सोमप्रभा नगरीचे गयीं सोम शर्मा ब्राह्मण रहान होता. त्याची विष नामे करून एक कन्या होती. तिचे नांव ऐकून कोणी वर विवाहार्थ येईना. ते समयीं आपले कन्येस वर पहावा ह्मणून सोमशर्मा कन्येस घेऊन जनस्थानीं गेला. तेथें गोविंद नामें ब्राह्मण मूर्ख व निर्धन रहान होता. त्यास आपली विष नामी कन्या द्यावयाचा निश्चय करिता जाहला. त्यासमयीं सुद्धत संबंधी वृद्ध याहीं गोविंदास निवारिलें असतां त्याणें अवगणना करून तिचे रूप लावण्य पाहून विवाह करिता झाला. नंतर कोणे एके समयीं विष कन्येनें आपले मर्त्यास-विचारिलें कीं, मजला पित्याच्या घराहून घेऊन बहुत दिवस झाले. यास्तव तूं मजला पित्याचे घरीं नेऊन पोचवावें. अन्यथा स्त्रीचें जाणें एका एकीं होणार नाहीं. नंतर गोविंदयाणें एक भाड्याचा रथ करून विष कन्येस घेऊन चालिला. तों मार्गांत एक विष्णु शर्मा नामें ब्राह्मण तरूण, शूर व वक्ता असा अकस्मांत भेटला. त्याची आणि विष कन्येची मार्गीतील संगतीच्या योगानें अतिशय प्रीति जाहली. तेव्हां विष्णुशर्मा याणें उभयतांस पांच रुपान्या व पांच पुष्पें दिलीं. तेणें करून विश्वास होऊन त्याणीं त्यास आपले रथावर बसविला, आणि गोविंद शर्मा खालीं उतरून पायांनें चालत असतां कांहीं अंतर पडून मार्गें राहिला. त्या समयांत विष्णु शर्मा याणें आपले नांव, गोत्र व वंश परंपरा विष कन्येस सांगितली आणि तिजभासूनही तिची वंश परंपरा विचारून घेऊन ती आपल्यास माहित केली. नंतर गोविंद शर्मा घेऊन रथावर बसू लागला, ते समयीं अरेचोरा रथावर किमर्थ बसतोस ? ह्मणून विष्णु शर्मा याणें निषेध केला. मग उभयतांचा कलह होऊन परस्परें भांडूं लागले. विष कन्येनें विष्णुशर्मा याचा पक्ष धरिला यास्तव गोविंद शर्मा मूर्ख यास पराजित करून विष कन्येस घेऊन घरास चालिला. तों गोविंद शर्मा पाठीस लागून जात असतां मार्गांत एके गांवीं बोभाट करिता जाहला की, हा माझी स्त्री घेऊन चालिला आहे तर माझे रक्षण करावें. नंतर ग्रामाधिकारी याणीं विष कन्ये सहवर्तमान विष्णुशर्मा धरून आपिला आणि त्यास विचारिलें असतां त्याणें उत्तर केले कीं, माझी विवाहित स्त्री मी घेऊन येत असतां हा गोविंदशर्मा मार्गांत बळकारें करून घेऊन जातो. हें ऐकून गोविंद शर्मा यास विचारिलें तेव्हां त्याणेही हेच सांगितलें. उभयतांचें वचन एकसारखेंच श्रवण करून ग्रामाधिकारी याणीं उभयतां ब्राह्मणास वेगळे वेगळे विचारिलें कीं, इचे विवाहास दिवस किती जाले ? व इजला

घराहून घेऊन कोणते समयीं निघालां आणि वाटेनें दुसरा कोठें भेटला ? हें कसें तेव्हां प्रथम गोविंद शर्मा याणें यथास्थित वर्तमान सांगितलें तें व विषकन्येचें एक सारिरवें मिळालें. विष्णु शर्मा यास उत्तर न होतां कुंठित झाला ह्मणून ग्रामाधिका-
री याणीं विष्णु शर्म्याची विटंबना शासन पूर्वक करून गांवाबाहेर घालविला आ-
णि विषकन्या गोविंद शर्मा याचे स्वाधीन केली. आणि त्यास सांगितलें कीं, अरे
मूर्खी ही व्यभिचारिणी स्त्री इच्या योगें करून इहलोकीं अपकीर्ति व परलोकीं न-
र्क प्राप्ती होईल. यास्तव दुसरा विवाह करावा. मग गोविंद शर्मा याणें तिजला तिचे
पित्याचे स्वाधीन करून आपण स्वगृहास जाता झाला. ही कथा सांगोन शक बो-
लिला कीं, मान्यपुरुषाचें वचन न ऐकिल्यास असें फल प्राप्त होतें. या अर्थी श्लोक.

पुरुषोयः करोत्येवमवज्ञां वृद्धशिष्यतः ॥ सपराभवमा

पौत्रिणो विंशे चतुर्विंशतः ॥ - ॥

अर्थः— वृद्धांनीं शिक्षा केली असतां त्या कथेचे वर्तमाना प्रमाणें जो पुरुष शि-
क्षा मानीत नाही तो गोविंद शर्मा याचे परि पराभव पावतो. तस्मान् वृद्धांचे वच-
नाची अमर्यादा कदापि करूं नये. इतकें श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झा-

कथा ५वी.

दुसरे दिवशी प्रभावती शकस विचारून जात असतां शक बोलतो कीं,

गच्छदाविवजानासिकतुचत्वयमुत्तरं गच्छतान्ते

अर्थः— ही कथा कशी आहे ह्मणून प्रभावतीनें विचारिलें त्याजवरून शक सांगता
झाला कीं, पूर्वी उज्जनी नगराचे बायीं विक्रम राजा याची स्त्री कामलिका नामें होती.
ती एके समयीं राजा बाहेर भोजन करीत असतां विक्रमानें प्रीती स्तव शिजलेले
मत्स्य स्त्रीस दिले. कामलिकेनें उत्तर केलें कीं, स्वामी ! पर पुरुषाचे शरीरास स्पर्श
कसा करावा. हें ऐकून शिजलेले मत्स्य प्राण नसतां हांस्य करिते झाले. भोजनो-
त्तर विक्रम राजा याणें मत्स्यांनीं हांस्य करावयाचें कारण मंत्री, ज्योतिषी, चतुर पुरु-
ष यांस विचारिलें तें कोणासही समजेना तेव्हां आपला उपाध्याय यास सांगित-
लें कीं, तुम्ही कुच्छगुरु यास्तव मत्स्य हांस्याचें कारण सांगावें. नाहीतर नगरा बाहेर
ध्याय चिंतानुर होऊन घरीं येता जाहला. त्याची कन्या बाल पंडिता नामें होती
तिणें विल्यास चिंतानुर पाहून विचारिलें कीं, आज तुमचें चित्त उद्धिग्न व्हावया

चें कारण काय, ते सांगायें विपत्ती काळीं चतुरांनीं दीनता न दाखवावी या अर्थी-

श्लोक ॥ उदये सवितारक्तोरक्तश्चारतमये तथा ॥ संपत्तो
च विपत्तो च महता मेकरूपता ॥ धैर्येन जल्ल्याह्विपत्तो द्विवा
रं न वदेत् तथा ॥ सत्यं वदेच्च केनोक्तं खड्गधाराव्रतं सतां ॥ ॥

अर्थ— जसा उदयकाळीं आणि अस्तकाळीं रवी जो तो आरक्त रूप धारण करि
तो. तसे महासूत्र जे ते संपत्तिकाळीं व विपत्तिकाळीं समान रूप धारण करिता
त. दुसरे श्लोकाचा अर्थ आपत्तिकाळीं धैर्ये सोडूं नये. आणि कोणास वचन दि-
ल्यानंतर वचनास मार्गें संस्मरये. लोकांजवळ सत्यच भाषण करावें. हें कठी-
ण व्रत शिष्टास खड्गधारे समान कोणी उपदेशिलें तें स्वाभाविक त्यास प्राप्त व्हा-
वें हा अर्थ ब्राह्मणानें मनांत आणून राजगृहींचा वृत्तांत कन्येस सांगून म्हणा-
लाकीं, हा अर्थ न सांगितल्यास राजा नगराबाहेर घालवील. आजपर्यंत आ-
ह्मीं सेवा केली तो स्नेह व्यर्थ जाऊन हें संकट प्राप्त जालें नस्यात् राजाचा स्ने-
ह सार्वकाळें समान असत नाही.

नसौ हृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बंधुषु ॥ केनापि च न
मंतव्यं कुतो राज्ञामहात्मनाम् ॥

अर्थ— संसाराने गयीं कोणावर स्वस्थ हृदयें करून विश्वास, स्नेह व बंधु
त्व न मानावें. स्वइच्छा विहार जे राजे त्यांजबरोबर सर्वथा स्थीर रहातील
हें न मानावें.

काके शौचं द्यूतकारे च सत्यं सर्पेशांतिः स्त्रीषु कामो
पशांतिः ॥ क्लीबे धैर्ये मद्यपेतत्वचिंता राजामित्रं केन
दृष्टं श्रुतं वा ॥

अर्थ— कावळ्याचे गयीं पवित्रता, द्यूत करणाराचे गयीं सत्य भाषण, स-
र्पाचे गयीं क्षमा, स्त्रियांचे गयीं कामशांति, नपुंसकाचे गयीं धीरता, मद्य पा-
शन करणाराचे गयीं परमार्थ विचार, आणि राजा याजबरोबर मित्रता असें
कोणी पाहिलें किंवा ऐकिलें कीं काय ? भाव— राजा याची मैत्री आहे. असें
जाणून सावधपणें वर्तणूक करावी.

नदीनां च नखीनां च शृंगिणामाततायिनां ॥ विश्वा-
सो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेष्वपि ॥

अर्थ— नदी, तिरवट नखांचीं जनावरे, तसे शृंगाचे पशू, आततायी ह्या

जे शस्त्रधारीपुरुष, तशाच स्त्रिया, आणि राजाचें कुळ यांचा विश्वास कधीं ही धरूनये.

भोगिनः कंचुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ॥ सु

दुष्टामंत्रसाध्याश्चराजानः पन्नगा इव ॥

अर्थ— पृथ्वीपती सर्पांचे परी आहेत. कारण कीं, उभयतांची विशेषणें एक रूप आहेत. त्यांत राजाकडील विशेषणाचा अर्थ— विषयांचा उपभोग करणारे कवचें करून आच्छादित आणि स्वभावे करून उग्र व कपटें करून वर्तनात. आणि भयंकर परंतु सेवकांनीं केषळ विचारे करून अनुकूल करावयास योग्य असे आहेत. सर्पाकडील विशेषणाचा अर्थ— भोग ह्याणजे त्यास राण्या आहेत. आणि कंचुक ह्याणजे शरीरा वरील कांतीनें युक्त आहेत व प्रकृतीनें निष्ठुर, वक्रगतीनें चालणारे अत्यंत दुष्ट दीर्घदृष्टी परंतु शाबरादिक मंत्रें करून हस्तगत करावयास योग्य आहेत. तस्मात् उभयतांची तुल्यता भासते. पन्नग ह्याणजे संकटें करून व्यास असेजे इतर राजे त्यांभत युद्धास जाताहेत, हा अर्थ पाहातां राजेही पन्नग होत. सारांश विक्रमराजा यापें स्नेहाचे ठायीं विपरीत भाव दाखविला यास्तव आजच उठून देशांतरास जावें या विषयीं श्लोक.

त्यजेदेकं कुलस्यार्थं ग्रामस्यार्थं कुलं त्यजेत् ॥ ग्रामं

जनपदस्यार्थं आत्मार्थं पृथिवीं त्यजेत् ॥

अर्थ— एका पुरुषाच्या योगानें कुळाचा नाश होतो. असें आहे तर त्या पुरुषाचा त्याग करावा. आणि एका कुळाच्या योगानें ग्रामाचा नाश होतो असें आहे तर कुळाचा त्याग करावा. आणि एका गावाचे योगानें देशाचा नाश होतो असें आहे तर गावाचा त्याग करावा. आणि आपला जीव रक्षणा करितां पृथ्वीचा त्याग करावा.

हें बापाचें प्राषण ऐकून कन्या बालपंडिता बोलती जाहली कीं, तुम्हीं हें योग्य प्राषण केलें परंतु प्रफ पासून अपमान झाला असतां कोठें ही मान्यता नाही. यास्तव प्रभूचें आज्ञा करून मान वृद्धी करून घ्यावी.

अप्रधानः प्रधानस्याद्यदिसेवेतपार्थिवम् ॥ प्रधा

नोष्य प्रधानस्याद्यदिसेवाविवर्जितः ॥

अर्थ— इतर जन पृथ्वी पतीची सेवा जर करतील तर ते प्रधान पदवीनें पावतील. आणि प्रधानही अन्यायादिकें करून सेवेचा अनादर करील त-

र तो प्रधान पदवी पासून भ्रष्ट होईल. तस्मात् अत्यादरें करून प्रफु सेवा करावी.

आसन्नमेवचतुपतिर्भजतेमनुष्यंविद्याविहीनमकु-
लीनमपंडितंवा ॥ प्रायेणभूमिपतयः प्रमदालताश्च
यः पार्श्वतोभवतितंपरिवेष्टयंति ॥

अर्थ— आपले समीप जो सेवा करितो तो मनुष्य विद्या रहित आणि नीच कु-
ळीं उत्पन्न व अचतुर कसाही असो परंतु त्याजवर राजा प्रीती करितो. सारां
श पृथ्वीपती, तरुण स्त्रिया आणि वंध्या स्वभावे करून जो सान्निध्य अस
तो त्यास आश्रित करिताहेत.

वशंनयंतिविनताधन्वंतमपिपार्थिवम् ॥ तस्या
भीष्टंस्तुचतुराविचिन्वंतिसमीपगाः ॥

अर्थ— प्रभू समीप राहाणारे जे चतुर पुरुष ते जो राजा दर्शनें करून सेव-
कांस भय करितो त्यातें मनोधारेणें करून नम्रता धरून वश करिता हेत व-
प्रभूस कार्य द्यावयाचे, व प्रफु प्रसन्न व्हावयाचे पदार्थ अत्यादरें करून शो-
धिताहेत.

विद्यावतांगृहस्थानांशिल्पविक्रमशालिनाम् ॥ से
वावृत्तिंविनाचैवनाश्रयःपार्थिवंविना ॥

अर्थ— विद्यावंत चतुर पराक्रमी आणि राजसेवा करावया विषयीं निपूण
असून महत्प्राप्तीतें इच्छिताहेत. असे जे पुरुष त्यांस भूपती वांचून दुसऱ्या
चा आश्रय कार्यकर्ता होत नाहीं.

येचमर्त्यामहोत्साहानोपगच्छंतिपार्थिवम् ॥ तेषा
मामरणांभिक्षांप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् ॥

अर्थ— जे पुरुष प्रधान पदवी करावयास योग्य आणि महाउत्साह युक्त-
असून पृथ्वी पती प्रतिसेवार्थ जात नाहींत. त्यांस मरणपर्यंत भिक्षा, तप
हीं प्रायश्चित्तें सिद्ध आहेत. तस्मात् बुद्धिमान् पुरुष जो त्याणें प्रभूचा सह-
वास करावा आणि स्नेह वृद्धी करावी. असा अर्थ दिसतो.

सर्पव्याघ्रगजादानायनयातवशानराः ॥ तेषांचतुपव-
शीकारोनेवल्लोकेतिदुष्करः ॥

अर्थ— सर्प, व्याघ्र, हत्ती, इत्यादिक जे महा उन्नत पशू यांस जे चतुर पुरु-
ष आहेत ते वश्य करितात. त्यांस राजादिक वश्य करणें हे विषय अवघड

नाहीं.

राजानमेवसंश्रित्यविद्वान्याति परोन्मतिम् ॥ वि-
नामलयमंन्यत्रचंद्रोनविवर्धते ॥१॥

अर्थ- विद्वान् पुरुष जो तो राजाश्रये करून उत्कृष्टतेतें पावतो यास दृष्टांत मलयाचला बांचून इतर भूमीचे गयीं जसा चंद्रन वृक्ष वृद्धी पावत नाही.

धवलान्यातपत्राणिवाजिनश्चमथौरमाः ॥ सदारमा
शुभातंगाप्रसन्नेसतिभूपते ॥१॥

अर्थ- भूपाल प्रसन्न झाला असतां श्वेतछत्र आणि सुंदर घोडे निरंतर मदीं नत असे हती सहजांत प्राप्त होताहेत यास्तव या आठ श्लोकांचा भावार्थ जो चतुर पुरुष आहेत त्याणीं सावधपणानें ध्यानीं आणून राजसेवा करावी. संकट समयीं प्राणही देऊन रूपा संपादन करावी. ह्यणजे शेवटीं सकल संकटे दूर होऊन परस्पर संपत्ती आणि सुख प्राप्त होते. व परलोक ही उत्तम प्राप्त होती या प्रमाणें पंडिता आपले पित्यास उपदेश करून ह्यणाली कीं, तुजला विक्रमा पासून विशेष योग्यता झाली. संकट समय प्राप्त झाला त्यास विचारे करून प्रभूचे संशय तुझ्या सारखे चतुर पुरुष त्यांहींच दूर करावे तस्मात् तूं धैर्य करून विक्रमाचे सभेस जावें. आणि मत्स्य हास्याचे कारण माझी कन्या सांगेन ह्यणत्ये असें बोलावें. नंतर ब्राह्मणानें जाऊन राजास निवेदन केले. तेव्हां राजानें बालपंडितेस बोलाऊन आणि ती ती येऊन आशीर्वाद करून बोलिली कीं, हे राजा विक्रमा ! विद्वान ब्राह्मणास कुरार्थ विचारून व्यर्थ विटंबना करावी हें उचित नाही. मत्स्याचें हें अस्त्य आज पर्यंत कोणीच पाहिलें नाही किंवा ऐकिलें नाही आणि हें अद्भुत वर्तमान आह्या स्त्रियांस विचारावयास योग्य आहेस कीं काय ? सर्वांचा संशय परिहार करणार तूं यास्तव याचा विचार स्वस्थ आपण करावा हें उचित आहे तथापि या विषयाचें तुजला कौतुक वाटत असेल तर सांग

राज्ञीनाहस्युशल्यस्मान् मत्स्या नपिमहासती ॥ पुरु

षारव्यानतोर राजन् हसतू शफरी भ्रवम् ॥

अर्थ- हे विक्रमा ! या श्लोकाचा अर्थ आपणच करून ध्यानी आणावा इतकें सांगून बालपंडिता स्वगृहास गेली ही कथा सांगून शक ह्यणाला कीं, त्यानें उत्तर उदईक सांगेन असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६ वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावती जाते समयीं तिजला शक बोलतो. या श्लोकाना अर्थ विक्रम राजाचा ध्यानांत येईना. तेणें करून त्यास रात्रीं निद्रा आली नाही.

**निद्राभद्रे कुतस्तेषां ये गुरुव्याधिपीडिताः ॥ अस्वा
धीनकलत्राये योजिताश्च न वैरिणाः ॥**

अर्थ- दुसरे दिवशीं बालपंडितेस बांलावून आणून विक्रम बोलिला कीं, या-
श्लोकाना भाव समजत नाही. तर मत्स्य हास्याचें कारण तूंच सांगावें. नंतर बालपं-
डिता ह्याणाली कीं, हे राजा विक्रमा ! अर्थ कदापि विचारूं नये. सांगितल्यास जसा
पूर्वी वाण्याचे स्त्रीस यश्चात्ताप झाला तसां तुजला होईल. राजानें विचारिलें हें क-
सें ? मग बालपंडिता सांगले.

पूर्वी उज्जनीनगराचे गाथीं कमती नामा वाणी होता. तो कांहीं दिवसानं-
तर निर्धन झाला असतां त्याची स्त्री पद्मिणी इणें व स्वजनाहीं त्याचा त्याग केला.

**यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बांधवाः ॥
यस्यार्थः सपुमान् लोके यस्यार्थः सच पंडितः ॥ १ ॥ जी
वंतोऽपि मृताः पंचश्रूयंते किल भारत ॥ दरिद्रो व्या-
धितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥ २ ॥**

अर्थ- त्यास ऋषीनेंही पुरुषांची संख्या जिवंत असतां मृता समान केली ती-
अशी कीं, दरिद्री, व्याधिग्रस्त, मूर्ख, प्रवासी, व नित्य सेवा करणार असे जे पुरुष-
ते सर्वत्र अपमान पावतात. नंतर तो कमती तृण काष्ठादिकांचा विक्रय करून उद-
र पोषण करूं लागला असें असतां एके दिवशीं तृण काष्ठ कांहीं मिळालें नाही. ते
व्हां वाटेनें येत असतां काष्ठाचा मोठा एक गणपती पाहिला. आणि विचार केला कीं,
हा गणपती मोडल्यास दोन दिवस माझे उदर पोषण होईल. हें ध्यानांत आणून
गणपती मोडावयास चालिला. तो देव प्रसन्न होऊन बोलिला कीं, मजला छिन्न-
भिन्न करूं नको उदर पोषणार्थमी प्रति दिवशीं पांच मांडे देत जाईन. ते प्रातःकालींचे
ऊन नेत जा. परंतु ही गौष्ट कोणास सांगूं नको. सांगितल्यास मांडे प्राप्त होणार नाही
त. मग कमती वाणी याणें अवश्य ह्याणून प्रति दिवशीं पांच मांडे घृत शर्करा सहित
घेऊन जाऊं लागला तेणें करून कुटुंबाचें पोषण करीत असतां एके दिवशीं वा-
णी याची स्त्री पद्मिणी तिणें आपले सरवीस मांडे दिले तेव्हां सरवी बोलली कीं, हे
मांडे तुजला कोठून प्राप्त झाले ते मजला सांग १ न सांगशील तर तुझा व माझा-

स्नेह राहाणार नाही. नंतर पद्मिणीने आपले सतीस निग्रह करून विचारिले ते सतीस मयीं सतीस वाणी बोलिली कीं, हे तुजला कशास पाहिजे सांगितले असतां सतीस वाणी नाश होऊन पश्चात्ताप होईल. तथापि स्त्री आग्रहास प्रवर्तली तेव्हां वाणी याणे विचार केला.

यस्मै देवा प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् ॥ बुद्धिं तस्यापकर्षन्ति न सेवन्ति मनो हितम् ॥

अर्थ- देव जे ते ज्या पुरुषाचा पराभव करितान त्या पुरुषाची बुद्धी नष्ट होते तेणे करून पुरुष आपले हिन जाणत नाही. यास्तव बालपंडिता ह्यणाली कीं, विक्रमा देवहीन वाणी याणे मांडे प्राप्त व्हावयाचे कारण सांगितले ते ऐकून पद्मिणीने आपले सतीस सांगितले. सतीसने आपले सतीस कुन्हाड देऊन प्राप्त काळी गणपती फोडावयास पाठविली झाली इतक्यांत सतीस वाणीही तेथें आली हे पाहून गणपतीने पाशें करून वाणीचास बांधिले. आणि ह्यणाली कीं, आज पासून पांच मांडे मजपासून घेऊन तुझ्या शेजाऱ्यास देत जा. नाहीतर मरण पावशील. हे वर्तमान घरीं स्त्रीस सांगितले आणि ह्यणू लागली कीं, तुझे निमित्तें करून अनर्थ प्राप्त जाहला मग पद्मिणी पश्चात्ताप करितो झाली. ही कथा बालपंडिता राजास सांगू लागली कीं, राजा विक्रमा यास्तव तुजला सत्य हास्याचे कारण सांगत नाही. सांगितल्यास पश्चात्ताप होईल. इतके बोलून बालपंडिता स्वंगु हास जातो झाली. हे वर्तमान प्रभावतीने श्रवण करून शयन करितो झाली.

कथा ७वी.

दुसरे दिवशीं जाते सतीस प्रभावतीने शकप्रत विचारिले कीं, पुढें कथा काय झाली ती सांगावी. नंतर विदग्ध चूडामणी शक बोलू लागली कीं, विक्रम राजा याणे बालपंडितेंस बोलावून आणिली. आणि सत्य हास्याचे कारण विचारिले तेव्हां बालपंडिता उत्तर करितो झाली.

पुंसस्त्रियोरतिप्रोतिरधिका वर्तते खलु ॥ एतच्चैह चिंतयेत्तद्व्यासित्वं ब्राह्मणो यथा ॥

अर्थ- हे श्रवण करून रति आणि प्रोति या दोही शब्दांचा अर्थ एक असतां काय विशेषण समजून दोही श्लोकांचे ठायीं योजिलेस आणि तो ब्राह्मण कोण हे सांगे. ह्यणून विक्रम बोलिला. नंतर बालपंडिता बोलत आहे. आपला आत्मा त्यास जोकराचा अनुभव तो रति तिचा जो अतिशय बोधयोजना त्या

स प्रीती ह्यणावी. आतां कथा सांगेत ती श्रवण करावी.

पद्या

पूर्वी राजा वीर याचे बच्छोजन नामें नगरीचे ठाचीं एक ब्राह्मणाचा पुत्र केशव या नामें राहात होता त्याणें एके समयीं मनांत आणिलें कीं, आपण वडिलांचे धनें करून उपजीवन करीत आहों. हें अनुचित आहे.

उत्तमाः स्वगुणैः ख्याता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ॥ अधमा मातुलस्यापि श्वशरस्याधमा धमाः ॥

असा विचार करून पृथ्वी पर्यटनास निघाला. आणि देव स्थानें, अनेक तीर्थे, नगरे, वने, फिरत असतां एके स्मशानाचे ठाचीं सिद्ध पुरुष पाहिला. त्या ससाष्टांग नमस्कार करून मी अतिथी आलों आहे असें बोलिला. नंतर सिद्ध पुरुषानें ब्राह्मणाचें दीन वचन श्रवण करून औदार्यास्तव करुणा घेऊन बोलिला कीं, हे ब्राह्मणा हा शेंदूर तुला देतो. यास हस्तस्पर्श केला असतां पांच होनाचें सोने प्राप्त होईल. परंतु तूं योग्य कार्या पुरता स्पर्श करावा. आणि हा शेंदूर तूं दुसऱ्यास दिल्यानंतर उभयतांस उपयोग न होता हा गुप्त होईल. तो पुनः प्राप्त होणार नाही. नंतर ब्राह्मणानें तो शेंदूर घेऊन रत्नावती नगराप्रत जाता झाला. तेथें स्थगिका नामें एक वेश्या होती तिचे ठाचीं नत्यर होऊन अशर द्रव्य तिजला देऊं लागला. तेव्हां तिचे कुंटिणीनें शोध केला कीं, हा ब्राह्मण कांहीं व्यापार करीत नाही आणि द्रव्य कोठून आणितो? हें वर्तमान काय आहे ह्यणून स्थगिकेस विचारिलें तिणें केशव शर्मा यास विचारिलें तेव्हां त्या ब्राह्मणानें मोहास्तव स्वार्थ विसरून सर्व वर्तमान सांगून शेंदूर तिजला देता झाला. नंतर द्रव्य नाहीसें झालें तेव्हां कुंटिणीनें घरांतून बाहेर घालविला तो राजद्वारीं जाऊन वाद विवाद करूं लागला. मग कुंटिणीनें उत्तर केले कीं, महाराज ! हा दरिद्री कटिश्तलाचे व्यथेनें व्यास होऊन असंभाव्य गोष्टीचें नुफान आस्वावर घेतो हें कुंटिणीचें वचन ऐकून सर्वांनीं संमत करून ब्राह्मणास नगरा बाहेर घालविला. व शेंदूर ही गुप्त झाला. ही कथा सांगून बालपंडिता ह्यणाली कीं, हे विक्रमा स्थगिकेचा आग्रहें करून शेंदूर तिला उपयोगी जाहंला नाही. आणि स्थगिकांहीं ब्राह्मणास उपयोगी जाहली नाही आणि उभयतांस पश्चात्ताप मात्र जाहला. ही अवस्था तुजला होईल यास्तत्रें सांगतें श्लोकाचे अर्थाना विचार आपणच करावा. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहास जाती जाहली.

कथा टीका.

मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न जातं स्वमनोहितं ॥ पश्चात्
तु प्राप्नोति यस्तापोऽसुभगेव महामते ॥ १ ॥

अर्थ- मित्र जो तो प्राप्त झाला नाही. गृह ही गेलं आणि स्वमनोहित ही जाहलं-
नाहीं. नंतर सुभगेस जसा संताप झाला तसा मत्स्य हास्याचे कारण श्रवण
केल्यास तुजला होईल.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शक्याप्रत विचारिती झाली. कीं, पुढें काय वृ-
त्तान्त जाहला तो सांगावा, तेव्हां शक बोलतो. बालपंडिता तिसरे दिवशीं येऊ
न विक्रमाप्रत बोलती झाली कीं, हे विक्रमा ! मत्स्य हास्याचे कारण मी तुजला
सांगितलें असतां वाणी याचे पुत्राचे अवस्थे सारिखें होईल. राजानें विचारि-
लें तें कसें ? मग बालपंडिता सांगले.

पूर्वी विक्रम राजाचे त्रिपुरनगरींत सुंदर नामा वाणी रहात होना त्या-
ची स्त्री सुभगा महा व्यभिचारिणी होती. ती एके समयीं बाहेर जात असतां
भ्रतारानें निषेध केला. तेव्हां ती आपले सखीस सांगती जाहली कीं, आज को-
णी एक पुरुष यक्षाचे देवालयांत बसवून मला सांगावयास यावे नंतर सुभ-
गा निघने समयीं सखीचे हातून आपले गृहास अग्नि प्रवेश करविला. आ-
णि आपण देवालयांत गेली तों परपुरुष आग कोठें लागली म्हणून पहाव-
यास देवा लयांतून बाहेर गेला. ही परपुरुष नाहीं असें पाहून स्वगृहास
आली. तों गृह दग्ध जाहलें. मग पश्चात्ताप करिती झाली यास्तव विक्रमा-
च्या श्लोकाचा अर्थ स्वतः ध्यानांत आणावा हें उत्तम आहे इतकें बोलू-
न बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली. ही कथा श्रवण करून प्रभाव-
ती शयन करिती झाली.

कथा ९वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, विक्रमानें मत्स्य हा-
स्याचे कारण काय ध्यानांत आणिलें ! तेव्हां शक बोलतो विक्रमास स्वतः
कांहीं एक समजलें नाहीं. नंतर बालपंडितेस आणून सांगितलें कीं, मजला
तर एकही श्लोकाचा अर्थ समजला नाहीं. तेव्हां बालपंडिता बोलते, हे-
राजा विक्रमा ! इतके पर्याप्त सांगितलें तथापि तूं जाणत नाहींस. तर मी
सांगतें श्रवण कर. पुष्पहास्य नामें तुझा प्रधान, सर्व प्रधाना मध्यें श्रेष्ठ
आणि निर्दोषी असें असतां पोषणते कारणास्तव त्यास राज दूरीं यावया-

चा प्रतिबंध केलास ? हे श्रवण करून राजा सांगता झाला कीं, पूर्वी यां पुष्प हास्यानें सभेचे ठायीं येऊन हसावे ते समयीं सुरवांतू पुष्पे निघावीं हे वर्तमान सर्व राजे यांस समजले तेव्हां राजे यांणीं आपले दूत चमत्कार पहावयास पाठविले ते समयीं पुष्प हास्य याणें हास्य केले नाहीं आणि पुष्पे निघालीं नाहीत हे पाहून त्यास प्रतिबंध केला. मग बालपंडिता ह्यणालीकीं, कोणत्या कारणास्तव पुष्प हास्य हसला नाहीं याचें कारण तुला समजलें काय ? नंतर राजानें उत्तर केले कीं, मजला समजलें नाहीं नंतर बालपंडिता ह्यणालीकीं, अर्थ समजल्यावांचून त्याचा अधिकार दूरकेलास तेणें करून तुजला पातक जाहलें. सारांश हे समजलें नसतां मत्स्य हास्याचें कारण किंमर्थ विचारितोस ? विचारावयाचा आग्रह असेल तर पुष्प हास्यास आणून त्याचे हास्याचें व मत्स्य हास्याचें कारण विचारावे ह्यणजे तो सांगेल. मग विक्रमानें तिचे वचनास्तव पुष्प हास्य प्रधानास बोलवून प्रधान पदवीचीं वस्त्रे देऊन दोन्हीं कारणें त्यास विचारिलीं. तेव्हां पुष्प हास्य बोलिला कीं, घरांतील छिद्र कोणास न सांगावें असें आहे.

**अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ॥ वचनंचा
पमानंच भतिमान्न प्रकाशयेत् ॥ ७५ ॥**

अर्थ:- बुद्धिमान् पुरुष अर्थनाश, व भनास ताप, आणि गृहाचे ठायीं दुष्टचार व अपमान हीं जाहलीं असतां प्रगट करित नाहीत. तथापि स्वामीची आज्ञा प्रमाण, यास्तव मी सांगलों. महाराज ! माझी स्त्री पर पुरुषाचे ठायीं आसक जाहली हे समजलें. तेच दिवशीं स्वामीनी सभेंत हांसविलें, तेव्हां अतिदुःखें करून मी हसलों नाहीं. हे विक्रमानें श्रवण करून आपली स्त्री कामलिका समीप होती तिचे अंगावर पुष्प टाकून हास्य चढनें करून अवलोकन केले तेव्हां तिणें कपटें करून मूर्च्छा आणून भूमीवर पडली ते पाहून पुष्प हास्य हसूं लागला. ते समयीं सुरवांतून पुष्पे पडतीं जाहलीं. मग राजानें स्त्रीचें समाधान करून मूर्च्छेचा परिहार केला. आणि बालपंडितेकडे पाहून महाक्रोधें करून प्रधानास बोलता झाला कीं, आह्यास दुःख प्राप्त जाहलें त्या समयीं तुजला हास्य येऊन सुरवांतून पुष्पे निघालीं. असें बोलून प्रधानाची निर्भत्सना करिता झाला. नंतर प्रधान बोलिला कीं, महाराज ! कामलिका पूर्व दिवशीं खासदाराकडे गेली तेव्हां तेथें जावयास विलंब लागल्या-

एलें खासदारानें पांच जेर बंद मारिले तेव्हां तिलमात्र मूर्च्छना आली नाही. आणि स्वामीनीं पुष्प अंगावर टाकिलें तेंणें करून मूर्च्छना येऊन अति श्रम जाहले हें पाहून मजला हास्य आलें हें भाषण श्रवण करून राजा प्रधानास विचारिता- झाला कीं, काय पाहिलेंस ? किंवा काय ऐकिलें तें सांग ? नंतर पुष्प हास्य बोलि ला कीं, या गोष्टीचा प्रत्यय स्वामीनीं एकांतीं कंचुकी काढून अवलोकन केल्या स समजण्यांत येईल. हें ऐकून राजा विक्रमानें पाहिलें तों जेरबंद पाठीवर दि सले मग प्रधान आणि बाल पंडिता यांजकडे पाहिलें नंतर पुष्प हास्यानें उत्तर केले कीं, महाराज बालपंडितेनें उत्तर गूढार्थानें निवे दिलें तेंच मी आज्ञे वरून- प्रगट केले. आतां मत्स्य हास्याचें कारण आपण ध्यानांत आणावें. याप्रमाणें बोलिला. नंतर विक्रमानें स्त्री विषयीं आस्था सोडिली. आणि तिचे राहावया चे ठिकाणाचा शोध केला तों एक पुरुष पेटींत सांपडला. ती व खासदार व- स्त्री कामलिका त्या तिघांचा शिरच्छेद केला. नंतर बाल पंडितेस सन्मान पूर्व क घरास पाठविली. ही कथा शुकानें प्रभावतीस सांगून बोलिली कीं, ही वृत्तां त ध्यानांत आणून या कर्माचे ठायीं आसक्त न व्हावें. असें शुकानें भाषण श्रव ण करून प्रभावती आपल्या रंग महालांत छप्पर पलंगावर शयन करितो- झाली.

कथा १०वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वीं राजपूर नामें. एक नगर होतें. तेथें देवल नामा कुटुंबी रहात होता, त्याची स्त्री सभगा ती पर पुरुषाचे ठायीं आसक्त असतां एके दिवशीं देवल बाहेर गेला. तेव्हां तिणें एक पुरुष आणून त्याज बरोबर क्रीडा करावयास लागली. इतक्यांत देवल हा तांत अपूर्व फल घेऊन आला. हें पाहून तिची सरवी शृंगार देवी शेजारीं रा हात होती. तिणें शीघ्र घेऊन सभगा नग्न होती तीस तशीच बाहेर घेऊन आ- ली. ती देवल याणें पाहून विचारिलें कीं, हें काय ? तेव्हां शृंगार देवीनें सांगित लें कीं, दुःस्त्री फलें आणिलीं तों पहातांच इची अवस्था या प्रकारची झाली. नर हीं फलें जेथचीं तेथें नेऊन टाकावीं. म्हणजे ही स्वस्थ होईल. हें शृंगार- देवीचें वचन त्या मूर्खानें सत्य मानून फलें टाकावयास गेला. मग सभगेनें पर पुरुष आणिला होता. ती शृंगार देवीनें बाहेर काढून दिला. हें चातुर्थी तुजला अनेक तर पर पुरुषाकडे जावें. असें शुकानें भाषण श्रवण करून प्रभाव-

ती शयन करिती जाहली.

कथा ११वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं,-

गतयापित्वयातत्रकर्तव्यंकिंचिद्द्रुतम् ॥ यथारं

भिकयापूर्वब्राह्मणार्थमहद्रुतम् ॥ १॥

अर्थ- पूर्वी रामोळग्रामीं विलोचन नामें ग्रामाधिकारी रहात होता त्याची स्त्री रंभिका परपुरुषासक्त. परंतु विलोचनाच्या भत्यास्तव कोणी परपुरुष येईनासा झाला. एके दिवशीं रंभिका उदक आणावयास गेली तेथें एक ब्राह्मणाचा पुत्र परम सुंदर क्रीडा करावयास आला होता त्याजकडे तिणें पाहिलें तो ब्राह्मण रंभिके समीप येऊन बोलिला कीं, काय आज्ञा करितेस ? नंतर रंभिकेनें त्याचा भाव आपणाचे ठायी आहे. असें जाणून सांगितलें कीं, माझे पाठीमागून यावें. आणि माझा भ्रतार घरीं आहे त्यास नमस्कार करून बसावें. पुढें बोलण्याचें साधन मी जसें करीन तसेंच तूं बोलवें याप्रमाणें संकेत करून आपण घरीं आली. ब्राह्मण पाठीमागून येऊन तिचा भ्रतार विलोचन यास नमस्कार करून बसला. इतक्यांत रंभिका घरांतून बाहेर आली आणि विलोचनाप्रत बोलली कीं, त्यास ओळखिलें नाहीं काय ? हा माझे मावशीचा पुत्र पूर्वी लहान असतां घरांतून रागें भरून गेला होता तो सांगत भेटावयास आला आहे. असें बोलली. त्यानंतर विलोचन उभा राहून भेटता जाहला नंतर त्याचे घराचें वर्तमान उगेंच विचारिलें तेव्हां सर्व तसेंच आहे ह्मणून ब्राह्मणानें सांगितलें. नंतर विलोचन समाधान पावून स्त्रीस बोलिला कीं, आपले बंधूसवर नेऊन भोजनादिक सत्कार करावा असें सांगून आपण निद्रा करावयास गेला. तिणें अवश्य म्हणून ब्राह्मणास स्वयंपाक घरांत नेला. आणि भोजन झाल्यानंतर आपण पलंगावर बसून स्व कार्याचे उद्देशें बोलूं लागली. तेव्हां ब्राह्मण ह्मणूं लागला कीं, तूं आपला भ्रातृ ह्यणविलास त्यास तूं माझी बहीण हें सत्य आहे. दुसरा विचार करावयाचा नाहीं. हें श्रवण करून रंभिकेनें बहुत बोध केला तथापि ऐकेना. ते स मयीं पुकार करून कोणी धांवारे धावा !! असें बोलली. तेव्हां ब्राह्मण भयभीत होऊन निजला साष्टांग नमस्कार करून बोलिला कीं, आज माझा प्राण रक्षावा. मी तुझे वचन मान्य केले इतकें बोलतांच रंभिकेनें तूप भात ब्राह्मणाचे पात्रीं शेष राहिला होता तो चहूंकडे उडविला. आणि समीप शींगडीत अग्नी मदीस करून ठेविला. असें असतां कोणी धावा हा शब्द श्रवण करून विलोचन धावला. तेव्हां त्यास सांगित

लें कीं, याजला अकस्मान् मोडशी जाहली यास्तव याजला शेकावयास अग्नी आ-
पून प्रदीप्त कराया. या करितां पुकार केला. आणि त्यास उपाय करावया विषयीं धां
वा ह्मणून हांक मारिली. परंतु आतां सावध आहे चिंता नाही. असें बोलून तूप भात
उडविला होनातो विलोचनास दारवविला. त्या पुरवीनें सत्य माचून निजावयास गे-
लेला. इकडे रंभिका ब्राह्मणा सहवर्तमान क्रीडा करिती जाहली. ब्राह्मण मोडशी
चे निमित्तें करून एकमास घरीं राहिला नंतर आपले घरीं जाता जाहला. ही क-
था श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा १२वी.

विपरीते समायाते यदि वेत्सित्वमुत्तरं ॥ यथा शोभि

कयाजारो वृक्षस्य विदये कृतः ॥ १॥

अर्थ— हे प्रभावती ! विपरीत काल प्राप्त झाला असतां जसें पूर्वी शोभिका-इ-
णें जार पुरुषास वृक्षावर चढवून रक्षण केले तसें तूं स्वतः करावयास जाणत अस
शील तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी लंगुड ग्रामीं एक कुं
भार धनवंत रहात होता त्याची स्त्री शोभिका नामें अति व्यभिचारिणी होती ती
एके समयीं पर पुरुष आपून त्याजबरावर क्रीडा करिती झाली असें असतां-
तिचा पती बाहेर गेला होता तो येता झाला. ते समयीं शोभिकेनें काय उत्तर करावे
नें तूं सांगशील काय ? असें प्रभावतीस विचारिलें तेव्हां प्रभावती म्हणाली कीं,
याजला याचें उत्तर सूचत नाही. मग शक बोलत आहे कीं, शोभिकेनें पती येतो
असें पाहून पर पुरुषास सांगितलें कीं, हा बाभळीचा वृक्ष आहे याजवर तूं च-
ढावे नंतर तो घाबरा होऊन त्या वृक्षावर नम्र चढला. त्यास पाहून कुंभार याणें-
विचारिलें कीं, हा कोण आहे ? मग स्त्रीनें सांगितलें कीं, हा आपले शत्रूचा भ-
यें करून वृक्षावर चढला आहे. आपल्यास शरण आला असतां याचें संरक्ष-
ण करावे. तेव्हां कुंभारानें त्यास अभय देऊन खालीं उतरिला. आणि वस्त्रें दे-
ऊन घरीं पाठविला. तो जाते समयीं शोभिकेचे हातावर हात मारून टाकी वाज-
वून ह्मणाला कीं, आज तूं मला वाचविलेंस शाबास !! हे सर्व कुंभारनें पाहि-
लें आणि उगाच राहिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जा
हली.

कथा १३वी.

ब्रजदेविवरंजारं यत्र ते समते मनः ॥ यथाराजिक
या पूर्वमर्धभक्तपतो कृतम् ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती जर तुझे मन उत्तम जाराकडे रमावें असें असल्यास जा परंतु जसें पूर्वी राजिकेनें आपले पतीस भोजनास बसवून कार्य केले तसें तुजला-येईल तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी हस्त नामक नगराचे ठायीं एक वाणी रहात होता. त्याची स्त्री राजिका अतिसुंदर व्यभिचारिणी होती असें असतां एके समयीं तिचा भ्रतार भोजनास बसला-तेव्हां घरांत तूप नाही तें आणावयास जातें. असें बोलून पैसे घेऊन गेली. जावयाच्या पूर्वी परपुरुषाचा संकेत करून ठेविला होता तेथें जाऊन त्या-जबराबर क्रीडा करितो जाहली. नंतर घरीं जातेसमयीं अंगावर धूळ उडवून घेतली. व कांहीं धूळ वस्त्रांत बांधून घरीं घेऊन आली. तों भ्रतार-क्रोधयुक्त झाला. ते समयीं म्हणाली कीं, स्वामी माझा अपराध नाही. तूप आणावया करितां खरेनें जात असतां पैसे वाटेत हर वले. त्याचे शोधास-विलंब झाला परंतु पैसे सांपडले नाहीत. मग आपल्यास क्रोध आला असेल-असें जाणून ज्या ठिकाणीं पैसे पडले तेथील माती घेऊन आल्ये आहे. नंतर वाण्यानें मारतां पैसे शोधिले परंतु सांपडले नाहीत. तेव्हां स्त्रीस ह्मणाला कीं, जे-हाणार तें कदापि चुकत नाही. असें बोलून तूपा वाचून भोजन करिता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा १४वी.

युक्ता बुद्धिर्विशालाक्षिपरंरंतुं यदृच्छया ॥ गच्छ
त्वयदिवावेत्सिधनश्रीरिवभाषितुम् ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! स्व इच्छें करून परपुरुषासीं रमावें अशी तुझी बुद्धि जाहली आहे तर जावें; परंतु धनश्री सारखें भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी प्रभावती नगरीचे ठायीं प्रधान पालनामें सावकार रहात होता. त्याची स्त्री रुक्मिणी प्राणा-हून प्रिय असें असतां एके समयीं धनपाळ कांहीं द्रव्य घेऊन व्यवहार करावयास गेला. इकडे रुक्मिणीनें विरहे करून भाषणादिक साकिलें. आणि

आपलें दुःखांत निमग्न राहिली. असे कांहीं दिवस गेले. पुढें वसंत ऋतु आला मग अधिक विरह होऊन सखिजना समीप आपले तारुण्याची व स्वरूपाची निंदा करूं लागली. तिचा भाव पाहून धनश्रीनामें सखी बोलली कीं, हा वसंत-ऋतु या समयांत घौवन वृथा घालवावें. हें उचित दिसत नाही. तर कांहीं सार्थकता करावी. मग रुक्मिणी म्हणाली कीं, एक सुंदर पुरुष कीडा करावयास आणावा. तेव्हां धनश्रीनें पुरुष आणावयास सखी पाठविली. आणि रुक्मिणीचे बेणीतील अलंकार घातले त्या समयांत तिचा पती परदेशाहून घरीं आला तेव्हां धनश्री सखी बाहेर येऊन धनपाला प्रती बोलती झाली कीं, आपण क्षणमात्र बाहेर उभें रहावें. मी घरांतून येते. असें बोलून घरांत गेली. आणि रुक्मिणीची बेणी शोबटास थोडिशी कापून देवा पुढें ठेविली. आणि देवाची पूजा करून धनपाल यास घरांत नेऊन देवास उभयतांनीं नमस्कार करावा. ह्मणोन धनश्रीनें सांगितलें. तेव्हां नमस्कार करतें समयीं देवाचे समीप बेणीचे केंस पाहून म्हणाली कीं, हें काय ? मग धनश्रीनें उत्तर केलें कीं, तुझीं देशांतराहून सुरक्षित घरीं यावें. तेव्हां बेणी देवास द्यावी असा रुक्मिणीनें नवस केला होता. तो आज परिपूर्ण झाला. धनपाल याणें सत्य मानून सतीस पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा १५वी.

याहिचेद्यातुमिच्छातेरंतुं कुत्रापिवेत्सिचेत् ॥ श्री.

देवीववरंकतुं व्यभिचारस्य गोपनम् ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझी इच्छा कोणी उत्तम पुरुष याजकडे जावें अशी आहे तर जा. परंतु श्रीदेवी सारिखें व्यभिचाराचें आच्छादन होईल असें जाणत असल्यास जावें.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत रुक बोलत आहे कीं, पूर्वी विमल नाम नगरीचे ठायीं शालिगोद नामें वाणी रहात होता. त्याची स्त्री जया, व पुत्र गुणाकर, स्तून श्रीदेवी ही सुबुद्ध नामा वाणी याज बरोबर व्यभिचार करीत असे. असें असतां मोठा लोकोपवाद झाला. एकदां तिचा भ्रतार यास आसार सांगितलें तथापि त्याणे मनास असणिलें नाही. मग एके समयीं तिचा सार रा शालिगोद याणें श्रीदेवीनें परपुरुषास येऊन निद्रा केली आहे. असें पाहें आणि तिच्या पायांनील पैजण काढून घेतला. श्रीदेवीनें हें समजतां

र पुरुषास बाहेर घालविला. आणि आपला पती गुणाकर याजपाशीं येऊन-
निजली. मग मध्य रात्रीस उठून गुणाकरास जागे करून सांगितलें कीं, तुझे
पित्यानें येथें येऊन माझे पायांनील पैजण काढून घेतला. हें वडिलपणास उ-
चित आहे कीं काय ? असें श्रवण करून गुणाकर बोलिला कीं, मी मानः काळीं
आपले पित्या पासून वेगळा राहीन. नंतर मानः काळ होतांच गुणाकर याणें-
पित्याची निंदा केली. तेव्हां पिना शालिगोद म्हणालाकीं, श्रीदेवीनें परपुरुषा-
बरोबर शयन केले होते. असें पाहून पैजण काढून घेतला. नंतर श्रीदेवी म्ह-
णाली कीं, परपुरुषास मी आणिलें नाहीं व स्पर्शही केला नाहीं. या अर्थां-
दिव्य करीन तो दिव्याचा पर्याय असाकीं, नगराचे उत्तरेस एक यक्षाची मूर्ति
पाषाणाची उभी आहे. तेथें जो असत्य वादी आहे तो पायां खाळून पार होत
नाहीं; हें प्रसिद्ध आहे. तेच दिव्य करीन. नंतर शालिगोद याणें उद्दीक दि-
व्य करावें असा निश्चय केला. नंतर श्रीदेवीनें स्रबुद्धी परपुरुषास एकांतीं
आणून सांगितलें कीं, उद्दीक दिव्य करणार त्यास मी जेथें असेंन तेथें तूं
वेड घेऊन यावें. आणि माझे कंठास धरावें. असा निश्चय केला आणि मानः
काळीं सर्व महाजन बोलाविले. आणि श्रीदेवी सकळ पूजा सामग्री घेऊ-
न यक्षा समीप गेली. तेथें सरोधराचे ठायीं स्नान करून येऊं लागली. तेस-
मयीं पूर्व संकेतानुरूप स्रबुद्धि येऊन तिचे कंठाचे ठायीं हात ठेऊन अर्वाच्य
बडबडू लागला. नंतर ती अरे मूर्खा हें काय केलेस ? असें बोलून स्पर्श जा-
हला यास्तव पुनः स्नानास गेली. हें स्रबुद्धीचें कृत्य सर्व लोकांनीं पाहून कां-
हीं भ्रमिष्ठ आहे असें समजून दूर घालविला. मग श्रीदेवी पुनः स्नान करून
यक्षाची पंचोपचारे पूजा करितो जाहली. आणि सर्वलोक श्रवण करीत अ-
सतां प्रार्थना पूर्वक यक्षास बोलली कीं, आपला पती आणि हा पुरुष त्या उभय-
यनांच्या स्पर्शावांचून तिसरे पुरुषाचा स्पर्श व्यभिचार बुद्धीनें केलानाहीं हें
जर सत्य आहे तर पायां खाळून मजला काढ्यावी. असें बोलून सर्व लोक
पाहात असतां यक्षाच्या पायां खाळून पार गेली. यक्षही आपले मनांत
चकित झाला. कीं तिचें चातुर्य अधिक खरें. नंतर सर्व जनाहीं ही पतिव्रता-
बोलून श्रीदेवीचा सन्मान बहून केला. ही कथा सांगून शक बोलिलाकीं, हें
चातुर्य तुजला असेल तर तूं स्वकार्यास सरवरूप जावें असें ऐकून प्रभावती
शयन करितो जाहली.

कथा १६वी.

सत्यमेव खयाभद्रे कर्तव्यं स्वमनोहितं ॥ चपलेव

विजानासि यदिकर्तुं प्रभावति ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तुझे मनांत जसें असेल तसें निश्चयें करून कर परंतु चपलेमें जसें केले तसें जाणत असलीस तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं विषादनगरीचे ठायीं जनवल्लभ याची स्त्री चपला व्यभिचारिणी होती, ती नित्य अंगणांत शयन करीत असे. हें वर्तमान जनवल्लभ याणें आपले बंधुवर्गांस सांगितलें आणि म्हणाला कीं, ही माझे ऐकत नाही आणि बाहेर शयन करिते. तेव्हां सर्व बंधुवर्गांनीं नेम केला कीं, आज पासून जो बाहेर निजेल तो सर्वांचा अपराधी असा निश्चय केला. नंतर एके दिवशीं चपला मर्त्यास निद्रा लागली असें पाहून आपण पर पुरुषाचे संगार्थ गेली. इकडे जनवल्लभ जागा होऊन पाहतो तो चपला अंगणांत निद्रा करावयास गेली. असें जाणून दार लाविलें. आणि आपण निद्रा करिता जाहला. नंतर चपला क्रीडा करून घरीं आली तो दार लाविलें असें पाहून एक मोठा धोंडा पाहून आडांत टाकिला आणि आपण दाराजवळ अंधारांत उभी राहिली इतक्यांत जनवल्लभ जागा होऊन म्हणाला कीं, आपली स्त्री आज रुसली होती. यास्तव तिणें विहिरीत उडी घातली असें मनांत आणून उठला. आणि बाहेर येऊन हांक मारूं लागला. इतक्यांत चपला घरांत जाऊन दार लावून निजली हें सर्व बंधुवर्गांनीं पाहून जनवल्लभ याचा उपहास करूं लागले कीं, हा स्त्रीचे ठायीं अति मोहिम आहे. नंतर स्त्री दुसरे दिवशीं म्हणाली कीं, मी घरांत मूर्खीवर निजलें असतां तुम्हीं बाहेर गेला. यास्तव मी तुम्हास दार उघडलें नाही. त्या दिवसा पासून उभयतांनीं निश्चय केला कीं, तुमचा व आमचा विवाद नसावा. हें ऐकून जनवल्लभ यास संतोष जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा १७वी.

विद्ये हि संदरितया योजितं वर्तते यथा ॥ कर्तुं शक्ता

सिचेद्योग्यं गुणाद्यो ब्राह्मणो यथा ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तुझे मनांत जशी योजना विद्यमानां आली आहे तसे कर परंतु गुणाद्य ब्राह्मणा सारखें योग्य करण्या विषयीं सामर्थ्य असेल तर

करावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रव शक बोलत आहे कीं, पूर्वी विशाल नगरीचे-
 ठाचीं राजा विक्रम राज्य करीत असतां तेथें गुणाढ्य नामें एक ब्राह्मण राहात
 होता तो देशान्तरास एक बैल घेऊन उदर पोषणार्थ गेला. तो एके नगराचे ठा-
 चीं वेश्येचे घरीं राहिला तेव्हां तिचे कुंटिणीनें बैलाना अपहार करावा त्या लो-
 में करून त्या ब्राह्मणा बरोबर स्नेह केला. रात्रीं गुणाढ्य याणें वेश्येचा उपभोग
 करून मध्य रात्रीस तिचे हातांतील एक सोन्याचा तोडा घेऊन बैला सहवर्त-
 मान निघाला. नंतर कुंटिणीनें प्रातःकाळीं पाहिलें तों ब्राह्मण, बैल व सोन्या-
 चा तोडा घेऊन पळाला. असें पाहून आपला नाश दुसऱ्यास नसांगावा म्हणून
 न उगीच राहिली. दुसरे दिवशीं गुणाढ्य अकस्मात मार्गामध्ये हातांत तोडा
 घेऊन येताना पाहिला. त्याणेही कुंटिणीस पाहिलें. आणि ह्मणतो माझा-
 एक तोडा पूर्व दिवशीं बलात्कारें करून घेतलास तो द्यावा. नाहीतर मी रा-
 जा विक्रमास सांगेन. असें कुंटिणीनें बोलला वयाचे पूर्वीच बोलूं लागला. ते-
 व्हां कुंटिणी विक्रमाचे भयें करून गुणाढ्यास आपले घरीं नेऊन एकांतीं बसवून
 न दुसरा तोडा देऊन समजाविला. आणि ह्मणाली कीं, माझे दोन्हीं तोडे घे-
 उन रात्रीं उपभोग केलास ! बरें असो. परंतु माझा तोडा वेश्येनें घेतला.
 असें पुनः न बोलावें. कारण या गोष्टींत माझे लघुत्व आहे असें ऐकून ब्रा-
 ह्मणानें अवश्य ह्मणून आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभाव-
 ती शयन करित्ती झाली.

कथा १८ वी.

गच्छदेविनतेदोषा गच्छंत्याः परवेशमनि ॥ यदि-

बुद्धिस्तवास्त्यत्र भद्रेस्पर्शे पिचोरवत् ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं पर पुरुषाचे घरीं गेलीस तथापि तुजला दोष
 वेश्येन नाही. परंतु पूर्वी जसे चोरास धरिलें त्या समयीं जशी त्याला आप-
 ण करून जावें अशी बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जावें.

पूर्वी शकस्थान नगरीचे ठाचीं दरिद्री नामा चाणी रहात होता. त्याचे
 घरीं दिवाळीचे दिवशीं कोणीचोरचोरी कसवयास गेला. तेव्हां त्याचे घरांत ए-
 कशेर शिरस सांपडले. तो घेऊन बाहेर आला इतक्यांत घस्तीचे लोक फिर-
 त होते त्याणीं त्यास धरिला आणि शिरस त्याचें गळ्यांत बांधून नगरांत
 फिरविला. तों मार्गांत कोणी विचारी, त्यास या बोलण्यांत कांहीं जीव नाही.

असें बोलूं लागला हें राजानें श्रवण करून चोर आपले जवळ आणविला. आणि त्यास विचारलें कीं, सर्वास हें उत्तर करितोस याचा भाव काय? नंतर चोर ह्मणाला कीं, दिवाळीचे दिवसांत या देशीं शिरस होतात ते गळ्यांत बांधावे, हा सांप्रदाय आहे. असें असतां आपले सेवकांनीं विनोदानें शिरस माझे गळ्यांत बांधिले. हा न्याय केला. असा राजा कोण आहे कीं, चोरास हें शासन असावें! असा चोराचा भाव पाहून विस्मय करून चोर सोडिला; ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा १९वी.

कुरुयद्रोचतेभद्रे कर्तुं प्रवेत्सिचेत्तथा ॥ यथासं-

तिक्रयाभर्त्ता स्वबुद्ध्या च विमोचितः ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती जें तुला गोड वाटेल तें कर परंतु जसें पूर्वी संतिका-
इणें आपला भ्रतार स्वबुद्धी करून सोडविला तसें जाणत असलीस तर जा.
नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी कन्हाड देशाचे
ठायीं गुणाकरमय राजा राज्य करीत होता तेथें कामाविष्ट नामें सावकार-
त्याची स्त्री संतिका परम पवित्र होती त्याचे शेजारीं दुसरे वाण्याची स्त्री स्व-
च्छंदा नामें व्यभिचारिणी होती. ती नित्य कामें करून वेष्टित होऊन त्याज
बराबर संग करावा. असें साधन करीत असे. परंतु कामाविष्ट तिची गोष्ट
न ऐके. तेव्हां एके समयीं कामाविष्ट मनोरथ नामा एक यक्ष त्यास नमस्कार
करावयास गेली. हें ध्यानांत ठेवून स्वच्छंदाही पाठीमागून गेली. आणि शृंगा-
र गोष्टी सांगून कामाविष्ट यास अनुकूल केला. नंतर उभयतांचा समागम
घडला. हें वर्तमान नगरांत राजसेवक फिरत होते त्यांस समजतांच कामा-
विष्ट यास धरावें ह्मणून यक्षाच्या देवळांत जाऊन दरवाजे बंद करून बसले
हें वर्तमान संतिकेनें घरीं ऐकून आपले पतीचा उपहास होईल यास्तव आ-
पण पालखींत बसून समागमें मंगल वाद्यें घेऊन गेली. आंत जाते समयीं
राज सेवकांनीं निषेध केला त्यांस सांगितलें कीं, यक्ष दर्शन करावें हा माझा
यम आहे. याजकरितां जाऊं द्यावें असें बोलून त्यांस कांहीं द्रव्य देऊन आंत गे-
ली. आणि स्वच्छंदेस आपला वेष देऊन पालखींत बसवून घरीं पाठविली.
आणि आपण कामाविष्टा समीप राहिली नंतर कानवाल याणें येऊन देवा-
लां पाहिलें नांहीं उभयपती स्त्री पुरुष आंत आहेत परंतु परस्त्री नाहीं असें

हून आपले ठायीं लज्जित होऊन घरास आला. नंतर काष्ठाविष्टास घेऊन संतिकाही आपले घरास आली. ही कथा सांगून शुक बोलिला कीं, हे चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषाकडे जावे असे श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २०वी.

गच्छदेवि मनो यत्र रमते ते प्रभावती ॥ कालिका
वद्यदावेत्सि पतिवचनमद्भुतम् ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझें मन ज्याचे ठायीं रमते असेल त्याजकडे जा परंतु कालिके सारिखें आपले पतीचें वचन करावें. असें अद्भुत कृत्य जाणत असलीस-तर जावें.

पूर्वीं भ्रमवती तीराचे ठायीं शेषपूर नामें नगर होतें तेथें सुराक्षस नावाचा धनवंत शेती होता त्याची स्त्री कालिका ती परपुरुषाचे ठायीं आसक्त होऊन नदीचे तीरीं (सिद्धेश्वरपुरींत) एका ब्राह्मणाशीं संग करीत असे. ती सरवीस बरोबर घेऊन जाते समयीं घागरीनें नदीपार उतरून जावें. आणि यावे. यामागे किती एक दिवस जाहले पुढें सुराक्षस याणें हें वनमान कपोपिकर्णी श्रवण केलें. आणि त्याचा शोध करावा ह्मणोन रात्री कृत्रिभें करून निद्रा करिता झाला. तेव्हां कालिका त्याजवळून उठून चालिली. तंव तिचे पाठी मागून आपण ही गेला. ती शेजारीण सरवी सोबतीस घेऊन घागरीनें नदी उतरून पार गेली. हाही त्यांस नकळतां पार गेला. इतक्यांत कालिकेनें आपला पती पाहिला मग अकस्मांत आपण व सरवीनें दोन्ही घागरी उदकानें भरून घेऊन सिद्धेश्वर पुरींत सिद्धेश्वर देव होता त्याच्या देवळांत गेल्या सुराक्षसही त्यास नकळतां तेथें गेला. नंतर कालिकेनें दोन्ही घागरीतील उदक देवावर घालून प्रार्थना केली कीं, हे देवा ! पूर्वीं स्वप्नामध्ये तूं सांगितलें होतेंसकीं, जर तूं मध्यरात्री सं मला अभिषेकन केलास तर तुझा पती पांच दिवसांत मरण पावेल यास्तव मी घेऊन अभिषेक केला. तर माझा पती शतायू असो असें हात जोडून बोलली. सरवी अंधारांत उभी होती तिणें तथ्यास्त असे उत्तर दिलें. सुराक्षस याणें देव वचन बोलिला असें जाणून संतुष्ट होऊन घरास आला. कालिकाही पाठी मागून स्वकार्य साधून घरास गेली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा २१वी.

निजेच्छापूरणाश्चायितर्हि गच्छयथा सरुवं ॥ बुद्धि
र्यदियथा तस्या मंदोदर्याः सहायिनी ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! जर आपली इच्छा परिपूर्ण करावी असें असल्यास सरुवं करून जा. परंतु मंदोदरीस जशी पूर्वी आपले रक्षण करावया विषयीं बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी प्रतिष्ठा नगरीचे रायी हेमप्रभनामें राजा होता. आणि प्रधान श्रुतशील व यशोधर यानामें-सावकार व सावकाराची स्त्री मोहिनी, आणि मंदोदरी कन्या, ती यशोधर याणें कांती पुरीहून श्रीवत्सनामें सावकार आला होता त्यास दिवली. त्याचा परम स्नेह अधिक असें असतां मंदोदरी गर्भिणी जाहली आणि तिजला डोहाळे झाले कीं, मयूराचें मांस भक्षायें तेव्हां राजास परम प्रिय असा एक मयूर नगरांत फिरत असे तो कोणास न कळतां तिणें मारून भक्षिला. आणि राजाचा नेम असा असे कीं, भोजन समयीं मयूरानें समीप असावें मग राजानें भोजन करावें. असानेम असतां ते दिवशीं मयूर आला नाहीं. ह्मणून राजानें नगरांत ताकित केली की, कोणी मयूर लपविला असेल तर सत्वर सोडावा. नाहींतर पत्ता लागल्यास पारिपत्य होईल. नंतर हें वर्तमान एके कुंष्टलीनें ऐकून चित्तांत विचार केला कीं हा मयूर कोणी गर्भिणीनें भक्षिला असेल त्याचा शोध करून राजास सांगितलें तर राजा प्रसन्न होईल. यास्तव शोध करावयास निघाली तो अकस्मात् मंदोदरीचे घरीं आली. आणि मंदोदरी गर्भिणी प्रहून तिजला उपदेश करून लागली कीं, डोहाळ्यास मयूराचें मांस खावें असें वाटलेंतर उत्तम आहे. नंतर स्वप्नावें करून मंदोदरीनें उत्तर केलें कीं, तें भक्षिलें तेव्हां ती बोलली कीं, येथें अकस्मात् मयूर मिळावयाचा कठीण परंतु तुजला मिळाला तर या गर्भति कोणी दैववान् आहे मग तिणें सांगितलें कीं, राज मयूर होतानो अकस्मात घरावर बसला होता. तो मारून भक्षिला हें ऐकून तिणें जाऊन राजास सांगितलें इकडे मंदोदरी मोराविषयी बोभाट ऐकून सावध जाहली. नंतर राजा ह्मणाला कीं, असाक्ष गोष्टीचें प्रमाण करा वरून धरावें ? मग कुंष्टलीनें हें वर्तमान ऐकावें ह्मणून प्रधानास एके पेशीत घालून मंदोदरीचे घरीं नेला. आणि तिला सांगितलें कीं, माझा कां

हीं वस्तुभाव त्या पेटींत आहे ही पेटी दोन घटिका तुझे घरीं ठेविल्यें. असें बोलून ठेविली. आणि आपण स्वभावीक पेटीजवळ बसून मंदोदरीजवळ पुनः मयूराची गोष्ट काढिली कीं, तुजला मयूर कसा प्राप्त झाला तें सांगावें. ते व्हां तिणें विश्वासें करून पूर्ववत् सर्व वृत्तांत सांगितला. तो ऐकतांच कुंटीणी नें पेटीवर हात मारिला. हें मंदोदरीनें पाहून कांहीं कृत्रिम आहे असें समजून ह्मणाली कीं, हे सखी ! मयूर भक्षिला हें पहात आहे नों पानः काल जाहला. यास्तव स्वप्नाचा भाव काय ? तो सांगावा. इतकें श्रवण करितांच प्रधान बाहेर निघून राजास तें वर्तमान सांगितलें. आणि ती कुंटीणी मातबर सावकार याची इजत घेत होती म्हणून गाढवावर बसवून नगराबाहेर घालविलें. ही कथा सांगून शक ह्मणाला कीं, हें चातुर्थ्य तुजला असेल तर जावें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा २२वी.

ग्राहिदेविपुनर्याहियदिगंतुं त्वदाज्ञयः ॥ यदिवे
स्फुतरं कर्तुं यथा मुडिकया कृतं ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझा जाण्याचा आग्रह आहे तर जावें, परंतु जसें पूर्वी मुडिकेनें आपले मर्त्यास उत्तर केले तसें तूं जाणत असशील तर जावें. मंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी एकपूर नगराचे ठायीं साठेकी म्हणून एक शेती होता, त्याची स्त्री मुडिका होती, ती प्रति दिवशीं पत्तीस भोजन घेऊन शेतास जात असे. त्यावेळीं मार्गांत शूरपाल नामें येऊन तिचा उपभोग करित असे, असें असतां एके समयीं मार्गांत तार ठेवून शूरपाला बरोबर क्रीडा करूं लागली. हें तुळ देव नामा कोणी एक मार्गस्थ घाणें पाहून समीप आला. आणि मेलेला उर पडला होता. त्याचें मांस किंचित् त्या तारांत टाकून आच्छादन वरून जसें होतें तसेंच घालून ठेविलें. नंतर मुडिकेनें तें तार तसेंच नेऊन पती पुढें ठेविलें. त्याणें वरून काढून पाहिलें- नों दुर्गंधी येत आहे. नंतर स्त्रीस विचारिलें कीं हें काय ? तेव्हां मुडिकेनें हात जोडून भीतभीत उत्तर केले कीं, पूर्वे दिवशीं रात्री तुझ्यास उंदानें भक्षिलें असें मीं स्वप्नांत पाहिलें. आणि त्या विघ्नाचा परिहार व्हावा म्हणून आज मार्गांत उर मेलेला पाहून त्याचें मांस किंचित् पानांत घालून आणिलें आहे. याचा वास मात्र घ्यावा आणि टाकावें असें ऐकून साठेकी घाणें आपल्यास-

विद्य आलें होते परंतु स्त्रीनें परिहार केलें. अशी कल्पना करून संतुष्ट जाह
ला. आणि मांसाचा वासमात्र घेऊन टाकिलें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श
यन करिती झाली.

कथा २३वी.

व्रजदेविमनोयत्ररमतेपुरुषांतरे ॥ कुट्टिण्या
श्रितंश्चत्वाचातुर्यंत्वयितादृशम् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! ज्या अन्य पुरुषाचे ठायीं तुझे मन रमत असेल त्याक
डे जावें. परंतु कुट्टिणीचें वर्तमान सांगतो तें श्रवण करून त्या प्रमाणें तुजला चा
तुर्य असेल तर जावें

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी प्रभावती नग
रीचे ठायीं सुंदरसेन नामें राजा होता. त्याची स्त्री शृंगार सुंदरी व पुत्र श्रीमान्
तो सकळ विद्या व कला यांचे ठायीं निपुण झाला. नंतर धूर्तमाया नामें एक
प्रसिद्ध कुट्टिणी नगरांत होती, तीस आपून सांगितलें कीं, मीं आपला पुत्र
तुझे स्वाधीन करितों. त्यास स्त्रियांचे मायेची वंचना करावयाची उत्तम ज्ञानें
सांगितल्यास तुजला सहस्र मोहोरा देईन. आणि स्त्रियांनीं त्याची वंचना के
लीतर तुज पासून दुषट घेईन. असें ससाक्ष बोलून पुत्र घेतला. आणि त्या
कुट्टिणीचे घरीं पाठविला. नंतर तिणें त्यास किती एक देश्यांचीं चरित्रे व स्त्रियां
चीं कपटे शिकविलीं नंतर प्रतिज्ञा पूर्वक राजाचे स्वाधीन केला. सुंदरसेन या
णें पुत्राची परिक्षा पहावी ह्मणून लारवरुपयांचा जिन्नस पुत्रा बरोबर देऊन सा
कारी करावयास हीपांतरीं पाठविला. तेथें कमलावती नामें वेश्या रहात हो
ती. तिज बरोबर एक वर्ष सुखें बीडा करावयास राहिला. तिणें त्याची वंच
ना करून द्रव्य घ्यावें म्हणून अनेक उपाय केले. परंतु द्रव्य हातास येईना हें ति
णें. आपले मानेस सांगितलें, तेव्हां माना म्हणाली कीं, हा देशांतरास जाऊं लागेल
ते समयीं कपट करून द्रव्य घेऊं. तेव्हां कमलावतीनें विचारिलें कीं, कपट काय क
रावें ? मग माना ह्मणाली कीं, हा जातेसमयीं तूं बहुत खेद करून ह्मणावें कीं,
मी तुज बरोबर देशांतरास येतें त्यास मला न्यावें नाहीतर मी तुजपुढें प्राण त्या
गीन असें बोलवें. आणि त्याज बरोबर जातेसमयीं गांवां बाहेर विहीर आहे
तांत उडी घातली म्हणजे तो प्रसन्न होऊन तुजला द्रव्य देईल. मी विहिरी मध्यें
पूर्वीच जाळें बांधून ठेविलें. असा निश्चय करून राजा आपले देशीं जाऊं लाग

ला तेव्हां कमलावतीने तसेंच केले. तेव्हां राजपुत्र याणे प्रसन्न होऊन सर्वस्व तिजला दिले. तें द्रव्य पदरीं पडतांच कमलावतीने अपमान करून राजपुत्रास बाहेर घालविले. मग श्रीमान याचा नाश जाहला असतां आपलीं तारवें घेऊन घरीं आला. आणि झालेले वर्तमान पित्यास प्रधान सुरेवं निवेदिले. तें पित्यानें श्रवण करून पुत्राचे समाधान केले. आणि धूर्त मायेस बोलावून आपून-सांगितले कीं, तूं वेश्या चरित्रं शिकविलेंस तथापि वेश्येचे घरीं कुटुंबीनें सर्वस्व घेतले ह्मणून कौतुके करून वृत्तांत सांगता झाला. नंतर धूर्त माया ह्मणाली कीं, स्त्रियांनीं विटंबना न केली असा पुरुष कोण आहे ? स्त्री चरित्र अपूर्व आहे. वेश्येनें तुझे पुत्राची वंचना केली हें सत्य आहे. परंतु हे पुनः पूर्ववत् जिनस नावेन भरून मजला बरोबर देऊन पुत्रास तेथें पाठविणें. नंतर राजा नें वमत्कार पहावयास्तव दुष्यट जिनस व आपला पुत्र श्रीमान् यास धूर्त मायेचे स्वाधीन करून त्यास द्वीपांतरास पाठविला. तेथें गेल्यानंतर तो सर्व मित्रांस व कमलावतीस भेटला. तिणें पुनः द्रव्य घेऊन आला हें पाहून त्यास आपले घरीं मोठ्या नम्रतेनें बोलाविला आणि आपण द्रव्य हरण करूं लागली. या प्रमाणें कित्येक दिवस गेल्यानंतर धूर्तमाया चांडालणीचे रूप घेऊन आपला पुत्र कमलावती वेश्येस समागमें घेऊन शय्येवर बसला आहे. अशा समयां त पूर्व संकेता प्रमाणें दारीं गेली. ती आली असें पाहतांच राजपुत्र श्रीमान-अकस्मांत पलंगां वरून उठून लपूं लागला. हें पाहून कमलावती ही उठून उभि राहिली. आणि विचारिले कीं, हें काय ? तेव्हां तो ह्मणाला कीं, बाहेर आली आहे ही माझी माता, धूर्तमाया इचें नांव. मी घरांतील सर्व द्रव्य घेऊन बहुत दिवस पळून आलों होतो. यास्तव माझा शोध लावून आज मला तिणें पाहिले. असें बोलून उगाच राहिला. धूर्तमाया दूर उभी राहिली. आणि पुत्रास बोलावून म्हणाली कीं, बहुतां दिवशीं वेश्येचे घरीं सांपडलास ! माझे सर्वस्व हरण करून वेश्येसही बाटविलीस याप्रमाणें मोठ्यानें बोलूं लागली. तों राजपुत्र तोंडावर हात देऊन अकस्मांत बाहेर आला. आणि धूर्त मायेचे पाय धरून भूमीवर पडला. हें पाहून कमलावती आपले कुटुंबीसह वर्तमान घेऊन धूर्तमायेस घरांत नेली. आणि विचारिले कीं, हे माते ! हा कोण ? याची माता कोण ? हें सांगणें. मग धूर्तमाया ह्मणाली कीं, पद्मावती नगरीचा राजा संदरसेन याचे घरचे हलाल खोराची मी स्त्री, माझे नांव मातंगी, हा माझा पुत्र;

माझे सर्व द्रव्य घेऊन येथे आला त्याचा लोभ तूं धरिलास या गोष्टीची मी आतां क्षमा केली परंतु तूं आतां पुत्रा सहवर्तमान माझे घरीं चलावे इतकें ऐकतां च कमलावती घाबरी होऊन तिचे पाय धरून बोलली कीं, हें संपूर्ण द्रव्य घ्यावे आणि याचा बोभाट न करावा. नंतर धूर्तमायेनें उत्तर केलें कीं, मीचोरून द्रव्य घेणार नाहीं. या अर्थीं अनेक शपथा केल्या. तेव्हां वेश्या ह्यणाली कीं, मजला प्राण दान द्यावे. विटंबनान करावी. ऐसें बोलली. त्यानंतर धूर्तमायेनें राज पुत्राचें द्रव्य दोन वेळचें घेतलें. आणि पुत्रा सहवर्तमान राजास निवेदिती झाली. तें राजानें श्रवण करून मोठा उत्साह करविला. आणि वेश्येचें द्रव्य आणिलें होतें त्यांतून अर्धे धूर्तमायेस संतोषें करून राजानें दिधळें आणि तिचा बहुत सन्मान केला ही कथा सांगून शुक ह्यणाला कीं, हे चातुर्य तुजला व तुझ्या सरख्यांस कोणाला असेल तर परपुरुष समागम करावा. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा २४वी.

याहि देवि विजानासि यदिजार समन्विता ॥ स
ज्जनीवपुनः कर्तुं भर्तानिजकचग्रहे ॥ १ ॥

अर्थ—हे प्रभावती! तूं परपुरुषाचे संगार्थी जातेस तर जा. परंतु पूर्वीं सज्जनी नामें स्त्री होती तिणें परपुरुष आणिला असतां तिचे भर्त्यानें पाहून तिचे कें शोध रिले. तिणें तें पाहून जसें कृत्य केले तसें जाणत असलीस तर जावे. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वीं चंद्रपूर नगराचे ठायीं सरपाळ नामें सुतार होता त्याची स्त्री सज्जनी देवळ नामा याजवरावर व्यभिचार करीत असे. त्याचें कर्ज सरपाळ याणें देणें होतें असें असतां आपली स्त्री व्यभिचारिणी असें सरपाळ याणें कर्णोप कर्णो ऐकिलें. तेव्हां सत्य किं वा असत्य हें पहावे ह्यपून परगावीं जातो असें स्त्रीस सांगितलें. आणि आपण बाहेर जाऊन स्त्रीस नकळतां सायंकाळीं घरीं येऊन पलंगा खाली लडून राहिला नंतर गर्भो सज्जनीनें देवळ यास बोलवून खोलीचे दाराजवळ आली इतक्यांत सरपाळ याणें देवळास पाहून अकस्मांत पलंगा खालून निघाला आणि स्त्रीची वेणी घरिली. नंतर सज्जनी देवळास पाहून बोलती झाली कीं, साझापती परगावीं गेला आहे तो आल्यावर रुपये देईल. असें मी बोलून असतां तूं माझे घाबी मागून आलास! त्यास ईश्वर

सत्तेनें पतीही आला असतां आपले रुपये मागून घेणें. असें बोलून पाठी-
मागे फिरून सरपाळ यास हाणाली कीं, स्वामी! याचें देणें काय आहे. तें आनां
द्यावें. वारंवार इजत घेतो हें ठीक नाहीं. असें ऐकून सरपाळ घाणें वेणी सोडि-
ली. आणि देवल यास कांहीं रुपये देऊन वाटेस लाविला. आणि आपणही सं-
तोषें करून रहाता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितोझा.

कथा २५वी.

कुरुचेद्रोचतेभीरुयदिवेत्सिप्रतीपताम् ॥ सि-

चरात्तन्नेनचरुत्तुप्रत ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुजला जे गोड वाटेल तें कर. परंतु पूर्वी सिद्धक्षपण या-
णें आपला प्रतिस्पर्धी याचें पारिपत्य केलें तसें करावयास तुझे ठायीं बुद्धी अ-
सेल तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी चंद्रवती नग-
रीचे ठायीं सिद्धक्षपण नामें जैन राहात होता. तो महा पंडित राजाश्रित ते-
थें कांहीं दिवसें करून श्वेतांबर दुसरा नास्तिक आला. तोहि पंडित. त्याणें
सर्व जन वश्य केलें. आणि राजाहि वश केला. तें कठीण वाटून सिद्धक्षपण
याणें सर्वास सांगितलें कीं, आर्ह्यां ब्रह्मचर्यें करून असावे हा आमचा धर्म
असतां हा श्वेतांबर वेश्या गमन करितो. असें बोलून एका वेश्येस द्रव्य दे-
ऊन श्वेतांबर यांचे घरीं पाठविली. आणि आपण चार गांवांतील श्रेष्ठ
पुरुष बरोबर घेऊन सूर्योदया पूर्वी पहांटेस त्याचे घरीं गेला. तो श्वेतांब-
र नग्न होऊन कांहीं मंत्र साधन करीत होता. तेसमयीं वेश्येनें जाऊन हा
त धरिला आणि बाहेर आणिला. हे लोकांनीं पाहून बड्याचें व्रत ब्रह्म-
चर्य असतां या श्वेतांबरानें अमर्यादा केली. हा भ्रष्ट जाहला असें त्यास
बोलून नगराबाहेर घालविला. नंतर सिद्धक्षपण संतोषें करून सहता
झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा २६वी.

याहिदेविस्वदोषयद्विजानासिभाषितुम् ॥ स्व

पतोरत्नदेवीवप्रासजारद्वयान्विता ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! आपले दोषाचा नाश होईल असें प्राषण करावया-
स जाणत असलीस तर जा. परंतु जसें पूर्वी रत्नदेवीनें एकेसमयीं दोन

जार उपभोगार्थ आपले गृहीं आले असतां तिणें आपले पतीस जसें भाषण केले तसें तूं करावयास जाणत असशील तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी जलोदना-
में नगरींत नक्षेमराज नामें राजपुत्र रहात होता. त्याची स्त्री रत्नदेवी सं-
दर व अग्निचारिणी होती. ती देवराज नामें ग्रामाधिपति व त्याचा पुत्र धव-
लाक्ष या उभयतां बरोबर क्रीडा करीत असे. असें असतां एके दिवशीं रत्न-
देवीचा भ्रतार बाहेर गेला असतां प्रथम धवलाक्ष आला मागाहून अर्ध घटि-
केचे अवकाशें त्याचा पिता देवराज तोही भोगार्थ आला. तेव्हां रत्नदेवीनें-
धवलाक्ष यास लपवून देवराज याज बरोबर क्रीडा करूं लागली. इतक्यांत
रत्न देवीचा पती बाहेरून घरीं आला. त्यास समयीं रत्नदेवी देवराज याज व-
र क्रीडाच मान होऊन ह्मणते कीं, येथें कोणास शोधितोस ? आमचे घरीं को-
णी आला नाही असें बोलून देवराजास हार्ती धरून बाहेर घालविती-
जाहली. नंतर क्षेमराज याणें विचारिलें कीं, याजवर क्रोध किमर्थ केला-
स ? मग तिणें धवलाक्ष यास बाहेर काढून पतीस दाखविला. आणि एकां-
तीं बोलली कीं, याचे बरोबर कलह होऊन बाप मारील या भयानें हा धवलाक्ष-
आपले घरीं आला तो मी लपवून ठेविला होता त्याचे शोधास देवराज आ-
ला यास्तव मी त्यास रागें भरून घालविला. असें एकीकडे बोलून धवलाक्ष
यास ही आपले घरीं जावें असें सांगून आपल्या घरांतून घालविला. नंतर क्षेम-
राज यास बहुत संतोष जाहला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो
जाहली.

कथा २७ वी.

रंभोरुगच्छकामं त्वं न ते विद्मं करोम्यहम् ॥ मोहि-
नीवसमर्थान् चैज्जारगोपनकर्मणि ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं परपुरुष भोगार्थ जातेस तर जा. मी तुझे कार्यास विद्मं
करीत नाही परंतु मोहिनी सारखें जाराचें रक्षण करावें असें तुझे गर्वीं चातु-
र्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभाव-
ती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी शंकर पुर ग्रामीं अही नामें वाणी रहात हो-
ता त्याची स्त्री मोहिनी ती कुसूर्व धूर्त याज बरोबर क्रीडा करीत असें हे पती
स समजल्या नंतर स्त्रीस बाहेर जावया विषयीं निषेध करून आपले समी-
प बाळगीत असे. याप्रमाणें असतां मोहिनीनें कुसूर्व धूर्त यास सांगून

केत केला. आणि आपण रात्री पलंगावरून खाली उतरून निजली त्या सभ-
 यां धूर्तही येऊन निजबराबर क्रीडा करू लागला. त्या समयांत अही वाणी-
 जाणा होऊन शीघ्र धूर्तांचें शिस्त धरिता जाहला. आणि स्त्रीस ह्मणाला कीं,
 सत्वर उठून दिवा लावावा मी चोर धरला आहे. हें ऐकून मोहिनी ह्मणाली-
 कीं, अंधारातून जावयास मी भय पावतें. तर मी चोरास धरित्यें तुम्हीं शी-
 घ्र बाहेर जाऊन दिवा लावावा या प्रमाणें बोलिली. त्यानंतर अही वाणें चो-
 र तिचे हातीं देऊन आपण दिवा लावून आणावा ह्मणून गेला. इकडे तिणें कु-
 मूर्त्त धूर्त यास बाहेर घालवून पलंगा समीप गाईचें वांसरून आणिलें आणि
 त्याची जीभ धरून आपण निजली. त्या समयां अही वाणी हातांत काठी घेऊ-
 न दिवा आणून पाहिलें तों गाईचें वत्स त्याची जीभ धरून स्त्री निजली-
 आहे नंतर तिजला जागी करून विचारिलें कीं, हें काय ? तेव्हां तिणें सांगि-
 तलें कीं, तुम्हीं माझे हातीं काय दिलें तें धरून भयास्तव डोळे झांकून नि-
 जल्यें होत्यें. परंतु हें आपले गाईचें वत्स त्यास स्पर्शा लागली ह्मणून पुढें ये-
 ऊन माझी मांडी चारली. तेव्हां लाळ पडली ती मला निद्रेचे योगें करून सम-
 जली नाही. असें बोलून वत्स सोडिलें. आणि पतीचा निमत्सना केली. तोंहि
 लज्जित होऊन निद्रा करिता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श. क. झा.

कथा २८ वी.

कृशोदरिप्रयाहिलं कर्तुं जानासिवायदि ॥ जर

से भर्तरी पूर्वयथा देविकया कृतम् ॥ १ ॥

अर्थ:- हे प्रभावती ! तूं परपुरुष भोगार्थ जातेस तर जा. परंतु पूर्वी देविकेनें
 आपला भ्रतार जरस याला जसें केले तसें संकटकाळ प्राप्त झाला असतां क-
 रावयास जाणत असलीस तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती घन शक झेलत
 आहे कीं, पूर्वी कुडाक्षग्रामाचे ठायीं जरस कुटुंबी रहात होता तो महासूर्य-
 त्याची स्त्री देविका व्यभिचारिणी ती प्रभाकर ब्राह्मणा बरोबर विब्व्याचे वृक्षा
 खालीं व्यभिचार करीत असे हें वर्तमान जरस वाणें कर्णोपकर्णो ऐकून तें
 सत्य किंवा मिथ्य हें पहावें यास्तव एके दिवशीं विब्व्याचे झाडावर जाऊन ब-
 सला. तों देविकेनें वृक्षा खालीं प्रभाकरास आणून व्यभिचार करिता जाहली
 नंतर प्रभाकर वाणें तिचा पति झाडावर बसला हें पाहून दूर गेला, आणि
 एका झाडाखालीं लपून बसला इकडे जरस देविकेचा पती खाली उतरून

न स्त्रीस ह्यणाला कीं, बहुत दिवस चुकवत होतीस परंतु आज कुकर्मति सां पडलीस तूं दुसऱ्या पुरुषाबरोबर नित्य येऊन हें कर्म करितेस तर आज-या गोष्टी विषयीं तुझे पारिपत्य करितों तेव्हां देव कीनें उत्तर केले कीं, मी तर कुकर्म केले नाहीं. शेतास जातानां वाटेस उष्ण लागले म्हणून येथें क्षण मात्र बसल्यें असें असतां तुह्यास विपरीत भासलें तस्मात् या कृष्णाचा कां-हीं गूण आहे तेव्हां जरस ह्यणाला कीं, आतां मी खालीं बसतो तूं वर जाऊन पहा तेव्हां देविका झाडावर चढून बसली आणि खालीं भर्त्याकडे पाहून ह्यणाली कीं, बहुत दिवस मजपाशीं प्रतिज्ञा करित होतां परंतु दुसरे-स्त्री जवळ गेली ही तुमची चोरी आज सांपडली असें बोलून जरसावर क्रोध करिती जाहली तेव्हां जरस आपले ढीकापीं लज्जित होऊन तिचे समाधान करिता जाहला. आणि तिला घेऊन घरास जाता झाला. ही कथा श्रवणक रूत प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा २९वी.

प्रजदेविपरंजारं कर्तुं जानासि चेत्तथा ॥ निजजा
रस्य गुप्त्यर्थं यथासं दरिणा कृतम् ॥ १ ॥

अर्थ:- हे प्रभावती ! पूर्वी संदरीनें आपले राजाचे संकट समझीं जसे रक्षण केले तसे रक्षणा करावयास जाणत असलीस तर जा. ज्या पुरुषाकडे तुझे अंतःकरण रमत असेल त्याजकडे जाण्या विषयी कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी शिला ग्रामी महाधन नामें सावकार रहात होता त्याची स्त्री संदरी ती मोहन धूर्त आज बराबर व्यभिचार करित असे तेव्हां एके दिवशीं मोहन आला इतक्यांत महाधन ही मागाहून येतो हें संदरीनें पाहिलें मग मोहनास शिक्यांत नग्न बसविलें. शिकें माडीस लोंबत ठेविलें आणि आपण लरेनें बाहेर येऊन महाधनास म्हणाली कीं, स्वामी ! नागवें भूत येऊन शिक्यांत बसले आहे त्यास कोणी भूत वैद्यास सत्वर आणावा हें महाधन याणें ऐकून विचार न करितां भूत वैद्याच्या घरास गेला. इतक्यांत संदरीनें मोहनास खाली उतरून बाहेर घालविला. आणि महाधन भूत वैद्य घेऊन आला त्यास ह्यणाली कीं, तुम्हीं यावयाचे पूर्वी भूत पळून गेले नंतर भूत वैद्य आपले घरास गेला. आणि महाधन वैद्याची सक्ती करून संतु

ए जाहला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३०वी.

गच्छदेविविरुद्धार्थे गमनेन मतं भ्रम ॥ विषमं यद्विदे
स्मित्व सुत्तरं मूलदेववत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुजला कुकर्म करावया विषयीं माझे मत नाही. परंतु तूं संकट काळीं मूळ देवा सारिखें भाषण करून सुक्त व्हावें असें जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. पूर्वी भयंकर स्म-
शानाचे ठायीं कसकव वेताळ अशीं दोन पिशाचें राहान होती. त्यांस धूमप्र-
भा व मेघ प्रभा त्या दोन स्त्रिया अकरसांत प्राप्त जाहल्या नंतर भूतांचा पर-
स्परें त्या स्त्रियां विषयीं कलह होऊं लागला. इतक्यांत मूळ देव ब्राह्मण त्या-
मार्गानें जात होता. त्या समीप जाऊन त्यास विचारिलें कीं, त्या दोन स्त्रिया आ-
हेत यांतून आह्यास उभयतांतून कोणास कोणती योग्य आहे हें यद्यर्थ सांगावें.
तेव्हां ब्रह्मिण सत्यवादी कशील परंतु समय विपरित जाणून सांगितलें कीं, ज्या
चे चित्तास जी चांगली भासेल ती त्याणें घ्यावी. असें बोलून ब्राह्मण पिशाचा
चे हातून मुक्त होऊन स्व गृहा प्रत जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती
शयन करिती झाली.

कथा ३१वी.

यथेच्छं ब्रजकल्याणियत्रेच्छसि कृशोदरि ॥ श-
शकस्य वने बुद्धिरस्ति चेदात्मरक्षणे ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! ज्याठिकाणी जावयाची तुझे इच्छा असेल त्या ठिकाणीं
जा. परंतु पूर्वी अरण्या मध्यें आपलें रक्षण करावें एतदर्थ ससा जसें जाणत हो-
ता तशी बुद्धी तुझे ठायीं असेल तर जावें.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी मधुर वनाचे गा-
यीं पिंगल नामें सिंह राहान होता. तो अरण्यातील पशु मासू लागला. तेव्हां त्यां-
णीं सिंहासमीप जाऊन नेम केला कीं, प्रतिदिवशीं एक पशु देत जाऊं. आणि
तूं सर्वांचें रक्षण करावें. तें सिंहांनें मान्यकेलें. नंतर एके दिवशीं ससाची पाठी
आली तेव्हां ससायाणें विचार करून प्रातः काळीं जावयाचा नेम राकून मध्यान
काळीं भीत भीत गेला. त्यास सिंहांनें विचारिलें कीं, तुला विलंब कां लागला ?
या उपर मी क्षमा करणार नाहीं. ससा ह्याला कीं, स्वामी हा अपराध मजकडे

नाहीं. आह्मीं पांच ससे तुमचे नेमा प्रमाणें येत असतां मार्गी दुसरा सिंह आला त्यास आह्मीं तुमची हाही दिली असतां चार ससे भक्षिले. मी मात्र पळून स्वापीस सर्ववर्तमान सांगावयास आलों त्यास या गोष्टीचा विचार नकेल्यास दोघांचा निर्वाह आह्मीं गरिबांनीं कोठून करावा ? हे श्रवण करून सिंह ह्याणाला कीं, माझे वनांत दुसरा सिंह येऊन माझीं वनचरें भक्षितो हें ठीक नाही. तर आधीं सिंहाचें पारिषद करोन मग भोजन होईल. त्यास सिंह कोठें आहे तो दाखवणें. नंतर ससा याणें एक खोल आड पाहून तेथें सिंहास नेऊन दाखविला. आणि ह्याणाला कीं, आतांच आपले भयें करून विहिरींत गेला. मग सिंहांनें आडांत आपलें प्रतिबिंब पाहून दुसरा सिंह आहे असें मानून सक्रोध जाहला आणि त्यास मारावयास आडांत उडी टाकिली. आणि मृत्यु पावला. ही गोष्ट ऐकून वनचरांस समाधान जाहलें. आणि परम संतोषें करून राहिलीं. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३२वी.

आहिदेविमनो अत्र रमते कमलानने ॥ राजिनीव

विजानासि वक्तुं धूलिप्रदर्शने ॥ १॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तुझे मन ज्या ठिकाणीं रमत असेल तेथें जा. परंतु पूर्वी राजिकेनें आपले सासूस धूल दाखवून जसें उच्चर केलें तसें करावयाचें चातुर्य तुजला असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो एक. दुसरे दिवशीं प्रभावती भितरक बोलत आहे कीं, पूर्वी शांतपुरीचे ठायीं केशवशेट वाणी रहात होता त्याची स्त्री मोहिनी, पुत्र सोमक आणि पुत्र स्त्री राजिनी परम सुंदर परंतु व्यक्तिचारिणी असें असतां एके समयीं तिची सासू मोहिनी इणें कांहीं द्रव्य देऊन गहूं आणावया करितां राजिनीस बाजारांत पाठविली तिणें बाजारांत गहूं घेऊन येते समयीं परशुरुष पाहिला. त्याज बरोब संकेतें करून गहूं वाण्याचे दुकाना पुढें बाजारांत ठेवून आपण संकेता प्रमाणें त्या स्थळीं जाऊन क्रीडा करिती जाहली. त्या समयांत वाणी याणें मोठेंनील गहूं घेऊन त्यांत धूल भरून ठेविली. राजिनीनें दोन घटिका क्रीडा करून घाबरेपणें येऊन तशीच मातीची मोट उचलून घेतली नंतर सासूनें मोट सोडून गहूं पाहूं लागली तों धूल पाहिली. तेव्हां राजिनीनें हात जोडून सांगितलें कीं, बाजाराचे रस्त्यांत माझे हातून पैका रवालीं पडला. त्याचा शोध करावयास्तव ही माती जमा करून आणिली आहे. मग मोहिनीनें पैसा हरपला हें पाहून खिन्न होऊन उगीच राहिली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३३वी.

कोदोषोगमनाद्देवीवैत्तिचेत्कर्तुमुत्तरम् ॥ अती
वजारिणीयद्द्रुंभिकापतिसन्निधौ ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तूं गेलीस तर काय दोष आहे ? सरवे करून जा. परंतु पूर्वी आपल्या पति सन्निध रंभिकेनें जसें उत्तर केले तसें संकट समयीं तूं जर करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवणकर. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी शंकरपुराचे ठायीं शंकर माळी भाग्यवंत रहात होता. त्याची स्त्री रंभिका अति व्यभिचारिणी असे. एकरां श्राद्ध दिवशीं रंभिकेनें आपले उपपतिचार परस्परें नकळतां भोजनास बोलाविले. आणि शंकर याणें आपले जातीचे चार माळी बोलाविले. इकडे उपपतिमध्ये प्रथम वाणी भोजनास आला. त्याचें अर्धस्नान होतें समयीं सुतार येता झाला. तेव्हां वाणीयास वेळूची खोली बहुत जुनी होती. त्यांत लपवून ठेविला. नंतर सुतार स्नान करतो इतक्यांत तरळ नामा तिसरा आला. तेव्हां सुतारही वाणी याचे खोलीत लपविला. नंतर तरळ स्नान करीत आहे इतक्यांत बलाधीप चवथा आला. तेव्हां तरळास मांड्यांची खोली होती तथें ठेविला. बलाधीप याचे स्नानाचे संधीस चार माळी घेऊन शंकर येता झाला. तेव्हां बलाधिपास नेऊन तिघे जेथें लपविले होते त्या खोलीवर वेळूची माडी होती. तेथें बसविला. तो इकडे सायंकाळ झाला. तेव्हां रंभिकेनें खरा करून माळीयास भोजनास देऊन चवथे आपले उपपति होते त्यांस पृथक् पृथक् अन्न नेऊन देती झाली. सर्वभोजनास बसले इतक्यांत वाणीयाणें क्षीर ऊष्ण लागली म्हणून फुत्कार केला. तेव्हां सुतार व तरळ यांस सर्प आला असें भासून आपलीं तारें मस्तकावर घेऊन उभे राहिले. ते समयीं माडीस तारें लागून वेळू हालले. नंतर माडीवर बलाधीप होता त्यास कोणी तरी धरावयास आले हाभाव उत्पन्न होऊन धांव मारून माडी खाली उडी टाकिली. तो माडी पडून लागली. म्हणून वाणी, सुतार व तरळ असे तिघेही खोलीतून बाहेर पडून पळाले. आणि चौघेही आपापले घरास गेले. इकडे काय गडबड आहे म्हणून शंकर भोजन करीत होता तो मंडळी सहवर्तमान भोजन टाकून उठला. आणि बाहेर पाहिलें तो अंधारांत काहीं दिसलें नाही. मग शंकर याणें स्त्रीस विना

रिलें कीं, कोण बाहेर गेल्या सारखें दिसलें हें काय ? ते समयीं रंभिकेनें उत्तर केलें कीं, स्वामी आज तुझीं भोजनास सायंकाळ केलान तेव्हां कालातिक्रम जाहला व भक्ती हीन श्राद्ध केलें यास्तव क्रोधें करून तुमचे वडील श्राद्धास आले होते. ते विनमुरव होऊन उपोषित गेले. नाहीतर आपले खोळींतून कोण बाहेर निघणार ! तस्मात् पुनः उद्दक श्राद्ध करावें. हें शंकर याणें सत्य मानून दुसरे दिवशीं श्राद्ध केलें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती निद्रे कारणें गमन करिती जाहली.

कथा ३४वी.

याहिदेविगतेवेत्सियदिभामिनिभाषितुम् ॥ कु-
मार्थेस्वपतंदत्वायथोक्तं शंक्रनापुरा ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तूं परपुरुष संगार्थ जातेस तर जा. परंतु पूर्वी अरं-
प्याचे माथीं शेत सरवणारी स्त्री होती. तिणें शंक्र नामा ब्राह्मण याचें वस्त्र घेतलें असतां त्याणें जसेंचातुर्यानें भाषण करून परत घेतलें तसैं समयीं भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, कोणीं एके नगरींत शंक्र नामा ब्राह्मण घून पिय रहात होना तो एके दिवशीं ग्रामां तरास जात होता तों मार्गाने शेताने बांधावर शेत रक्षावयास एक स्त्री बसली होती तिजला पाहून समीप आला. आणि तिजला तांबुल देऊन तिशीं उपभोग केला. नंतर तिणें त्याचें वस्त्र घेतलें. ते मागावयास लागला. तेव्हां तिणें वस्त्र न देतां घरास जाऊं लागली. नंतर शंक्र याणें शेतांतील जो-
धळ्याची कणसें घेऊन मार्गें लागला आणि गांवचे लोकांस हाणाला कीं, पांच कणसें मी घेतलीं यास्तव तिणे माझे वस्त्र पांच रुपयांचें घेतलें हा तु-
मचे गांवचा न्याय किं काय ? नंतर सर्वांनीं तिजकडून वस्त्र ब्राह्मणास देविलें नंतर तिणें लज्जेस्तव पूर्व वृत्तांत न सांगतां वस्त्र दिलें. आणि ब्राह्मण वस्त्र घेऊन घरास आला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३५वी.

गच्छदेविनतेदेवोयदितत्रगतासति ॥ स्वार्थकर्तुं
विजानासितिलक्रयकरायथा ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! पूर्वी सांब नामा वाणी याणें आपले स्वार्थ करितां-

जसें चतुर्थ केले तसें करावयास तूं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कोणी एक सांबनामा वाणी तीळ खरेदी करावयाकरितां ग्रामांतरास जाऊन तेथें भांड शालीक वाणी याजपाशीं विचारिलें त्याणें तीळ लागतील ते देतो असें बोलून सांब वाणी यास आपले घरीं भोजनास नेलें. त्याणें भांड शालीक याची स्त्री सुंदर पाहून तिलां आपलीं हिन्याची आंगठी देऊन भोग करिता जाहला. नंतर बाहेर येऊन भांड शालीक यास ह्याणाला कीं, आह्यास शंभर खंडी तीळ द्यावयाचा करार केला आहे, ते द्यावे. नंतर भांड शालीक ह्याणाला कीं, करार कोणी केला ? तेव्हां सांब वाणी बोलिला कीं, पूर्वी शंभर खंडीचा निश्चय करून तुझे स्त्रीनें माझे हातांतील आंगठी घेतली, असतां तीळ द्यावयास विवाद करितोस हें सावकारास उचित नाही. तेव्हां भांड शालीक याणें पुत्रास आपले स्त्रीकडे पाठवून आंगठी आणविली. आणि स्त्रीस ह्याणाला कीं, आह्यांस न कळतां व्यवहाराचा निश्चय करितोस तेणें करून स्वार्थ होणार नाही. असें बोलून सांब वाणी यास आंगठी व करारा प्रमाणें तीळ देना झाला. ही कथा सांगून शक ह्याणाला कीं, हें चतुर्थ तुजला असेल तर जावें हें ऐकून प्रभावती शयन क० झाली.

कथा ३६वी.

त्वयासुरवेन गंतव्यं तज्जारं प्रति सत्वरं ॥ जानासि

तं नयंति नरिणः सुखं ॥ १ ॥

अर्थ:- हे प्रभावती ! तुझे मनांत जाराकडे जावें असें आहे तर जा. परंतु जयंती सारिखें उत्तम प्रकारचें भाषण करावयास जाणत असलीस तर सखें करून जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी सरड गांवीं शूरपाळ पाठील रहान होता. त्याची स्त्री जयंती नित्य आपणास पितांबराची चोळी मागून असे तेव्हां शूरपाळ ह्याणाला कीं, पितांबर ह्याणजे काय ? हें आमचे घरीं कोणाला ठाऊक नाही. तर त्याची कंचुकी कोवून घावी असें बोलून नंतर दुसरे दिवशीं शूरपाळ गांवकरी यांचे मंडळींत जाते समयीं जयंतीनें सभेंत जाऊन शूरपाळ यास बोलली कीं, आपले घरीं शिजलीना शिजली आंबील आहे ती भक्षावयास चलावें. हें शूरपाळ याणें ऐकून घरीं येऊन स्त्रीस ह्याणाला कीं, चौघांत येऊन तूं काय बोलिलीस ? येणें करून

स ते असत्य करावे असें बोलून तिजला कंचुकी देता जाहला. तेव्हां तिणें सांगितलें कीं, उदईक मी घेऊन हें वचन बोलून त्या वेळीं तुहीं गांवकरी जवळबसले असतील त्यांस घरीं घेऊन यावे. नंतर शूरपाल याणें दुसरे दिवशीं नसेंच केले. तेव्हां जयंतीनें जेवायाचें साहित्य उत्तम करून भ्रतारा सहित गांवकरी यांस जेवावयास उत्तम वाढिलें. तें सर्वांनी पाहून ह्याणाले कीं, ही स्वभावे करून उद्धट आहे चाजकरितां शूरपाल यास मनस्वी बोलते परंतु कर्तृत्व चांगलें आहे. असें ऐकून शूरपाल संतोष पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३७वी.

यथेष्टं ब्रजकल्याणिनते दोषोस्तिकश्चन ॥ लांगलीवविजानासियदिकर्तृत्वमुत्तरम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं स्वस्थपणें जा. गेलीसतर काय दोष आहे. परंतु पूर्वी लांगलीनें आपले शेतांतील सर्कती यास भाषण करून आपले पतीचें समाधान केले. तसें उत्तर करावयास जाणत असलीस तर जाया विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी संगम गांवीं एक कुटुंबी दुर्बल रहात होता त्याचे शेताचा सर्कती तर्पण शाली तो शेताची चांगली व्यवस्था करीत असे त्यास भोजनास शरपतीची स्त्री लांगली नामें घेऊन जात असे तेथें भोजना नंतर संगही होऊं लागला. हें वर्तमान शरपतीनें ऐकून पहावया करितां स्त्रीस नकळतां तो दुसरे शेतांत दूर जाऊन लपून बसला. याचे पूर्वी उपयतांचा संग जाहला. नंतर शरपतीनें पाहिलें व त्यासही लांगलीनें पाहून तर्पण शाली याजवर रागें भरून ह्याणाली कीं, शेतांत नांगर चालवीत नाहीस परंतु हें मी पतीस सांगेन तेव्हां तो तर्पणशालीही समजून ह्याणाला कीं, नांगर मी धरावा आणि शेताचें काम करावे आणि तुझे पतीस अर्धावाटा द्यावा अशी सर्कत मला पुरवत नाही. तूं आपले पतीस सांग हें शरपतीनें ऐकून विचार केला कीं, या उपयतांचें कळहाचें भाषण होत आहे तेव्हा समागम कसा घडेल तस्यान् व्यभिचारा विषयीं ऐकिलें तें असत्य असें मानून घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३८वी.

यत्रेच्छसिततोगच्छविप्रस्येवप्रभावति ॥ स्वहि
तंकुर्वतोदेविकोविद्यंकर्तुमर्हति ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझी इच्छा ज्या ठिकाणी जावे अशी असेल त्या ठिकाणी जा. तुजला कोणी विघ्न करणार नाही. परंतु पूर्वी प्रियंवद नामे ब्राह्मण याणे जसें आपलें स्वाहेत केले तसें करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयी कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, प्रियंवद नामे एक ब्राह्मण मार्गस्थ जात असतां गोविंद शर्मा बाणी राहत होता त्याचे घरी रात्री रहावयास गेला. त्याची स्त्री सुंदर व अमिचारिणी होती. तिज बरोबर प्रियंवदानें भोग करावयास व आपली आंगठी दिली. आणि भोग झाल्यावर आंगठी मागूं लागला. ती सुंदरी देईना यास्तव तसाच उठून मोडकी खाट होती तिजवर घेऊन निजला आणि थंहांरिस एक खाटेचा पाय मोडून घेऊन वाण्याजवळ आला आणि म्हणाला कीं, हा खाटेचा पाय मी मोडिला म्हणून माझी आंगठी उशा कडे पिशवीत होती ती तुझे स्त्रीनें घेतली आणि आतां देत नाहीं हा धर्मकीं काय ? असें वचन वाण्याचें ऐकून आपले स्त्रीवर रागें भरून आंगठी देविली. तिणें लज्जेस्तव कांहीं न बोलतां आंगठी ब्राह्मणास दिली. ती घेऊन ब्राह्मण घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३९वी.

याहिदेविपरंजारंकुरुवांच्छितमादरात् ॥ यदिव

कुंविजानासितुलाहत्भूधरोयथा ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं पर पुरुषाकडे प्रीती करून आपलें इच्छित कर्म कर परंतु पूर्वीं आपलें हरण करणारा तुलाहत् यास भूधर याणे जसें भाषण केले तसें तूं जाणत असलीस तर जा. या विषयी कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं कुंदिणी पुरींत भूधर बाणी राहत होता. तो पुण्य कथें करून दरिद्र होऊन देशांतरास गेला. जाते समयीं शेजारीं वाण्याचे घरीं लोखंडी धर ठेवून गेला. पुनः कांहीं दिवशीं द्रव्य साधन करून आला. तेव्हां

त्यापें उत्तर केले कीं, तुझा लोरवंडी धट उंदरानें भाक्षिला. नंतर प्रतरणेची गोष्ट भूधरानें ऐकून शेजाऱ्याचा पुत्र भोजनार्थी आपले घरीं नेऊन ठपविला. नंतर शेजारी शोध्यास आला. तेव्हां त्यास सांगितलें कीं, तुझा पुत्र गिधाड यापें नेला. हें ऐकून शेजारी यापें राजद्वारां जाऊन फिर्याद केली. तेसमयीं राजाधिकारी यापें भूधरास आपून विचारिलें तेव्हां भूधरानें उत्तर केले कीं, महाराज लोरवंडी धट उंदरानें भाक्षिला हें खरे तर गिधाड हत्तीस नेतील. मग सुलगानेतील यांत आश्चर्य काय ! हें ऐकून शेजाऱ्यास न्याय कर्ते यांणीं फजीत करून लोरवंडी धट भूधरास देवविला. आणि भूधरा पासून शेजारी यास पुत्र देवविला. ही कथा सांगून शक म्हणाला कीं, हें चातुर्य तुजला असेल तर जावें. अशी कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४०वी.

गच्छत्वं कुरुचाभी संनंतरायं करोम्यहम् ॥ सः बुद्धिः

रिवचे इत्तुं विजानासि स्वकार्यतः ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! आपले कार्यास्तव सः बुद्धी सारखें भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. मी तुजवर क्रोध करील नाहीं परंतु एत द्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं एके नगरींत सः बुद्धी व कुबुद्धी असे दोघे रहात होते. त्यांतून सः बुद्धी देशांतरास गेला व कुबुद्धी त्याचे स्त्री बरोबर कुकर्म आचरूं लागला. कांहीं दिवशीं सः बुद्धी द्रव्य संपादन करून घरीं आला. नंतर कुबुद्धीनें कपट भाव दाखविला. आणि विचारिलें कीं, तूं काय आश्चर्य पाहिलेंस ? मग सः बुद्धी म्हणाला कीं, सरस्वती नदीचे तीरीं एके आडांत आंब्याचे झाडावर अकाळीं एक आंबा पाहिला. मग कुबुद्धी म्हणाला कीं, हें असत्य आहे. या विषयीं तुझी व माझी प्रतिज्ञा, जर हें सत्य आहे तर तूं माझे घरीं येऊन दोहों हातीं जें नेतां येईल ते न्यावें आणि असत्य जाहल्यास मी नेईन. मग रात्री कुबुद्धीनें जाऊन आंबा होता तो काढून घेतला. नंतर दुसरे दिवशीं दोघे जण पहावयास गेले. तेथें सः बुद्धीनें पाहिलें तो आंबा नाहीं. नंतर कुबुद्धी म्हणाला कीं, आतां काय करावें. तेव्हां सः बुद्धी यास त्याचा भाव समजला कीं, आपले स्त्रीचे ठायीं कुबुद्धीचा लोभ आहे. मग सः बुद्धीनें घरीं येऊन खरेनें आपली स्त्री व वस्तुभाव घरांतून काढून दुसरे ठिकाणीं नेऊन ठेविलें आणि कुबुद्धीस आपून चौघांचे वि-

समानें आपली प्रतिज्ञा सांगता झाला. तेव्हां कुबुद्धी स्त्री लोभें करून घरांत गेला. तों स्त्री नाही. मग माडीवर असेल ह्मणून चढावया करितां शिडी दोहों हातीं घेतली. तेव्हां कुबुद्धी म्हणाला कीं, प्रतिज्ञा सिद्ध जाहली. आतां शिडी घेऊन जावें. नंतर कुबुद्धी सरवेद होऊन घरा बाहेर आला. त्या समयीं सर्व जनानीं त्याचा धिःकार केला. नंतर तो आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४१वी.

युक्तं ते गमने देवियदितत्रगतासति ॥ संकटे वेत्सि

तुं वक्तुं कश्चिद्विप्रवरो यथा ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझे जाणें फार चांगलें आहे. परंतु तूं गेलीस तर जा. पूर्वी कोणी एक श्रेष्ठ विप्र याणें संकट कालीं जसें भाषण केलें तसें भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. एत द्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावती पत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी पंचपूर नगराचे रायीं क्षत्रु मर्दन ह्मणून राजा होता त्याची कन्या मदन लतिका तीस मदन व्यथा होऊन कंठ दग्ध जाहला. तेव्हां वैद्यास औषधा स्तव राजानें दंडी पिरविली. कन्येस जो बरी करील त्याचें दरिद्र दूर करीन. मग हें वृत्त एक स्त्रीनें ऐकून आपले पतीस निवेदिलें तें त्याणें ऐकून राजगृहीं गेला. आणि कन्येस पाहून पिशाचाचा उपद्रव आहे ह्मणून सांगितलें. नंतर मंत्रें करून बरी करावयास मंडळ करून पूजेचा खरा रोप बहुत केला. आणि परिक्षा पाहिली तेव्हां ती मदन पीडेनें व्याप्त आहे असें पाहून मनस्वी मंत्राची गडबड दोन घटिका पर्यंत मोठ्यानें बोलून तें पाहून मदन लतिका विस्मय होऊन हसली. हसावयाचे वेगें करून गळग्रंथी फुटली. आणि राजकन्या स्वस्थ जाहली. नंतर तो ब्राह्मण राजानें दरिद्र रहित केला. ही कथा श्रवण करून प्र० श० क० झाली.

कथा ४२वी.

सुखेन याहि भोगाय जारं सर्वांगसुंदरी ॥ वेत्सिचे

द्याघ्रमारीवशादूले वक्तुं मद्भुतम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं जाराकडे भोगार्थ सुखें करून जा. परंतु पूर्वी कलह मित्रा इत्थी व व्याघ्रीची ग्रंथी पडली त्या कालीं जसें भाषण करून निघून गेली तसें असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती पत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी देवग्रापी सिंहनामें पाटील रहात होता. -

त्याची स्त्री कलह प्रिया. तिणें एकेसमयीं पती बरोबर कलह करून दोघे पुत्र घेऊन आपले बापाचे घरीं चालिली. मार्गीं जात असतां एका अरण्यांत व्याघ्र पाहिला तो त्या तिघांस पाहून आनंद पावला व पुच्छ मूमीवर आपटूं लागला. त्यावेळीं धांवते समयीं कलह प्रियेनें आपले पुत्रांस घेऊन प्राण संकटीं झगाली कीं, अरे मूर्ख हो तुम्हीं पृथक् पृथक् व्याघ्र भक्ष्यावयास किमर्थ कलह करितां? प्रसन्न एक व्याघ्र आला आहे त्याचा विभाग अर्धा अर्धा भक्ष्यावा. मग दुसराही सांपडेल. इतकें ऐकून व्याघ्रानें विचार केला कीं, ही व्याघ्र मारी आहे पुढें मी गेलों तर पुत्रांकडून मजला मारवील तस्यांत पळूनच जावें हें उत्तम आहे असें ध्यानांत आणून मोठ्या वेगें करून पळता जाहला. ही कथा श्रवण करून म. श. क. झाली.

कथा ४३वी.

ब्रजदेविसयुक्तंते गमनं राजगामिनि ॥ यथा प्रसंगते बुद्धिर्ध्याघ्रमार्थायथास्तिचेत् ॥१॥

अर्थ— हे प्रभावती! तुजला जाराकडे जाणें योग्य आहे. परंतु पूर्वी व्याघ्रमारी झाला जशी बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जा. याविषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, तो व्याघ्र पळून जात असतां मार्गांत जंबुक भेटला त्याणें विचारिलें कीं, अरे पळतोस कां? तेव्हां व्याघ्र झगाला कीं, अरे मूर्खी विचारितोस काय? अरण्यांत व्याघ्र मारी आली आहे. हें ऐकून जंबुक बोलिला कीं, ती मजला दारवीव. मनुष्या पासून तूं भय पावलास हें तुला योग्य नव्हे. मग तो जंबुक व्याघ्रास घेऊन पुनः कलह प्रिये जवळ आला तेव्हां तिणें पाहिलें तों जंबुकानें व्याघ्रास आणिलें मग कल्पना करून जंबुकास झगाली कीं, अरे धूर्त तुजकडे तीन व्याघ्र येणें त्यांतून एक देऊन मजला समजा वितोस परंतु मी ऐकणार नाहीं. असें ऐकतांच व्याघ्र पळून चालिला जाते समयीं जंबुक जवळ होता त्यास आपटून त्याचे मुखांतून रक्त वाहू लागलें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४४वी.

गच्छदेविनतेविघ्नं कर्तुं योगोस्मिन्नामिनि ॥ संकटे समनुप्रासे जंबुकस्येवचेत्प्रतिः ॥१॥

अर्थ— हे प्रभावती! तूं जा. मी तुला विघ्न करित नाहीं. परंतु संकट काल प्राप्त जाहला असतां त्याचें निवारण करून निघोन जा. याविषयीं जशी जंबुकाची

बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, जंबुक व्याघ्रानें कंठ चें गयीं ठेविला होता तो घाबरा होऊन प्राण संकट जाहलें तथापि कसें ही करून प्राण रक्षावा. यास्तव व्याघ्र दूर जाऊन उभा रहावयाचे समयीं जंबुकानें हांस्य केले तें व्हां व्याघ्रानें विचारिलें कीं, किमर्थ हसतोस ? नंतर जंबुक ह्मणाला ती व्याघ्रमारी मोठी धूर्त आहे. हें मजला समजलें. तिणें मला भक्षायचाचें योजिलें होतें परंतु तुझे प्रसार्द करून प्राण वांचले नाहीतर आज ह्मरण आलें होतें व्याघ्रमारी पाठीस लागून येने असें चित्तांत आणून हसलों-हें व्याघ्रमारीनें श्रवण करून संतोषानें जंबुक सोडला. ही कथा श्रवण करून प्र. श. क. झाली.

कथा ४५ वी.

समयोद्यं सरवं भोक्तुं तव भामिनि सुंदरि ॥ तथा-

खं वे त्सि चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥१॥

अर्थ:- हे प्रभावती ! हा तुझा काल सरवं भोगावयाचा आहे तर भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी विष्णुशर्मा ब्राह्मण होता त्याणें जसें कृत्य केले तसें करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी विशाल नगरीचे शयीं अरिंदम राजा राज्य करीत असतां तेथें विष्णुशर्मा ब्राह्मण विषयासक्त आणि स्त्रीरहित आणि व्याघ्रचारिणीस परमदुःसह रहात होता. त्याचा पराजय करावयास वेश्येस सामर्थ्य नाही. मग इतर स्त्रियांची कथा काय ? असें असतां विचारीत विचारीत वेश्या तेथें रहात होती तिणें त्या ब्राह्मणा जवळ सोळा मोहोरा आहेत. असें ऐकून त्यास आपले घरीं बोलावून नेला. आणि प्रतिज्ञा केली कीं, आज संपूर्ण रात्री मध्यें माझा पराजय झाला तर माझे द्रव्य आहे त्याचा चतुर्थांश तुजला देईन. नाहीतर तुझ्या मोहोरा घेऊन तुजला सेवक करीन. प्रातः काल ह्यणजे कुकुर शब्द करितो तो शब्द झाला ह्यणजे तुझा पराजय झाला. असा निश्चय करून नंतर तांबुल देणें व गोष्टीत दोन प्रहर रात्र झाली तेव्हां वेश्येनें सरवी समीप येऊन तिजला सांगितलें कीं, मध्य रात्री नंतर पिंपळाचे वृक्षावर जाऊन कुकुरा सारिखा शब्द करावा. ह्यणजे मी प्रातः काल झाला ह्यणून ब्राह्मणास बाहेर घालवीन. असा निश्चय केला. नंतर कुंठिणीनें पिंपळाचे वृक्षावर चढून कुकुरा सा-

रिखा शब्द केला. तों इकडे संयोगानंतर हीन घटिकानीं वेश्येनें प्रातःकाल जाहला असें ह्यपून ब्राह्मणाचा धिःकार करून बाहेर घालविला. ब्राह्मण बाहेर येऊन पाहातो तों कुंटीण झाडावर बसून शब्द करिते असें पाहून दगड मारून तिजला खालीं पाडिली. आणि प्रातःकाल होतांच राजास सागून वेश्ये पासून चतुर्थांश द्रव्य घेता झाला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन क० झाली.

कथा ४६वीः

यथेच्छं ब्रजभद्रे वै यदि वेत्सि त्वमुत्तरं ॥ यथाका
रागरानाथः कृतवान् भूतनिग्रहे ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं स्वइच्छें करून गमन कर परंतु पूर्वीं कारागरेचा पति शांतधर्म नामें होता, त्याणें भूताचे निग्रहा विषयीं जसें कृत्य केलें तसें तुझे ठायीं चातुर्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं वत्स नगराचे ठायीं शांतधर्म दरिद्री ब्राह्मण रहात होता त्याची स्त्री कारागरा कर्कशा, सर्वलोकांस कलह करून संताप करणारी अशी होती त्या ब्राह्मणाचे घरीं महाकूर ब्रह्मराक्षस रहात होता. तो कारागरेचे भयानें अरण्यांत पळून गेला. इकडे ब्राह्मण एके समर्थी-स्त्रीचे संतापें करून घराहून निघून चालिला. तो अरण्यांत गेला. तेथें ब्रह्मराक्षसाची भेट जाहली. नंतर माझे घरीं आज अतिथी व्हावें. असें ब्रह्मराक्षसानें सांगितलें तेव्हां ब्राह्मण ह्यणाला कीं, मी कारागरेचे संतापें बाहेर निघालों आहे. त्यास मारावयाचें असल्यास सखर मारावें. मग ब्रह्मराक्षस ह्यणाला-कीं, तूं मज पासून काडीमात्र भय न धरावें मी तुझे घरीं रहात होतो परंतु कारागरेचे भयान्तव पळून आलों आहे. त्यास मृगवती नगरीचे ठायीं मदनराजा त्याची कन्या मृगलोचना आहे तिजला मी जाऊन उपद्रव करितों. ती तुजवां चून बरी होणार नाही. याजकरितां तूं तेंथें जाऊन राजकन्या व राज्याचा चतुर्थांश मागाया. आणि त्या राजानें कबूल केल्यानंतर उगीच विभूती तिजवर टाक. ह्यणजे मी जाईन. या सुक्तीनें तुजला एक वेळ बहून द्रव्य देईन. मग तूं आपले घरीं जावें असें बोलून त्या ब्रह्मराक्षसानें फराळास देऊन आपण राजकन्येस उपद्रव करूं लागला. तेव्हां राजानें नगरांत दोंडी पिटविली कीं, कन्येस जो निरुपद्रव करील त्यास कन्या व राज्याचा चतुर्थांश देईन. त्या समयांत ब्राह्मण नगरांत गेला. आणि बोलिला कीं, मी उपाय करितों. असें बोलून राज

कन्ये समीप गेला. आणि कांहीं मंत्र म्हणून विभूत लाविली. तीं तत्क्षणीच राजकन्या स्वस्थ जाहली. मग ब्राह्मणास चतुर्थांश राज्य व कन्या हीं दोन्हीं मदन राजा याणे दिलीं, तीं घेऊन ब्राह्मण संतुष्ट जाहला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४७वी

गच्छदेवि परवत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥ यथा
कारागरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! ज्या प्रकारे कारागरेच्या पतीनें भूतांचें संकट प्राप्त जाहलें असतां जसें भाषण करून संकट निवारण केले तसें तूं परपुरुषसंगार्थ गेलीस तर भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयी कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती मत्त शकबोलत आहे कीं, तो कारागरेचापति शांत नामा ब्राह्मण राजकन्या घेऊन स्वस्थ रहात असे. असें असतां पुनः ब्रह्मराक्षसाने घेऊन राजपत्नी कलौचना तिला उपद्रव केला तेव्हां राजाने शत्रुघ्नास सांगून पाठविले. त्याणे आपले राज्यांत मांत्रिकाचा शोध काढून केशवनामा भूतवैद्य समागमे घेऊन आपण येता जाहला. नंतर केशव शर्मा राजपत्नी समीप जाऊन वसला तो ब्रह्मराक्षसाने मोठा शब्द करून केशवास भयें करून पळविले आणि ब्रह्मराक्षसाने कारागरेचे पतीस गुप्त रूपें जाऊन सांगितले कीं, एकवेळ मी तुझे ऐकिले आतां तूं आपले राज्याचा उपभोग करून स्वस्थ रहावे माझे वाटेस गेलास तर मी ऐकणार नाही. असें सांगितले नंतर इकडे केशव शर्मा पळून गेला असतां राजाने कारागरेचे पतीची प्रार्थना केली कीं, आपण स्त्रीचें रक्षण करावे तेव्हां तो बोलिला कीं, मी वारंवार उपद्रव कोठवर सोसावा ? परंतु या सभ्यीं उपाय करून पहातो. पुनः करणार नाही. नंतर अवघ्यांनीं अवश्य म्हणून कारागरेचा पतीस राजगृहीं आणिला. तेव्हां कारागरेचे पतीनें विचार करून ब्रह्मराक्षस राजपत्नीचें अंगीं होना यास्तव तिचा कानांत सांगितले कीं, अरे ब्रह्मराक्षसा ! माझी स्त्री कारागरी तुझा व माझा शोध करीत येथें माझे घरीं आली आहे. ती येथें येणार इतके ब्रह्मराक्षसाने ऐकून शीघ्र राजपत्नी सोडून पलायन करिता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४८वी.

संभोगमाप्नुहि सरुवंजारेण सहभा मिनि ॥ विष
मे निर्णयं कर्तुं वै त्स्त्रिचेत्संकटारिवत् ॥१॥

हे प्रभावती ! वूंजारा सहवर्तमान उत्तम भोग करावे. परंतु संकटारीनें विषमकाल प्राप्त जाहला असतां ज्या प्रमाणें न्याय केला तसा संकट काल प्राप्त जाहला असतां त्यानें निवारण करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे. कीं, पूर्वीं राजानंद सार्वभौम राजा राज्य करीत असे त्याचा प्रधान संकटारी राजाचे प्रतापें करून समस्त राजे पादाक्रांत होऊन राज्य निर्वेध जाहलें असें असतां एके समयीं राजाचे चित्तांत आलें कीं, पृथ्वी निर्द्रव्य होऊन सर्वद्रव्य आपले जवळ येई असें करावें. असा विचार करून कातड्याचे रुपये चालवूं लागला. ते समयीं प्रधानानें निषेध केला यास्तव सेवकांस आज्ञा केली कीं, या प्रधानास नेऊन मारावें. मग सेवकांनीं अवश्य ह्यापून प्रधानास नेऊन उदकरहित एक आड रोल पाहून तेथें ठेविला. त्यास नित्य अन्न उदक मात्र पोचवीत असत. इकडे प्रधान मरण पावला. ही हांक झाली असें शत्रूनें ऐकिलें. मग बंगाल देशाचे राजानें प्रधान मेला किंवा आहे हें समजण्या करितां दोन घोड्या एक सारख्या व अलंकार सारखे घालून परिक्षार्थ पाठविल्या कीं, यांत आई व कन्या याचा निर्णय करून पाठवावा. नंतर राजानंद याणें शाब्दिक होत्र जाणते आपून परिक्षा केली परंतु समजलें नाहीं. तेव्हां राजा खिन्न होऊन वसला. आणि बोलिला कीं, या समयीं संकटारी प्रधान असता तर याची परिक्षा करिता. मग राजानें सेवकांस सांगितलें कीं, त्या आडांत जाऊन पाहवें. आणि संकटारी जिवंत असल्यास मजलासांगावें. मी तेथें येईन. तेव्हां सेवक ह्याणाले कीं, महाराज त्या विहिरींत एक पुरुष आहे परंतु बाहेर येत नाहीं. आपण तेथें गेल्यास समजेल. नंतर राजा आपण तेथें जाऊन माणसें आडांत घालून काढिला. आणि राजानें ओळखून संतोषें करून भेटला. आणि बहुत सन्मान केला. मग हें वर्तमान प्रधानास सांगितलें त्याणें ध्यानांत आपून दोन्ही घोड्यांवर बारगीर बसवून फिरविल्या नंतर जीन काढिलें आणि मोकळ्या सोडिल्या. ते समयीं कन्या मातेजवळ येऊन बाळचेष्टा करूं लागली. नंतर माता जिवें करून कन्येस त्राहूं लागली. मग कन्या व माता याचा निर्णय करून पाठविल्या नंतर संकटारी जिवंत आहे असा निश्चय करून बंगालचा राजा कांहीं एक मनांत विचार न आणि

तां स्वस्थ बसला. नंतर इकडे राजा संकटारी याचे विचारें वर्तू लागला. आणि पृथ्वी निर्द्रव्य करावयाची वासना ठाकिली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शं. क. झाली.

कथा ४९वी.

कर्तुसंभोगमेणासि ब्रजते यत्र रोचते ॥ विषमेत्वं
प्रवीणासि पुनश्चेत्संवतारिवत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझे मन ज्या पुरुषाचे ठायीं रमत असेल त्या पुरुषाकडे भोग करावयास जा. परंतु पूर्वी संकटारी संकट काळीं न्याय करण्या विषयीं जसें जाणत होता तसें तूं जें कृत्य करशील त्याचे आच्छादन करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, संकटारी प्रधान मरण पावला हे वर्तमान होते. तेव्हा मयी मंगळ पूजे राजानें एक काठी रत्न खचीत करून नंदराजाकडे पाठविली कीं, इचा मूळ भाग व अग्रभाग याचा निर्णय करून पाठवावा. मग संकटारीनें पाहून सर्वस दारविली. परंतु कोणास समजेना. तेव्हां आपण विचार केला आणि ती काठी घेऊन तिचे मध्यभागीं एक लहान पाषाण बांधून उदकांत सोडिली तेव्हां अग्रभाग हलका यास्तव वर राहिला. आणि मूळ भाग जड यास्तव खालीं गेला. त्या वरून त्या काठीचे मूळान्ना व अग्र भागाचा निश्चय करून मंगळ पूजे राजास लिहून पाठविलें त्या दिवसा पासून सर्व पूर्ववत करभार देऊं लागले. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५०वी.

गच्छदेवि न ते दोषो गमने कोपिवर्तते ॥ विषमेथ-
दिवे सित्वं धर्मबुद्धि रिवेप्सितं ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं जा. गेलीस तर तुझे जाण्यास काय दोष आहे? परंतु विषमकाळ प्राप्त जाहला असतां धर्मबुद्धी सारखें आपलें हित करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी मंगळ ग्रामाने ठायीं धर्मबुद्धी व कुबुद्धी असे दोघे मित्र रहात होते ते एके समयीं देशांतरास जाऊन बहुत द्रव्य संपादिते जाहले ते घेऊन येतां मार्गांत एक अश्वत्थ होता त्याचे खातीं बसून दोन विभाग केले आणि तेथेंच भूमींत पुरून ठेवून आपण घरीं गेले. नंतर कुबुद्धीनें रात्री जाऊन ते द्रव्य आणून ठेविले मग न्यार दिवसा नंतर सवुद्धीस ह्याणा.

ह्या कीं, आपलालें द्रव्य आपावें आणि उपभोग करावा. तेव्हां कुबुद्धीनें हो-
य ह्यापून अश्वत्था रवालीं जाऊन पाहिलें तों रवांचा मात्र आहेत द्रव्य नाहीं ते-
व्हां कुबुद्धी मोठ्यानें शब्द करिता जाहला. मग धर्म बुद्धीस कुबुद्धीचें सर्वद्र-
व्य समजलें. तेव्हां ती प्रधानास निवेदिता जाहला मग प्रधानानें कुबुद्धी
स आपून विचारिलें कीं, द्रव्य काय जाहलें? तेव्हां कुबुद्धी ह्याणाला कीं, दोघां
चें द्रव्य ठाऊक असतां तें नाहीं सारखें जाहलें यास साक्ष अश्वत्थ वृक्ष आ-
हे. त्यास विचारावें ह्याणजे तो द्रव्य कोणी नेलें तें सांगेल. मग सर्वेनीं ही गो-
ष्ट मान्य करून उभयतांस तें घेऊन गेले. तो कुबुद्धीनें आपला पिता अ-
गो दरच नेऊन अश्वत्थाचे टोलींत ठेविला होता. नंतर कुबुद्धीनें अश्वत्थ पू-
जा करून हात जोडून ह्याणाला कीं, जर मी द्रव्य नेलें असेल तर कांहीं न बो-
लावें आणि धर्म बुद्धीनें नेलें असेल तर नांव घ्यावें. मग पित्यानें उत्तर केलें
कीं, धर्म बुद्धीनें द्रव्य नेलें तेव्हां सर्वास खरें भासलें नंतर धर्म बुद्धीनें कुबुद्धी
च्या पित्याचा शब्द ओळखून अश्वत्था भोंवतालें गवन लाऊन अग्नी, अवितां
च पिता उडी टाकून बाहेर आला ते समयीं सर्वेनीं पाहून कुबुद्धीस धिः-
कार करून शासन केलें व द्रव्य धर्म बुद्धीस देवविलें. ही कथा श्रवण करू-
न म० श० क० झाली.

कथा ५१वी.

याहिदेविरतिस्वादलुब्धोकामिनिसत्वरम् ॥ गां

गलीवविजानासि विषमेद्यदिभाषितुम् ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तूं भोगा विषयीं फार आतुर झालीस तर सत्वर जा-
परंतु विपरीत काळ प्राप्त जाहला असतां गांगली ब्राह्मणा सारिखें भाष-
ण करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण क-
र. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी चष्मा कर न-
गरीचे ठायीं चतुर्वेदि ब्राह्मण शिष्ट रहात होता तो एके दिवशीं रथावर ब-
सून यात्रेस जात होता. तों मार्गी अकस्मात चोर आले ते समयीं रथ घे-
ऊन बरोबरचे सर्व लोक पळून गेले. गांगली ब्राह्मण बंधूसहित पायांनीं-
चालत होता त्यास पळवेना तेव्हां उभाराहून बंधूस ह्याणाला कीं, माझे ध-
नुष्य बाणा दे व चोर किती आहेत ते सांग. आणि लोकांस उगीच हांका मा-
रिता जाहला. तेव्हां फाडी मागून लोक बहुत येतात असें चोर समजून
लोकांचे भयें करून पळून गेले. मग गांगली ब्राह्मण यात्रेस जाता झाला.

ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५२ वी.

ब्रजश्रेष्ठं नरदेवियं त्वं कामयसे यदि ॥ जयश्रीरि
वजानासि कर्तुं परमसंकटे ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं कामोत्सुक झालीस तर भोगार्थी जारा कडे जा. परं तु पूर्वी संकट प्राप्त जाहलें असतां जयश्रीनें जसें निवारण केलें तसें तूं निवारण कण्या विषयीं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथासांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी प्रतिष्ठा नगरीचे ठायीं सप्तशाल राजा त्याचा पुत्र चातुर्य नामा त्याणें निश्चय केला कीं, वडिलांचे उपार्जित द्रव्यें करून शरीर पोषण न करावें नंतर शांतनिष्ठ ब्राह्मण, सुतार, वाणी यांचे पुत्र तीन मैत्री करून देशांतरास निघाले नंतर सर्वांनीं एकत्र मिळून ध्यानांत आणिले कीं, आह्यास आर्जव करावयास एक समुद्र आहे त्याचे आर्जव कसें त्या अर्चीं श्लोक :-

मेदिनीवसनीभूते बध्वानिवपयोनिधौ ॥ रत्नान्य
र्पयितुं तानि पुरः सकुरुते ऋजान् ॥ १ ॥

अर्थ- या विचारें समुद्र तीरीं गेले तेथें २१ उपोषणें केलीं नंतर समुद्र प्रसन्न होऊन वीघांस चिंतामणी रत्नें देता जाहला. तीं घेऊन तिघांनीं वाण्याच्या पुत्राजवळ ठेवावयास दिलीं त्याणें एके दिवशीं चारी रत्ने आमली मांडी चिरून आंत ठेविलीं आणि मांडीस टांचे देता जाहला पुढें एके दिवशीं मजलीस जातांच हांक मारिली आणि ह्यणाला कीं, आपण मागील मजलीस रात्रो निजलेले होतो तेथें रत्नें विसरलों हें ऐकून सर्वांनीं निश्चय केला कीं, हा वाणी धूर्त आहे त्याणें कंपट केले असा निश्चय करून ऐरावती नगरास गेले. तेथें नित्य शांती राजा त्याचा प्रधान बुद्धिसागर जगविरव्यात तेथें जाऊन रत्नांचा वृत्तांत सांगून ह्यणाले कीं, आह्यास मय व बंधन न करितां आमचीं चारी रत्नें आह्या त आहें ती घेऊन आह्यास द्यावीं. नंतर राजानें होय ह्यणून बुद्धिसागर यास त्याचा निर्णय करावयास सांगितला. तेव्हां हा विषय ध्यानांत घेईना मग सखेद होऊन घरीं घेऊन बसला त्या समयांत त्याचे कन्येनें श्री देवीस जाऊन नमस्कार करिती जाहली आणि पिता सखेद पाहून विचारिले कीं, विषादाचें कारण काय तें सांगावें. मी निर्णय करीन असं ऐकून बुद्धिसागर ह्यणाला कीं, मजला समजत नाही तें तुजला का

य समंजेल ! तथापि सांगतो. असें बोलून त्या चौघांचा रत्तांन सांगितला तेव्हां ज
 यश्री ह्यणाली कीं, यांत कांहीं विशेष गूढ नाहीं मी ज्या समयीं बलाबू पाठवीन त्या
 समयीं चौघांस मजकडे पाठवावे ह्यणजे त्यांचीं रत्ने त्यांस देईन या प्रमाणें सांगू
 न स्वग्रहस गेली. मग रात्रो चौघांस भोजनास बोलाविलें आणि त्यांचीं भोजनें
 झाल्या नंतर चौघांस ही निजावयास पृथक् पृथक् स्थानें दिलीं आणि आपण शृं
 गार करून प्रथम राजपुत्रा जवळ गेली. आणि ह्यणाली कीं, तुज समीप आल्यां
 त्यास मजला लक्ष द्रव्य द्यावे आणि मजबरोबर क्रीडा करावी. नंतर राजपुत्र-
 ह्यणाला मजपाशीं येथें द्रव्य नाहीं घराहून आणून देईन, तेव्हां हा निर्धन आ-
 हे असें जाणून कोणी याजवळ गेली, तेव्हां त्याजवळही द्रव्य नाहींसें जाणून ति
 सरा ब्राह्मण शांत निष्ठ तोहि निर्धन पाहून वाण्याच्या पुत्राजवळ गेली तो विच्या
 स्वरूपास मोहित होऊन तिची लक्ष द्रव्याची प्रतिज्ञा ऐकून ह्यणाला कीं, हे स्वा
 मिणी ! मजपासून चारी रत्ने घेऊन मजबरोबर क्रीडा करावी असें बोलून मां-
 डीतून रत्ने काढून निजला देता जाहला इतक्यांत पूर्वीच्या संकेतां वस्त्र बुद्धि-
 सागर याणें खरा करून बोलावणें पाठविलें तेव्हां घाबरी होऊन शीघ्र बाहेर-
 निघून बापास रत्ने देती जाहली. त्याणें दुसरे दिवशीं राजाचे समक्ष चौघांस वां
 दून दिलीं. तेहि चौघे कृतकृत्य जाहले. ही कथा श्र० क० प्रभावती श० क० ज्ञाली.

कथा ५३वी.

ब्रजरंभोरयुक्तंतेगमनंविषमेसति ॥ उत्तरंवेत्सि

कर्तुंचेचर्मकारकलत्रवत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं पर पुरुषार्थ भोग करण्या विषयीं जा. तुझें गमन फार वां
 गलें आहे. परंतु पूर्वी चर्मकाची स्त्री देविका इणें संकट प्राप्त जाहलें असें माहून वा
 तुर्यानें भाषण केलें तसें चानुर्य तुझे ठायीं असेल तर जा. याविषयीं कथा सांगतो
 श्रवणकर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी चर्मणवती नदी
 चे त्रिरीं चर्मकट ग्रामाचे ठायीं होहा नामें चर्मक रहात होता. त्याची स्त्री दे-
 विका परपुरुष लंपट असे असें असतां एके समयीं हाह चर्मक चर्म विकावचा-
 य बाहेर गेला. शकडे स्त्रीनें पर पुरुष आणून त्याज बरोबर क्रीडा करूं लागली
 इतक्यांत होहा घरीं येतो हें पाहून आपण बाहेर निघून ह्यणाली कीं, स्वामी !
 नदीतील पाणी आणा वया करितां गेलें होतें तेथें एक मोठें चर्म पडलें आहे. ते-
 सत्वर आणावे विलंब जाहल्यास कोणी घेऊन जाईल. हें श्रवण करून सूर्यवां

भार लोभास्तव नदीस गेला. इतक्यांत इणें जार बाहेर काढून दिला. हीहा चां भार घाणें चर्म नाहीं असें पाहून घरीं आला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करू जाहली.

कथा ५४ वी:

कोदोषोगमनेदे वियदित्वं वेत्सि भाषितुम् ॥

विषमे विष्णुना मे वराजदत्ते हि वेशमनि ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं जां. तुझे जाण्यास काय दोष आहे ? परंतु पूर्वीं विष्णु शर्मा प्रधान पुत्र यास भस्माचे योगानें संकट प्राप्त जाहलें त्या कालीं त्याणें चतुर्य युक्त भाषण करून जसें निवारण केलें तसें चतुर्य तुझे ठायीं असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती मन शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं शक्रवती नगराचे ठायीं कशील राजा व त्याचा प्रधान ही कशील, प्रधानपुत्र विष्णु संधि विग्रहाचे ठायीं चतुर. व राजनीतीचे ठायीं चतुर परंतु राजानें प्रधान पदवी पासून दूर केला होता. असें असतां एके दिवशीं कशील याणें राजास निवेदिलें कीं, महाराज! माझा पुत्र अति प्रवीण आहे. त्यास कोठें तरीं पाठवून परिक्षा पहावी. मग राजा ह्मणाला कीं, यास दूर केला असतां वारंवार येऊन पुनः पुनः संधान करितो. तस्यांत याचा तेजो भंग पर राज्यांत करूना. ह्मणून राजानें एके करंड्यांत भस्म घालून विष्णु जवळ देऊन सांगितलें कीं, प्रताप शंकर राजास हा पदार्थ नेऊन द्यावा. असें बोलून कंड्यावर राज मुद्रा करून स्वाधीन केला. त्याणें काय पदार्थ आहे हें न पहातां घेऊन प्रताप शंकराचे नगरास गेला. नंतर सुहूर्ते करून राजास नमस्कार पूर्वक कंडी दिला. नंतर प्रताप शंकर याणें सांगितलें कीं, बोलण्याचा पर्याय उदरक करावा ह्मणोन प्रधान पुत्रास निरोप दिला आणि रात्रो एकांतीं कंडी उघडून पाहिले तो आंत भस्म अती कोपें करून प्रातःकाल होतांच विष्णु शर्मा यास बोलाऊन विचारिलें कीं, तुमचे राजानें अमोलिक करंड्यांत भस्म घालून काय समजून पाठविलें ? याचा अर्थ समजला पाहिजे असें बोलून क्रोधमुद्रा दाखविली. नंतर विष्णु शर्मा याणें आपला तेजोभंग करावा यास्तव हें केलें प्रभूनें केले असें समजून ह्मणाला कीं, आमचे प्रभूनें अश्वमेध यज्ञ केला त्यास अग्नि कुंडांनीं लपवित्र, अंगिकार केल्यास श्रेयस्कर, आणि पातक परिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसाद रूप हें भस्म. असें जाणून आपल्या करंड्यास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे. अन्यथा कोणी साधा

रण मनुष्य आणि तां परंतु मजबराबर पाठवावयाचें कारण हेंच आहे. श्लोक.

गजाः संतिहयाः संति विचित्राः संतिसंपदः ॥ स-

द्यः पापहरं राजन् दुर्लभं भस्म यज्ञजम् ॥ १ ॥

तस्मान् बंदन करावें असें ऐकतांच प्रताप शंकर उठून शिरसा बंदन करून भस्माचा अंगिकार केला. व सकळ कुटुंबास दिलें नंतर विष्णु शर्मा या स बहुत अलंकार व द्रव्य देऊन पाठविला ही कथा श्रवण करून प्रभावती श.

क. जाहली.

कथा ५५वी

गच्छदेवि न ते दोषो गमनं गजगामिनि ॥ यदि वे-

त्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥ १ ॥

अर्थ- हें प्रभावती ! तूं जा. तुला जाणें फार योग्य आहे. परंतु पूर्वी आपलें- हिन करावें एतदर्थ श्रीधर ब्राह्मण याणें जसें भाषण केले तसें तूं जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयी कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी चर्मकूट ग्रामीं श्रीधर ब्राह्मण रहात होता, त्याणें चांभारा पासून जोडा विकत घेतला. नंतर तो किम्पत मागूं लागला. तेव्हां ब्राह्मण हणूं लागला कीं, तुजला राळे देईन. असें बोलतां बहुत दिवस गेले. मग एके दिवशीं चांभारानें हान धरिला. त्या समयांत ग्रामाधिपतीस पुत्र जाहला. असें ऐकून ब्राह्मण चांभारास घेऊन बाहेर आला. आणि ह्यपाला कीं, हा चांभार मजकडे घेऊन पोटास कांहीं दाणें द्यावे असें नित्य बोलत असे. त्याज वरून मी देत होतो. ते घेत नाहीं. आतां कपटाची गोष्ट सांगतो. आणि मजला स्पर्श केला. त्यास कोणी धनी असल्यास याचा विचार करावा. असें बोलिल्यानंतर. ग्रामाधिकारी यांचा सेवकांनीं चांभारास दगड मारून गांवा बाहेर घालविला आणि ब्राह्मण घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५६वी.

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं प्रभावति ॥ विष-

मैशांति को नाम वपि कु पुत्रो यथा करोत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं गेलीस तर जा. परंतु पूर्वी शांती नामा व्राणी याणें आपलें द्रव्य रक्षण करावें एतदर्थ जसें कृत्य केले तसें कृत्य करावया विषयीं तुझे ठायीं चानुर्य असेल तर जा. एतद्विषयी कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी आनंद ग्रामाचे-

गयीं शांतिक वाणी रहान होता तो अति छपण, ग्रामांतरीं जाऊन द्रव्य संपादन करावे असें असतां एके समयीं ग्रामात राहून द्रव्य घेऊन येत असता ना एके वाटेनें चोर भेटले ते आपल्यास मारतील या भयें करून समीप एक देवालय होतें तेथें जाऊन सर्व द्रव्य देवा पुढें वेऊन आपण हातांत एक कवडी घेऊन देवा समोर उभा राहिला. आणि मोठ्यानें बोलिला हे देवा! हें द्रव्य तुजला अर्पिलें आहे हें घ्यावे असें बोलिला आणि हातांतील कवडी दाखवून वारं वार प्रार्थना करूं लागला त्या वेळीं चोरांनीं द्रव्य देवाचें आहे असें ह्मणून नमस्कार करून गेले. नंतर वाणी घाणें देवास कडी देऊन घराजबळ गेला. हें पाहून देवही विस्मय पावला. ही कथा श्रवण करून प्र० श० क० जाहली. कथा ५७वी.

याहि देवि यथेच्छं त्वं यदि जानासि भाषितुं ॥ पं-

डितो नृप आयाते चंद्र रेखा यथा वदत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्वइच्छें करून जा. परंतु पूर्वीं शककरनामा पंडित घाणें राजा आला असें पाहून चंद्र रेखा प्रतजसें भाषण केलें तसें भाषण तूं करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं अवंती नगराचे ठायीं राजा विक्रम त्याची स्त्री चंद्र रेखा शककरनामा पंडिता बरोबर व्यभिचार करित असे हें वर्तमान राजानें कर्णोपकर्णी ऐकिलें तेव्हां एके दिवशीं चंद्र रेखा शककरनाचे घरीं जाऊं लागली तों राजा विक्रम घाणें बानमी राखून आपण पाठी मागून टाल तलवार घेऊन गेला. इतक्यांत शककरानें विक्रम यास पाहून ह्मटलें कीं, स्त्रियांचें कपट अति भयंकर आहे तूं राजपत्नी माझे घरीं यावयाचें काय प्रयोजन? हे श्रवण करून राजा संतुष्ट होऊन घरास गेला. व चंद्र रेखाही घरीं गेली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५८वी.

याहि देवि यतो यानं रोचते तत्त्व भामिनि ॥ यदि

कर्तुं विजानासि यथा योवन गर्विता ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्वइच्छें करून ज्या स्थळीं जावयाचें असेल त्या स्थळीं जावे. परंतु पूर्वीं योवन गर्वितेनें जसें कृत्य केलें तसें कृत्य करण्या

विषयीं चानुर्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतोनी श्रवण कर.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कोणी एक-
स्त्री परम सुंदर व चतुर आणि चौबन गर्वित होती तिणें चित्तांत विचार-
केला कीं, मी चतुर आहे परंतु माझे चानुर्याचें सार्थक हेंच कीं, आपले भ्र-
ताराचे समक्ष परपुरुषा पाशीं समागम करावा. मग एके दिवशीं परपुरु-
षास सांगितलें कीं, तूं आज रात्री शहरा जवळ चिंचेचा वृक्ष आहे त्या खा-
लीं जाऊन उताणें निजावें नंतर त्याणें तसेंच केले मग आपण पतीस ह्यणा-
ली कीं, मजला शौचास होतें त्यास तुम्हीं बाहेर सोबतीस यावें नंतर तिचा
पति धनुष्य बाण घेऊन उभा राहिला आणि आपण विपरीत विलसक-
रिती झाली आणि पतीस ह्यणाली कीं, तुम्हीं मोठे शूर ह्यण वितांतर चंद्रास
बाण मारावे. मग त्या सूर्यानें चंद्राचें साधन केले नंतर पतीस ह्यणाली कीं,
तुज देखतां मी व्यभिचार केला तो तुजला समजला नाही. असो तूं सूर्व-
तस्मात् मी जायें असें बोलून परपुरुष व आपण घोड्यावर बसून जातीं
जाहलीं. आणि तिचा पती लज्जित होऊन घरांस येता जाहला. ही कथा
श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५०वी.

गच्छचेद्यदिवेत्सिखंडुक्तिसंशय आगते ॥ रुध-
र्मनृपतेर्यद्वत्सभायां नृपनूतकः ॥१॥

अर्थः हे प्रभावती ! तूं पूर्वी रुधर्म राजाचा सभेचे ठायीं रूपवान् रा-
जाचे दूतानें जसें चानुर्य केले तसें तुझे ठायीं असून लोकांस अथवा तुझे
भ्रतारास तूं जार कर्म केल्याचा संशय प्राप्त जाहला असतां त्याचा सं-
शय जावा. एतदर्थ भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. या
विषयीं कथा सांगतोनी श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बो-
लत आहे कीं, पूर्वी रुधर्म याणें आपले नगरांत विचित्र सभा उत्पन्न के-
ली ते समयीं रूपवान् राजा याणें आपला वकील कांहीं कामा करितां
रुधर्म याजकडे पाठविला. तो तेथून राज दर्शनास निघाला. ही बा-
नमी रुधर्म राजास नकळतां आपणा विचित्र सभेंत जाऊन बसला.
आणि रूपवान् राजा याचा वकील यास सभेंत बोलाविलें तेथे उदक
असतां मूमी दिसावी. आणि मूमी असतां उदक दिसावें याप्रमाणें

मत्कार होना असें असतां हरि दत्त शर्मा वकील संभेस जाऊन अक-
स्मांत जलमय मार्ग पाहून जळ आहे की स्थळ आहे हे पहावयास
हानांतील आंगठी खरेनें टाकिली ती पाषाणावर पडून मोठां नाद झा-
ला. मग स्थळ आहे आसा निश्चय करून निःशंक जाता जाहला. ही
कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ६०वी.

गच्छदेवि यतो गंतुं वांछसित्वं प्रभावति ॥

यदि कर्तुं विजानासौ यथातनु कथा कृतं ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझी पुरुषाचे ठायीं जावयाची इच्छा असेल-
त्याजकडे जावें. परंतु पूर्वीं तनुकेन परपुरुषभोगार्थ जसें कृत्य केले त
में चातुर्य तुझे ठायीं असेल तर जावें. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्र-
वण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे की, पूर्वीं धा-
न्यकूप्यामीं नागवाणी रहत होता त्याची स्त्री तनुका व्यभिचारिणी-
असे असें असतां एके दिवशीं देवयान्ना करावयास्तव सखी जना स-
हवर्तमान निघाली तों मार्गी सुंदर परपुरुष पाहून त्यास कटाक्षें क-
रून समीप बोलाविला आणि सांगितले कीं, माझा पती अति निष्ठु-
र आहे यास्तव माझे बाहेर घेणें घडत नाहीं त्यास एके दिवशीं मी पा-
णी आणि ते समयीं विंचूनें दंश केला असें बोलोन त्या समयीं तूं त्या
वाटेनें येऊन मी विषवेद्य आहे असें बोल असा त्या पुरुषा बरोबर
संकेत केला नंतर त्याणें तसेंच कबूल केले मग तनुका यान्नेहून घ-
रीं आली आणि दुसरे दिवशीं पाणी आणि ते समयीं विंचूनें दंश के-
ला ह्मणून रडूं लागली तेव्हां तिचा पति धांवत येऊन मूर्च्छा फार पा-
हिली मग घाबरा होऊन पाहूं लागला त्या समयीं पूर्व संकेता प्रमाणें
तो पुरुष येऊन ह्मणाला कीं, कांहीं घाविषयीं उपाय आहे. मग त्या वा-
ण्यानें त्यास घरांत नेला त्याणें जाऊन तनुकेचे बोटास कडू औषध
लाविलें आणि वाणी यास सांगितले कीं, सर्व विषांत मनुष्याचें वीष-
कठीण यास्तव तनुकेचे बोटास दश करणें मग त्या वाण्यानें दांत बो-
टास लावितांच कडू लागले तें विष असें भय मानून पाषाणावर
तोड धुवावयास गेला. इकडे या पुरुषानें विलास मांडिले नंतर तो

वाणी बाहेर गेला असतां वैद्य ह्मणून प्रति दिवशीं येऊन अकर्म करूं लागला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ६१ वी.

या हि देवि प्रियं भोक्तुं तथा कर्तुं प्रवेत्सि चेत् ॥ ध

निकस्य प्रियाभ्यां वैकुमारेण यथाकृतम् ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तूं प्रिय पुरुषाप्रत भोगार्थ जा. परंतु पूर्वीं कुमार ना मा राजपुत्र याणें धनिक नामा सावकार यांच्या स्त्रियां सहवर्तमान भोग करावा. एतदर्थ जसें कृत्य केलें तसें चातुर्य तुझे ठायीं असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं गंभीर नगरीचे ठायीं कुमार राजपुत्र व्यभिचारिणी स्त्रीशीं लंपट होता त्या नगरांत कोणी एक धनिक नामा सावकार रहात असे त्यांच्या दोन स्त्रिया परम सुंदर होत्या तेव्हां त्याणें आपले स्त्रियांस व्यभिचार घडेल ह्मणून नदीचे तीरीं गांवा पासून दूर पर बांधून तेथें ठेविल्या आणि आपण संरक्षणार्थ नेहेमी राहूं लागला. असें असतां एके दिवशीं स्त्रीचे पायांस कांटा लागला तेव्हां पत्नीस सांगितलें कीं कोणी चतुर नाहवि बोलवावा आणि कांटा काढवाक लाग त्याणें नाहावी आणिला आणि बाहेर बसला तेव्हा स्त्रियांनीं सोन्याची वाटी घरांतून आणून नाहावी घास दिली. आणि सांगितलें कीं, आद्यास पर पुरुषाचा समागम घडे असा करावा. नंतर नाहावी याणें मान्य केलें आणि कांटा काढून बाहेर गेला नंतर हें सर्व वर्तमान राजपुत्रास सांगितलें त्याणें होय ह्मणून नाहावी घास सांगितलें कीं, तूं माझे समागम येऊन त्या सावकारास सांगावें कीं, ही माझी स्त्री आहे आणि मला दूर देशीं जाणें आहे त्यास इचें रक्षण आपण करावें असें भाषण करून मजला सावकाराचे स्वाधीन कर असें सांगून स्त्रीचा वेष घेऊन त्या ग्रहरताचे घरास नाहावी आपले बराबर घेऊन गेला नंतर नाहावी याणें पूर्व संकेता प्रमाणें त्या ग्रहरतास सांगितलें कीं, ही माझी स्त्री आहे आणि मी दूर देशीं जातो ह्मणून इचें रक्षण दुसरे ठिकाणी होणार नाहीं अस्तव आपण कन्धे प्रमाणें इला रक्षावें असें सांगून राजपुत्र स्त्रियां स्वाधीन केल्या आणि आपण निघून गेला. इकडे राजपुत्र तो

गृहस्थ बाहेर गेल्यावर स्त्रीवेष सोडून स्त्रियांचा उपभोग करी असें असतां हा स्त्री वेषधारी पुरुष असेल असा त्या गृहस्थास संशय होऊन स्त्रियांस ह्यणालाकीं, मी कांहीं कार्यार्थ नवस केला आहे त्यास तुम्हीं तिघांनीं नग्न होऊन नृत्य करावे नंतर राजपुत्रानें स्त्रियां सारखे केशलाऊन अंगसंगोपन करून स्त्रियांबरोबर नृत्य करिता जाहला. नंतर गृहस्थाची भ्रांती गेली. राजपुत्रही स्वकार्य साधूंक गला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ६२वी.

गच्छचेद्विषमेवेत्सि कर्तुं यदिकुशोदरि ॥ कृतं देविक
यायद्वत्सखीजनविमुक्तये ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तू व्यभिचारार्थ जा. परंतु पूर्वी आपले सखीचा मित्र-याची मुक्तता करावी. एतदर्थ देविकेनें जसें कृत्य केले तसें चातुर्य तुझे ठायीं असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कुठर ग्रामीं सोमराजा रहात होता त्याची स्त्री मंडुका अति व्यभिचारिणी होती तिज बराबर एक व्यभिचारी पुरुष संग करित असे-त्याचा संकेत कीं, आंगणांत रात्री येऊन घंटा वाजवावी. मग मंडुकेनें बाहेर-यास असें असतां एके दिवशीं सोमराजा याणें घट्टेंचा शब्द ऐकिला आणि हा तीं काठी घेऊन बाहेर आला. इतक्यांत मंडुकेची सखी देविका रहात होती तिणें पाहून घांवत आली आणि ह्यणाली कीं, भावोजी बैल पश्चिमे कडे बघोन गेला उत्तरे कडे कां घांवतां ? मग सोमराजा लाजून बैलाचे भ्रांतीनें गेला. इ-कडे परपुरुष निघून आपले घरीं गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ६३वी.

गच्छदेविनकर्तव्यो विलंबः सखकर्मणि ॥ यदिजा
नासि कर्तुं त्वं प्रसंगे हंसराजवत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं सख कर्मा विषयीं जा. विलंब करूनको परंतु पूर्वी संकट प्रसंगीं राजहंसानें जसें चातुर्य केले तसें असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी एका अरण्यांत चारशें कोस लांब व चारशें कोस रुंद असा एक वृक्ष होता तेथें हंसराज सहकुटुंब रहात होता तो एके दिवशीं यापवर्धन पारधी याणें त्या वृक्षा सजा जें घातलें नंतर प्रातः काळीं वृक्षावर चढून हंस काढून पाहिले तो स

व मेलें असें जाणून खालीं टाकूं लागला तों सुर्वीं हंसानें सर्वास सांगितलें होतें कीं, तुझीं मेल्यासारखे रहावें आणि सर्वास टाकिल्यावर एक दम सर्वांनीं उडावें. मग पारधी याणें सर्व हंस मेलें असें जाणून एकेक हंस काढून खालीं टाकला. ते सारे खालीं आल्या नंतर आपण जाळें जमा करावयास उतरला इतक्यांत हंस उडून गेले. तें पाहून पारधी विस्मित होऊन घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ६४वी.

अथचेद्यासिकामार्त्याहिभीरुगतासति ॥ पूर्वं
गवस्वमात्मानंयदित्वंवेत्सिरक्षितुम् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं कामें करून फार पीडा पावतेस तर व्यभिचारार्थ जा. परंतु पूर्वीं आपलें संरक्षण करावें एतदर्थ वानर जसें जाणत होता तसें तूं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं बहुत वानर समुद्र तीरीं रहात होते खंत वचन प्रिय ह्याणून एक वानर होता त्याणें एके समयीं कसरा बरोबर स्नेह केला. नंतर एके दिवशीं कसरानें उंबराचीं फळें आपले स्त्री करितां वानराजबळून मागून नेलीं तीं कसरीनें भक्षून ह्याणाली कीं, हीं मधुर फळें जो भक्षितो त्याचें काळीज अतिमधुर असेल तर तें मजला द्यावें नाहीतर मी मरण पावेन. असे-स्त्रीचें वचन ऐकून कसर बाहेर येऊन ह्याणाला कीं, तूं माझ्या बंधूहून अधिक कसेही आहेस हें माझे स्त्रीस मजकडून समजलें तेंणें करून तुझी भेट घ्यावी ह्याणून तिजला बहुत उत्कंठा जाहली आहे तर तूं माझे पाठीवर बसून घरीं चलावें नंतर वानरानें स्नेहभावास्तव मान्य करून कसरानें पाठीवर बसून त्याचें घरीं चालिला तों एक कोश उदकांत गेल्यानंतर कसर ह्याणाला कीं, भाई माझे स्त्री गर्भिणी आहे तिजला तुझें काळीज भक्षावें असा डोहाळा होत आहे ह्याणून मी तुजला नेतो हें वर्तमान कर्णद्वारें श्रवण करून ह्याणाला कीं, भाई मजला पूर्वीं तूं सांगितलें नाहीस आशीं वनचरें व्याघ्रादिकांचे भयास्तव काळीज समीप ठेवीत नाहीं दूर गुप्त ठेवितों त्यास तुजला काळीज पाहिजे तर उंबराचे फळाचा स्नाव नित्य त्याजवर पडतो ह्याणून उंबराचे दोळींत ठेविलें आहे तें अति मधुर आहे तें तुला पाहिजे तर त्या उंबराज बळचल ह्याणजे तुला देईन हें श्रवण करून सूर्व कसर सत्य मानून वान

रास घेऊन बाहेर आला. नंतर वानर दृष्टावर चढून ह्यावाला की, अरे-
सूरवा आतां तूं आपले घरास जावें काळीज दूर ठेऊन कोणी वांचत अस-
तो किं काय? असो याउपर स्नेह रहावयाचा विचार समजला आहे. हें
ऐकून सूरसर स्त्रीस काळीज मिळालें नाहीं आणि वानराचा स्नेह ही गे-
ला येणे करून सखेद होऊन निराशें करून स्वगृहास जाता जाहला. ही
कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ६५वी.

याहिदेविसुरवंशंक्ष्वयदितेस्ति सहायकः ॥ वितं

कसदृशः काले केशवस्य यथा तथा ॥ १ ॥

अर्थ: हे प्रभावती! तूं विलास सुराचा भो गकर. परंतु पूर्वी केशव शर्मा यास
संकट प्राप्त जाहलें असता त्या काळीं त्याचा मित्र वितंक याणें साहाय्य होऊन सं-
कट दूर केलें. तसें सात्व करून संकट दूर करावयाचें चातुर्य तुझे सरख्यांचे ठायीं अ-
सेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतां ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्र-
भावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी विद्या स्थान ग्रामी केशव शर्मा रहात हो-
ता. तो एके समयीं स्नानार्थ तटा कास गेला तेथें वाणी याची परम सुंदर कन्या
पाहून तिज बराबर संग करावा. असें इच्छित जाहला इतक्यांत तिणें घागर
माझें मस्तकावर चढवावी म्हणून सांगितलें त्यावरून केशवानें घागरचढवि-
ते समयीं तिचें मुख चुंबन केलें हें वर्तमान तिचे पतीनें पाहून केशवास धरून
न राजगृहास नेऊं लागला. ते समयीं मार्गांत वितंक नामें केशवाचा मित्र त्याणें
येऊन कानांत सांगिलें कीं, तूं राज गृहीं गेल्या नंतर मुख चुंबन करावयाची आ-
कृती करून चबचब असा शब्द करावा नंतर केशवास राजद्वारीं नेऊन प्रधा-
नानें विचारिलें कीं, तूं परस्त्री चुंबन केलेंस याचें कारण काय? तेव्हां केश-
वानें मित्रोपदेशा प्रमाणें केलें. नंतर प्रधान ह्याला कीं, यास सोडून घावा.
याचा अपराध नाहीं स्वभाव याचा असाच आहे. म्हणून सर्व लोकांनीं नि-
र्दोषी करून सोडिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा ६६वी.

कुरुजारं विशालाक्षितथा कर्तुं मलंचदि ॥ यथावे

जिकया कूपेऽधः पतं त्या कृतं पुरा ॥ १ ॥

अर्थ: हे प्रभावती! तू जार कर्म कर. परंतु पूर्वी वेजिकेनें जार कर्म करून-

त्याची संपादणी करण्यासाठी जसे साहस कर्मकू पांत उडी घालून केले तसे जार कर्मा पासून शब्द व्हावे असे चतुर्य तुजला असेल तर जा. या विषयी कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशी प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कमल पट नगराचे ठायी वाणी याची स्त्री व्यभिचारिणी राहत असे. ती एके समयी पतीस स्वर्नास उघोदक देऊन शीतोदक आणावया करितां पाण बऱ्यावर गेली तेथे अकस्मांत जार पुरुष पाहून त्याजबरोबर संग केला इकडे वाणी वाट पाहत बसलां नंतर तिथे पतीस क्रोध येईल याज करितां कूपांत उडी टाकिली आणि मोठ्याने हांक मारिली कीं, मी कूपांत पडल्यां मग ग्रामांतील समस्त लोकांनीं हांक ऐकून धांवत गेले आणि वर काढिली मग वाणी ही जाऊन घरीं घेऊन आला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयनक० झाली.

कथा ६७वी.

गच्छ देविसुरव भोक्तुं विरहेण कृशाभृशम् ॥ कालिका वद्यदावेस्ति संकटे वक्तुमर्हन्तं ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं विरहे कऱून अत्यंत कृश जाहलीस तर रति सुरव भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी कालिकेनें संकट प्राप्त जाहलें असें पाहून जसे चतुर्यानें भाषण केले तसे चतुर्य युक्त भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. एत द्विषयी कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशी प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी सरळ पुराचे ठायी साधु शर्मा ब्राह्मण राहत असे. त्याची स्त्री कालिका व्यभिचारिणी होती. तेव्हां एके समयी महा पर्व आले. ते वेळेस साधु बाहेर गेला असतां आपण पर पुरुष आपून त्याज बरोबर कीडा करूं लागली. इतक्यांत पति बाहेरून आला. तेव्हां आपण सत्वर बाहेर येऊन झुणाळी कीं, आज कोणी सावकार नदीचे तीरीं ब्राह्मणास वर्षाचे बेजमीचे अन्न देतो. झणून ब्राह्मण बहुत गेले आहेत. तर तुझी ही जावे. हें ऐकून ब्राह्मण लोभास्तव गेला. इकडे कालिकेनें पर पुरुष बाहेर काढून दिला. ब्राह्मण नदीस जाऊन सावकार नाही. हें पाहून घरीं आला. नंतर स्त्री झुणाळी कीं, आह्यास लाभाविषयीं देव नाही. असें झणून बहुत विद करून उगीच राहिली. ही कथा श्र० क० प्रभावती शक क० नाहली.

कथा ६८वी.

व्रजभामिनियुक्तं वै गमनं पुरुषांतरे ॥ वेत्सिचे-
संकटे वक्तुं यथा मदनमंजरी ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुजला अन्य पुरुषाचे ठायीं गमन करणे योग्य आहे. परंतु मदनमंजरीने संकट काळीं जसें प्राषण केले तसें प्राषण करावयाचें चातुर्व्य तुझे ठायीं असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर.

दुसरे दिवशीं प्रभावंतीप्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी महेश्वरनगरीचे ठायीं विचक्षण नामें ब्राह्मण रहात होता. त्याची स्त्री मदनमंजरी ती गांवचे जोशाबरोबर व्यभिचार करीत असे. तेव्हां एके दिवशीं मध्यान रात्रीचे ठायीं पतीस निद्रा लागली असें पाहून जोशी याचे घरीं चालिली, तेव्हां तिच्या विचक्षण नामें पति पाठी मागून जाता जाहला. तो मदनमंजरीने पाहिला. मग धैर्यें करून जोशी याचे घरांत जाऊन त्यास साष्टांगनमस्कार करून ह्याणाली कीं, स्वामी आज पतीचे भयास्तव बाहेर निघायचास अवकाश नाही परंतु आतां निद्रा लागली असें पाहून आल्यें त्यास पूर्व दिवशीं एक वार्ड स्वप्न पाहिलें. त्याचें फळ सागावें. नंतर जोशी सुक्तीनें इचापति बाहेर आला आहे. असें ध्यानांत आणून ह्याणाला कीं, तुझे पतीस अपमृत्यु आला आहे. त्यास उदरक शंभर ब्राह्मणास भोजन घालावें. आणि पती कडून एक वृषभ दान करावें. ह्याणजे आरोग्य होईल. दुसऱ्या वेळच्या स्वप्नाचें फळ कीं, तुजला पुत्र होईल असें ऐकून तिच्या पती आपल्यास विघ्न आले होते परंतु स्त्रीनें रक्षण केले. असें जाणून संतोषें करून घरीं जाऊन निजला. मागाहून मदनमंजरी स्वकार्य साधून पूर्ववत् आपले घरीं जाऊन निद्रा करितो जाहली. दुसरे दिवशीं जोशी याणें सांगितल्या प्रमाणें केले. ही कथा श्र. करून प्र. श. क. जाहली.

कथा ६९ वी.

गच्छ देवि न ते किंचिदंतरायं करोम्यहम् ॥ उलू-
कीव यदा वेत्सिपतिवचनमद्भुतम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं परपुरुष भोगार्थं जा. परंतु पूर्वी उलूकीनें आपले पतीचे ठायीं जसें कपट केले तसें कौशल्य तुझे ठायीं असेल तर जा. मी तुजला कांहीं एक विघ्न करित नाही. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी नावरगां

वीं गोविंदा तेली रहात होता त्याची स्त्री उलूकी व्यभिचार करू लागली. त्या समयांत गोविंदा बाहेरून येता जाहला, तेव्हां उलूकी बाहेर येऊन म्हाली कीं, स्वामी तिळाच्या गोण्या बाजारांत आल्या आहेत. त्यास आपण जवळ गेलां असतां बाजारा पेक्षां सवंग मिळतील. हें ऐकून गोविंदा बाजारांत गेला इकडे परपुरुष कार्य साधून जाता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ७०.

गच्छदेविमनोज्ञासिजारंतुं यदृच्छया ॥ पुलिंद

इवचे द्वेत्सिपरबंधनमुत्तमम् ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्वदृष्टे करून परपुरुष भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी- पुलिंद सोनारानें सुवर्णाचा अभिलाष करून जसें कपट युक्त भाषण केलें तसें भाषण करावयाचें चातुर्य तुजला असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी माणिक पुराचे ठायीं कृष्ण शर्मा ब्राह्मण रहात होता. त्याची स्त्री रतिका व्यभिचारिणी यास्तव कृष्णशर्मा तिचे रक्षण करित असे. असें असतां एके दिवशीं रतिकेनें परपुरुषा बरोबर संग करून त्या पासून दोन शेर सोने घेतलें, आणि त्याचे गोठ करावे ह्मणून पुलिंद नामा सोनार याजपार्शीनेलें त्याणें हें सोने रतिकेनें व्यभिचारानें मिळविलें यास्तव पतीस नकळतां आपण दावयास आली असें समजून तिजपासून सोने घेऊन आच्छादिलें पुढें रतिका मागावयास आली तिजला ह्मणाला कीं, तुझापति त्यादि वशीं तुझे पाठी मागून घेऊन सोने घेऊन गेला. मी देत नवतो परंतु कलहास प्रवर्तलाकीं, माझी वस्तु मजला देत नाहीस, याचें कारण काय? तेव्हां मी सोने दिलें. हें रतिकेनें ऐकून व्यभिचारें करून मिळविलेलें सोने यास्तव वितान शोक करून उगीच राहिली. आणि सोनार आपणास लाभ झाला ह्मणून संतोष मानून स्वस्थ राहिला. हें चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषसंगार्थ जावें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ७१वी.

या प्रमाणें मत्तर दिवस गेल्या नंतर प्रभावतीचा पति मदन, द्रव्य संपादन करून हीं श्रांत राहून घरीं आला. नंतर विदग्धचूडामणि शक हा

श्लोक ह्यणून मदनास विस्मय करिता जाहला.

अनुरागो वृथा स्त्रीणां भाषणं च वृथा वृथा ॥ अ-

प्रिया मापि मन्यंते प्रिया मूढजनाः खलुः ॥१॥

अर्थः स्त्री चरित्र परम गहन आहे यास्तव विश्वास न धरावा. हा अर्थ ध्यानांत आणून मदन सकोध होऊन शका कडे अवलोकन करिता जाहला. नंतर प्रभावती आपल्या पतींस साष्टांग नमस्कार करून ह्याणाली कीं, कुश्रित् सरवी जनाचे समागमें करून विपरीत बुद्धि जाहली होती. परंतु विदग्ध चूडामणीनें रक्षिलें हें उपकार यादेहीं विसरावयाचे नाहीं हें ऐकून संतोष पावला परंतु सखेद राहिला. नंतर मदनाचा खेद जाऊन संतोष व्हावा-ह्यणून विदग्ध चूडामणी कथा सांगतो.

पूर्वीं मोठे पर्वताचे ठायीं मदन गंधर्व रहान होता त्यांची स्त्री रत्नावली आणि कन्या रूपवती परम सुंदर असें असतां एके दिवशीं नारद गंधर्वाचे घरीं आला त्याणें कन्येचें स्वरूप पाहिलें. आणि किंचित् मदनाचा चित्तांत प्रवेश जाहला. मग शाप दिला कीं, रूपवतीचे आचारा विषयीं विटंबना होईल नंतर तिचा पिता मदन याणें प्रार्थना करून शापान्चा मोक्ष मागितला. तेव्हां मुनि ह्याणाला कीं, माझे वचन असत्य होणार नाहीं. इजला एक वेळ व्यभिचार घडेल मग निर्दोष होईल असें बोलून कनक प्रभना मा गंधर्व यास देवविली आणि नारदानें वरदान दिलें कीं, तुजला पुत्र होईल इतकें सांगून नारद गेला. इकडे रूपवती यौवनांत आली ते समयीं कोणी एका विद्याधरानें पाहून तिचा पती कनक प्रभ याचें स्वरूप घेऊन उपस्रो ग करून गेला. नंतर कनक प्रभ याणें स्त्रीस व्यभिचार घडला. हें चित्तांत आणून मारावया करितां देवीच्या देवालयांत घेऊन गेला इतक्यांत देवी प्रत्यक्ष येऊन ह्याणाली कीं, ही निर्दोष आहे. नारदाचे शापास्तव ही गोष्ट घडली आणि तुझे स्वरूप घेऊन विद्याधर आला तेव्हां इजला पुत्र होईल हाही वर आहे यास्तव इचा अंगिकार करावा असें देवीचें वाक्य ऐकून कनक प्रभ आपले स्त्रीस घेऊन घरास आला. ही कथा सांगून शक ह्याणाला कीं, मा ह्या वचनाचा तुजला विश्वास असला तर प्रभावती निर्दोष आहे इचा अंगिकार करावा. नंतर शकाचे वचनें करून मदनानें प्रभावतीचा अंगिकार केला. याप्रमाणें एकाहासरावा दिवस पूर्ण होता जाहला.

कथा ७२वी.

नंतर बाह्यत्तरावे दिवशीं आकाशांतून पुष्प माला युक्त विमान उतर
 लें तें विमान पाहून विदग्ध चूडामणी शुक व मालती नामें मैना हीं उभयतां
 शापमुक्त होऊन दिव्य देह धारण करून विमाना रूढ होतीं जाहलीं त्या उभय
 यतांस अवलोकन करून मदन दोनी कर जोडून प्रार्थना करून आषण क
 रिता जाहला कीं, महाराज आषण कोण आहांत ? तें द देह कोणत्या कार
 णारत्तव धारण केले होते हे सर्व वर्तमान मजला कृपा करून सांगितलें पा
 हिजे असें आषण श्रवण करून नंतर गंधर्व बोलता जाहला हे मदना पूर्व
 वृत्तांत सांगतो श्रवण कर पूर्वीं मालती नामें मैना ही देवांगना व मी गंधर्व अ
 सें असतां एके दिवशीं इंद्रानें गायना करितां दूत पाचारण पाठविले त्या का
 लीं आहीं मधुपानाच्या योगानें उन्मत्त होऊन आज्ञा भंग केला तेणें करून
 इंद्र सक्रोध होऊन शाप देता जाहला कीं, आज पासून पक्षी यांचा देह धार
 ण करून मृत्युलोकीं वास कराव. ते श्रवण करू परम भयाभीत होऊन आ
 पण शापमुक्त व्हावें, एतदर्थ इंद्रास शरण गेलों आणि बहुत प्रार्थना केली
 त्या काळीं इंद्र सदय होऊन उशशाप देता जाहला कीं, तुहीं मदीं उन्मत्त जा
 हलां होतां यारत्तव कोणी पुरुष अथवा स्त्री यांस कामोद्भव होऊन व्यभिचारा
 रास भवते होतील त्यांस व्यभिचारा पासून दूर करून रुमार्गीस लावाव
 तेव्हां त्या पुण्याच्या योगानें तुह्यास पुनः स्वर्ग प्राप्त होईल हे आपलें पूर्ववृ
 त्त सांगून गंधर्व बोलत आहे कीं, हे मदना ? हे आमचें चरित्र कोणी लेख
 न अथवा पठन अथवा श्रवण करील त्यास चातुर्य अथवा संपत्ती हीं सह
 ज प्राप्त होतील. असा वर देऊन गंधर्व व देवांगना हीं उभयतां स्वर्गास जा
 तीं जाहलीं आणि हरिदत्तानें आपला पुत्र मदन आला ह्यापून बहुत आनं
 दानें याचक जनास बहुत द्रव्य देऊन संतुष्ट केले. तदनंतर मदन प्रभावती
 सह वर्तमान करवें करून सकळ संपत्तीचा उपभोग करित होत्साता वास
 करिता जाहला.